

**ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ
ТА ВОГНЕОЇ ПІДГОТОВКИ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ**

**СЛУЖБОВА ПІДГОТОВКА ЯК СИСТЕМА
ЗАХОДІВ, СПРЯМОВАНИХ НА
УДОСКОНАЛЕННЯ ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК
ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

МАТЕРІАЛИ КРУГЛОГО СТОЛУ

02 жовтня 2018 року

Одеса
2018

УДК 351.74:371.134:159.923

О - 64

Матеріали викладені у авторській редакції з незначними коректорськими правками.

Службова підготовка як система заходів, спрямованих на удосконалення знань, умінь та навичок працівників Національної поліції України: матеріали круглого столу, м.Одеса, 02 листопада 2018р. – Одеса: ОДУВС, 2018. – 209 с.

У цьому збірнику представлені дослідження науково-педагогічних працівників, практичних працівників правоохоронних органів,, ад'юнкти, слухачі, студенти, курсанти. Всіх їх об'єднує спільне бажання – удосконалення знань, умінь та навичок в підрозділах Національної поліції України, сприяння становленню особистості професіонала, здатного до ефективної діяльності в складних, напружених та екстремальних умовах.

Сподіваємось, що обмін думками буде плідним і сприятиме удосконаленню підготовки поліцейських, досягнення високого рівня професіоналізму у всіх сферах практичної діяльності.

УДК 351.74:371.134:159.923

(С) ОДУВС, 2018

Шановні колеги!

Прийміть мої щирі привітання з нагоди проведення в Одеському державному університеті внутрішніх справ круглого столу на тему: «Службова підготовка як система заходів, спрямованих на удосконалення знань, умінь та навичок працівників Національної поліції України».

Розбудова України як правової, демократичної держави на засадах гарантування законності і зміцнення правопорядку, дотримання прав і свобод громадян, передбачених Конституцією і чинним законодавством, значною мірою залежить від ефективної діяльності працівників Національної поліції України, які покликані захищати життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканість та безпеку людини й громадянина, інтереси суспільства і держави а також усі форми власності, природне середовище, від протиправних посягань.

Зростання злочинності зумовлене насамперед кризовими явищами в політичній та економічній сферах. Це зумовлює зростання кількості кримінальних правопорушень. Все частіше засобами їх скоєння є холодна чи вогнепальна зброя із застосуванням тортур та захопленням заручників. Разом з тим значно зросла агресивність і жорстокість злочинців, їх протидія представникам влади та поліцейським зокрема.

Стан справ значно ускладнюється тим, що нині злочинці мають велику кількість бойової вогнепальної зброї. Це явище становить серйозну загрозу для публічного порядку, життя та здоров'я громадян. Швидко та рішуче обеззброєння злочинців є першочерговим службовим обов'язком працівників Національної поліції України, і потребує від них виняткової організованості, високої компетентності та вміння діяти як у повсякденній діяльності так і в умовах ускладнення оперативної обстановки.

З метою забезпечення публічного порядку та захисту життя і здоров'я громадян, їх законних інтересів поліцейські зобов'язані використовувати всі засоби і методи боротьби зі злочинністю.

Успіх у зазначеній боротьбі значною мірою залежить від професійної майстерності, досвіду та рівня службово-бойової підготовки особового складу Національної поліції України. Але, на жаль, під час проведення затримання правопорушників та проведення

спеціальних заходів нерідко допускаються серйозні помилки і тактичні прорахунки, які призводять до втрат серед особового складу, загибелі та поранення сторонніх осіб. Причинами такого становища є недостатній рівень професійних знань поліцейських. Саме тому, досвід, майстерність, знання та професійний вишкіл є тими складовими які дадуть можливість звести до мінімуму втрати серед особового складу як поліцейських так сторонніх осіб під час боротьби із злочинністю.

Переконаний, що вільний обмін думками у форматі круглого столу, залучення до спілкування поряд з науковцями практичних працівників, дозволить наблизитись до вироблення спільних поглядів на низку найважливіших проблем, серед яких особливо актуальними є наукове забезпечення потреб практики та запровадження результатів науково-дослідної роботи в практичну діяльність підрозділів поліції.

Сподіваюсь, що конструктивний діалог принесе позитивні результати і рішення.

Висловлюю щиру вдячність всім хто взяв участь у нашому круглому столі. Бажаю учасникам плідного спілкування і вдалої співпраці!

З повагою

**Ректор Одеського державного університету
внутрішніх справ
доктор юридичних наук, доцент
генерал поліції третього рангу**

І.П. Катеринчук

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

В час складної воєнно-політичної, оперативно-стратегічної та економічної ситуації в нашій країні надзвичайно важливе значення для успішного забезпечення належного правопорядку і громадської безпеки в державі має високий рівень підготовленості працівників поліції до ефективних дій у штатних та екстремальних ситуаціях. Фахова підготовленість працівників Національної поліції України є вирішальним чинником якості правоохоронної діяльності, забезпечення законності при охороні правопорядку та боротьби зі злочинністю.

Високий рівень фізичної підготовленості, як складових частин фахової підготовленості, гарантує ефективність виконання оперативно-службових завдань, забезпечення особистої безпеки працівника поліції та його оточення.

Виходячи з вище зазначеного проблема фізичної підготовленості на сьогодні є актуальною.

Ураховуючи зазначене, на кафедрі спеціальної фізичної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету було прийнято рішення провести педагогічний експеримент з метою покращення фізичних якостей курсантів.

Дослідження проводилося в ДДУВС на кафедрі спеціальної фізичної підготовки протягом січня – червня 2018 року. До якого було залучено 56 курсантів (28 курсантів КГ та 28 курсантів ЕГ).

Усі практичні заняття, як для КГ, так і для ЕГ груп курсантів проводили згідно з Тематичним планом з фізичної підготовки кафедри «Спеціальної фізичної підготовки» ДДУВС («Спеціальна фізична підготовка» для фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за напрямом «Правоохоронна діяльність»). Експериментальна група (ЕГ) тренувалася згідно з розробленою нами методичною програмою, яка була інтегрована в Тематичний план з фізичної підготовки кафедри «Спеціальної фізичної підготовки» ДДУВС.

Для реалізації завдань дослідження було використано контрольні вправи спрямовані на визначення показників спеціальних фізичних якостей: швидкості – «біг 100 м»; сили – «підтягування на високій перекладині»; силової витривалості – «КСВ»; витривалості – «біг 1000 м».

За результатами тестування здійснювалася оцінка рівнів спеціальної фізичної підготовленості.

Так, за результатами вихідного оцінювання рівнів розвитку спеціальної фізичної підготовленості було встановлено, що більше 1/3 частини досліджуваних курсантів мали низький рівень за всіма тестами, що включені в комплекс дисципліни «СФП» курсантів першого курсу ДДУВС.

На підставі результатів констатувального етапу педагогічного експерименту, а також аналізу та синтезу наукової та науково-методичної літератури, було розроблено методику розвитку спеціальних фізичних якостей курсантів першого курсу ДДУВС.

Основна сутність методики полягала у включенні в програму підготовки курсантів першого курсу ДДУВС елементів кросфіту [1] та підвищення мотивації досліджуваних.

Після 6 місяців навчання курсантів ЕГ за цією методикою проводилися повторні тестування спеціальної фізичної підготовленості.

За кінцевими результатами оцінки рівнів розвитку фізичних якостей (швидкості, сили, силової витривалості та витривалості).

В ЕГ відбулися суттєві зміни за рівнями в порівнянні з КГ. Так, різниця за високим рівнем між курсантами ЕГ та КГ склала: швидкості 18 %, сили 25 %, силової витривалості 11 % та витривалості 22 %.

Отже, розроблена та апробована експериментальна методика розвитку спеціальних фізичних якостей курсантів першого курсу виявилася ефективною.

Тому, дана методика може бути рекомендована для практичного застосування в роботі з курсантами ДДУВС та в інших закладах вищої освіти Національної поліції України.

Література:

1. Глассман Г. Crossfit: руководство по тренировкам / пер. Е. Богачев, И. Карягин. – [Электронный ресурс]. URL:

Аносенков А.А.,
Доцент кафедри АП та АП
факультету № 2 ОДУВС
кандидат юридичних наук, доцент

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ МИРНИХ ЗІБРАНЬ В УКРАЇНІ

Право громадянина на висловлювання своїх політичних поглядів шляхом організації та проведення мирних зібрань є однією з ознак демократичної держави, мірилом готовності такої держави обґрунтовано відповідати на певні запитання та вимоги такої особи.

В Україні регулюванню сфери мирних зібрань притаманний високий ступінь невизначеності. Чимало питань, що виникають у процесі організації і проведення мирних зібрань, вирішуються з огляду на практику органів місцевого самоврядування, органів правопорядку та судів. Характерною особливістю української системи є те, що ця практика має властивість змінюватись під час зміни політичної влади у державі.

На фундаментальному рівні право на мирні зібрання закріплене у статті 39 Конституції України, яка відповідає міжнародним зобов'язанням України за ст. 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та ст. 21 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права.

Норми про мирні зібрання є і в інших актах міжнародного права, які є частиною національного законодавства, зокрема, відповідно до ч. 1ст. 30 Загальної декларації прав людини: «кожна людина має право на свободу мирних зборів та асоціацій» [2]. Це право конкретизоване в ст. 21 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, відповідно до якої визнається право на мирні зібрання і зазначається, що користування цим правом не підлягає ніяким обмеженням, крім тих, які застосовуються відповідно до закону і які є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах державної чи суспільної безпеки, громадського порядку, охорони

здоров'я та моральності населення або захисту прав і свобод інших осіб.

За ст. 64. Конституції України конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених основним законом. У ч.2 ст.39 Конституції України визначено, що обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку – з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей [1]. Це положення деталізується в Законі України «Про основи національної безпеки України». Згідно ст.1 вищезазначеного закону національна безпека – це захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики та пенсійного забезпечення тощо. Найважливішими об'єктами національної безпеки є людина і громадянин їхні конституційні права і свободи[4]. Здійснення повноважень щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян під час проведення мирних зібрань Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» покладено на органи місцевого самоврядування. Так, відповідно до підпункту третього пункту "б" частини першої ст. 38 названого закону до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належить вирішення відповідно до закону питань про проведення зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій, спортивних, видовищних та інших масових заходів, здійснення контролю за забезпеченням при їх проведенні громадського порядку [3].

Чимало інших українських законів накладають обмеження на мирні зібрання щодо місця або часу їх проведення, а також щодо кола осіб, які мають право брати в них участь. Зокрема щодо часу Закони України «Про вибори народних депутатів України», «Про місцеві вибори», «Про всеукраїнський референдум» передбачають, що проведення мирних зібрань може бути однією з форм передвиборної

агітації.

Законом, що визначає процедуру обмеження права на свободу мирних зібрань в Україні, є Кодекс адміністративного судочинства. Зміни до Кодексу, які набули чинності 15 грудня 2017 року, зробили цю процедуру сприятливою для організаторів мирних зібрань. Зокрема, закон встановив обов'язок позивача (орган влади) вжити заходів для ознайомлення організаторів мирних зібрань зі змістом та додатками до позовної заяви про встановлення обмеження мирних зібрань, а також зобов'язав орган влади направити свого представника для особистої участі під час розгляду справи. Крім того, Кодекс адміністративного судочинства України передбачає спрощену процедуру оскарження дій або бездіяльності органів влади щодо створення перешкод у реалізації права на мирні зібрання.

У Національній стратегії у сфері прав людини, затвердженій Указом Президента України від 25 серпня 2015 року № 501/2015 [5], одним зі стратегічних напрямів визначено забезпечення свободи мирних зібрань та об'єднань, а однією з 26 системних проблем визначено відсутність якісного законодавства з питань мирних зібрань.

Ситуація, що склалась у державі, вказує на зростання кількості зібрань, метою проведення яких є висловлення певних поглядів на політичний чи економічний стан в державі, в т.ч. щодо питань, пов'язаних з виконання певних дій органами владних повноважень (прийняття судових рішень, вирішення питань ліцензування, позбавлення ліцензій тощо). З урахуванням цього об'єктивною є необхідність прийняття єдиного нормативно-правового акту, що врегулював би порядок проведення мирних зібрань в Україні.

На нашу думку, потрібно розробити за участю широкого кола представників громадськості та затвердити наказом МВС України із подальшою реєстрацією в Міністерстві юстиції України інструкцію щодо забезпечення правопорядку під час проведення мирних зібрань та масових заходів. Інструкція має враховувати рішення Європейського суду з прав людини та Керівні принципи зі свободи зібрань ОБСЄ/БДПЛ.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.39

2. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року // Голос України від 10.12.2008 – № 236

3. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України від 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997, № 24. – Ст. 170.

4. Про основи національної безпеки України. Закон України від 19.06.2003 № 964-IV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>

5. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №501/2015. Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини// <https://www.president.gov.ua/documents/5012015-19364>

Бахчеван Є.Ф.,
старший інспектор відділу професійного навчання
ГУНП в Одеській області
майор поліції

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИМ ЕКІПРУВАННЯМ ОРГАНІВ ТА ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Професійна діяльність поліцейських здебільше проходить в умовах ускладненої оперативної обстановки. Перед поліцейськими поставлені завдання підвищеної складності, які часто доводиться виконувати в особливих, екстремальних ситуаціях, небезпечних для здоров'я і життя, пов'язаних із розшуком і затриманням злочинців, звільненням заручників, застосуванням фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї, забезпеченням правопорядку під час проведення публічних заходів, при виникненні стихійних лих і надзвичайних ситуацій. Відзначимо, що для успішного вирішення поставлених завдань від поліцейського вимагається максимальна фізична готовність та психологічна стійкість. Не останнє місце під час виконання поліцейським своїх службових обов'язків займає екіпування. Основною метою забезпечення спеціальним екіпуванням органів та підрозділів Національної поліції є реалізація комплексу заходів, спрямованих на приведення наявної сукупності

елементів їх екіпірування і спорядження у відповідність із сучасними вимогами в умовах існуючої динаміки оперативної обстановки, а також з урахуванням останніх досягнень науки і техніки.

З урахуванням сучасних реалій, які відбуваються в Україні, питання забезпечення екіпіруванням органів та підрозділів Національної поліції перебуває на постійному контролі у державних інститутів влади. Однак у правовому полі щодо питань забезпечення екіпіруванням поліцейських є невирішені питання. Так, на сьогодні правові основи щодо екіпірування поліцейських, серед іншого, визначені у Законі України «Про Національну поліцію», а саме у ч. 6 ст. 42 зазначено, що використання поліцейським засобів індивідуального захисту (шоломів, бронежилетів та іншого спеціального екіпірування) не є заходом примусу [1]. Водночас іншим підзаконним нормативно-правовим актом, а саме наказом МВС України № 404 від 28.07.94. регламентовано Статут патрульно-постової служби міліції України, в якому також висвітлено питання екіпірування поліцейських [2]. Однак даний підзаконний нормативно-правовий акт не відповідає реаліям сьогодення та тим змінам, які відбулися в органах та підрозділах Національної поліції після реформування. Отже, із викладеного випливає, що існує необхідність у прийнятті підзаконного нормативно-правового акту, який регламентував би порядок забезпечення засобами індивідуального захисту поліцейських різних органів та підрозділів Національної поліції та відповідав змінам, що відбулися у зазначених органах.

На нашу думку, зазначений вище підзаконний нормативно-правовий акт повинен бути орієнтований на основні напрямки розробки і забезпечення елементами спеціального екіпірування поліцейських органів та підрозділів Національної поліції в інтересах системи забезпечення охорони громадського порядку і забезпечення громадської безпеки в державі у цілому, а також із метою реалізації інших повноважень, покладених на Міністерство внутрішніх справ України.

Необхідно зауважити, що основні напрями розроблені на основі аналізу сучасного стану спеціального екіпірування поліцейських виходять із завдань, які вони виконують. Вважаємо, що спеціальне екіпірування поліцейських являє собою оптимізований багатофункціональний комплекс елементів екіпірування і спорядження. Воно за своїми технічними, експлуатаційними та іншими характеристиками здатне забезпечити необхідний рівень

організації службової діяльності органів та підрозділів Національної поліції.

Незважаючи на позитивну динаміку, яку ми спостерігаємо щодо спеціального екіпірування працівників патрульної поліції [3], необхідно визнати, що існує необхідність у перегляді та переоснащенні зазначеного екіпірування поліцейських інших органів та підрозділів Національної поліції.

Вважаємо за необхідне відзначити, що навчальні заклади зі специфічними умовами навчання, в яких проходять первинну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації поліцейські, повинні в першу чергу бути забезпечені останніми зразками спеціального екіпірування і спорядження в кількості, необхідній для повноцінного їх навчання.

Разом з тим процес забезпечення спеціальним екіпіруванням поліцейських повинен проводитися відповідно із принципами:

- нормативно-правового, організаційно-технічного та інформаційного єдності, що здійснюється через вдосконалення нормативно-правового регулювання, ефективного планування та контролю, єдиної технічної політики і підходів до ремонту і обслуговування елементів екіпірування і спорядження, визначення необхідного ступеня їх уніфікації;

- економічності та раціонального поєднання з урахуванням організаційно-штатної структури органів та підрозділів Національної поліції;

- поетапного і збалансованого розвитку спеціального екіпірування, виключення повтору елементів екіпірування і спорядження, послідовного збільшення їх можливостей;

- резервування необхідного обсягу номенклатури спеціального екіпірування (створення оперативного запасу), що сприяє оперативно вирішувати раптово виникаючі оперативно-службові завдання.

Основними вимогами до елементів спеціального екіпірування поліцейських є:

- високі якісні, тактико-технічні, експлуатаційні, ергономічні, фармацевтичні характеристики, а також рівень захищеності елементів спеціального екіпірування від дій правопорушника;

- взаємозамінність, багатофункціональність, єдність системи, інтеграція в єдиний комплекс елементів спеціального екіпірування;

- розумне поєднання доступності в експлуатації і високій технологічності виробів;

- висока стійкість до впливів механічного та кліматичного характеру, спеціальних середовищ;
- безпека застосування і використання елементів спеціального екіпірування для поліцейських та оточуючих;
- автономне і безперервне функціонування;
- можливість обслуговування, відновлення і продовження ресурсу експлуатації елементів спеціального екіпірування.

Таким чином, на підставі викладеного можна зробити висновок, що реалізація заходів, спрямованих на розвиток спеціального екіпірування, дозволить створити комплекс елементів перспективного спеціального екіпірування поліцейських; встановити ефективний механізм організації забезпечення перспективного спеціального екіпірування поліцейських; забезпечити реалізацію заходів щодо оснащення органів та підрозділів Національної поліції модернізованими елементами спеціального екіпірування, відповідними рівню і складності завдань, що виконуються ними на сучасному етапі при збереженні перспектив їх подальшого вдосконалення. У сукупності це дозволить поліцейським більш ефективно вирішувати весь спектр оперативно-службових завдань щодо забезпечення безпеки громадян, суспільства і держави, захисту прав і свобод людини, власності від злочинних посягань та інших протиправних дій.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page?text=%E1%E5%F1%B3%E4%E8>
2. Про затвердження Статуту патрульно-постової служби міліції України: наказ № 404 від 28.07.94 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0213-94>
3. Про затвердження Положення про патрульну службу МВС: наказ № 796 від 02.07.2015 року – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0777-15>

Бабін.М.І.
студент 2 курсу, факультету №4
Одеського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Герашенко О.С.**,
к.ю.н., доцент кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

РОЛЬ ТА МІСЦЕ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В ПРОТИДІЇ ТЕРОРИСТИЧНИМ ПРОЯВАМ В УКРАЇНІ

В наш час коли в Україні склалась така складна ситуація, і на сході України дуже яскраво постала проблема тероризму, виникає питання про місце Національної поліції в протидії терористичним проявам і як показують події останніх часів тероризм є не просто поодиноким злочином чи проявом агресії. Зараз тероризм несе в собі масштаб загрози всесвітнього масштабу адже зараз в світі майже не залишилось країни яку не сколихнула трагедія пов'язана з тероризмом і несучими ним жертвами.

В Україні проблема тероризму постала особливо гостро адже як показують події останніх років тероризм є серйозною зброєю та способом початку нового виду гібридної війни.

Визначення тероризму чітко описується в ст 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» відповідно:

тероризм - суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей [1];

Головна роль боротьби з тероризмом в Україні покладається на Службу безпеки України відповідності до завдань СБУ які прописані в частини другої статті другої Закону України «Про Службу безпеки України»: «До завдань Служби безпеки України також входить попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, тероризму, корупції та організованої злочинної діяльності у сфері управління і економіки та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України...» що робить Службу безпеки України опорним державним органом в боротьбі з тероризмом.

Проте не лише СБУ займається боротьбою з тероризмом адже серед суб'єктів боротьби з тероризмом відповідно до статті четверту Закону України « Про боротьбу з тероризмом» до суб'єктів боротьби з тероризмом також відносяться ЗСУ яким в дані діяльності надана допоміжна роль відповідно до Законі «Про збройні сили України» в частині другі статті перші описано що збройні сили : «беруть участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом....» .

Проте, все таки ключове, місце серед органів що приймають участь в антитерористичні діяльності, є Національна поліція і хоч в статті другі «Завдання поліції» не прописано що Національна поліція своїм завданням має боротьбу з тероризмом. І по скільки тероризм являє собою злочинні прояви боротьба з якими покладена на органи національної поліції та несе в собі посягання на життя та здоров'я людей охорона яких є безпосереднім завданням поліції та у відповідності пунктів : першого «забезпечення публічної безпеки і порядку» , другого «охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави»; та третього «протидії злочинності» частини першої статті другої Закону України « Про Національну поліцію» [2]. Проте оскільки тероризм не є цільовим призначення Національної поліції то боротьба з ним виноситься на рівень з іншими злочинами, і при виконанні свої службових обов'язків працівники поліції повинні здійснювати всі можливі заходи для виявлення та припинення даного виду правопорушення.

Для виконання своїх завдань що безпосередньо призводять до боротьби з терористичною загрозою поліція в межах своїх повноважень може та повинна здійснювати поліцейські заходи, починаючи від превентивних заходів перевірки документів та поверхневої перевірки до застосування спец засобів таких як кайданки, кийки, службові собаки та в випадках прописаних в ст. 46 Закону України « Про Національну поліцію» застосовувати вогнепальну зброю [2].

Таким чином підсумувавши вище сказане можна дійти до висновку що хоч Національна поліція і не є головним органом в протидії терористичним проявам та немає серед свої завдань цілеспрямованої боротьби проти проявів тероризму, проте поліція охороняє всі суспільні блага , права та свободи проти яких націлений тероризм, що автоматично ставить тероризм нарівні з усіма іншими злочинними діяннями, протидію яким повинна складати Національна поліція. Також зважаючи на те що саме Національна поліція

забезпечує публічну безпеку шляхом патрулювання , підчас якого патрульні поліцейські шляхом використання превентивних та примусових засобів можуть виявити особу причетну до тероризму. Тому ці та всі вище названі факти доводять значну роль Національної поліції в протидії тероризму.

Література:

1. Закон України Про боротьбу з тероризмом [Електронний ресурс] // 638-IV, чинний, поточна редакція — Редакція від 29.07.2018, підстава - 2293-VIII – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15>.

2. Закон України Про Національну поліцію [Електронний ресурс] // 580-VIII, чинний, поточна редакція — Редакція від 14.10.2018, підстава - 2587-VIII – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

3. Закон України Про Службу безпеки України [Електронний ресурс] // 2229-XII, чинний, поточна редакція — Редакція від 02.08.2018, підстава - 2505-VIII – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12/ed20180802>.

Бадьора С.М.,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки
Університету державної фіскальної служби України

Антоненко С.А.,

кандидат наук фізичного виховання і спорту, доцент,
професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки
Університету державної фіскальної служби України

БАЗОВІ ТАКТИЧНІ ДІЇ ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ В СИТУАЦІЯХ ПРОТИДІЇ З БОКУ ЗЛОЧИНЦІВ

На шляху інтеграції України до Європейського Союзу одним з пріоритетних завдань держави є забезпечення реалізації прав і свобод людини та громадянина. Україна підтримала Концепцію ООН про

сталий людський розвиток, як напрям дій на XXI століття. Пріоритет надано безпеці кожної людини, тим більше працівникам правоохоронних органів, які в силу своїх функціональних обов'язків виконують надзвичайно складні завдання, що вимагають значного фізичного і психічного напруження.

Втрати особового складу (загибель, поранення, травмування, професійні захворювання) при охороні громадського порядку, забезпеченні громадської безпеки, попередженні й припиненні злочинів та інших правопорушень можуть виникати не лише як наслідок дій злочинців, а й в разі необачності, неузгодженості та невдало спланованих дій. Такі та інші небезпечні чинники також можуть бути викликані недотриманням заходів особистої безпеки, незнанням специфіки виниклої ситуації та протидії їй за рахунок слабкої професійної підготовки правоохоронця.

Згідно висновків міжнародної контртерористичної тренінгової асоціації [1], зроблених на підставі аналізу практичного досвіду співробітників контртерористичних груп спеціальних служб, правоохоронних органів, спецпідрозділів Міністерств оборони, Міністерств внутрішніх справ і співробітників спеціальних державних відомств по охороні вищих посадових осіб з понад 30 країн світу, до основних причин травматизму чи загибелі співробітників в реальній оперативно-бойовій обстановці віднесені:

- низький рівень спеціальної підготовки і навчання особового складу для дій у швидко змінюваній бойовій обстановці;
- недостатній рівень професійних навичок кожного співробітника;
- погане планування операції;
- неправильний вибір виду зброї для конкретної бойової операції;
- відсутність навички утримання зброї при втраті рівноваги або падінні;
- порушення заходів безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю, халатність, відсутність навички контролю зброї після проведення операції;
- ведення вогню не в своєму секторі, неправильне перенесення вогню в бойовій обстановці;
- недостатній професійний відбір співробітників бойових і оперативних підрозділів, відсутність належного психологічного

відбору в групи, відсутність у навчальних програмах розділів по спеціальній психологічній підготовці;

- недостатній технічний арсенал тактичних заготовок: відсутність моделювання різноманітних екстремальних ситуацій і відпрацювання індивідуальних дій та дій групи на практиці;

- відсутність розпізнавальних знаків, відпрацьованих сигналів, команд, непідготовленість шифротаблиць, спеціального зв'язку для екстремальних ситуацій.

За розрахунками, лише 12-15% з числа особового складу співробітників правоохоронних органів зберігає здатність розумно діяти в екстремальних умовах, 75% – тимчасово втрачає її, 10-12% втрачає на тривалий час. Професійну активність у службовій діяльності проявляє, як правило, не більше 20% співробітників, ще 20% співробітників приречені на професійні психологічні травми [2, с. 2].

При здійсненні діяльності співробітниками органів внутрішніх справ у тривалих екстремальних умовах близько в 30% особового складу в тій чи іншій мірі спостерігаються такі негативні явища, як: ослаблення самодисципліни і зниження психологічного й морального контролю за своєю поведінкою, що проявляється у розв'язності, вульгарності, зневажанні нормами службової етики, субординації, а також в озлобленості, немотивованій грубості і надмірному пияцтві [2, с. 3].

Фактично немає сумнівів у тому, що підготовка, навчання і оснащення зброєю, спеціальними засобами захисту, фінансами, розробка правових норм, які регламентують діяльність в екстремальних умовах, в значній мірі впливають на бойову готовність правоохоронців, якість виконуваних ними завдань. В цьому зв'язку цілком справедливо, що сама спеціальна операція, будь то ліквідація захвату заручників, масових безладів, затримання озброєних злочинців, – це лише частина роботи, все інше – організація і підготовка.

Загальні правила дій в ситуаціях знешкодження озброєного злочинця в будівлі:

- мобілізуйте органи чуття на виявлення ознак цілі;
- не подавайте ознак власної присутності;
- остаточно переконайтесь, що небезпека відсутня;
- мінімізуйте власну уразливість перед джерелами потенційної небезпеки, тримайтесь від них якомога далі;

– рухайтесь тактично грамотно.

Використання захисних укриттів

Укриття бажано мати ліворуч і обходити їх ліворуч (для лівші – праворуч), оскільки при такому переміщенні супротивнику складніше виконати прицільний постріл. Таким чином, при веденні вогню ви практично повністю будете за укриттям, а супротивнику доведеться відкриватися або стріляти з лівої руки. Якщо обставини примушують обходити кути будівлі по часовій стрілці, перекладіть зброю в ліву руку (щоб забезпечити можливість стріляти без розвороту).

Більшість предметів не володіють захисними властивостями, які вберігають від ураження вогнепальною зброєю. Це стосується кутів, дверей і стінних перегородок внутрішніх приміщень, оскільки кулі більшості сучасних патронів при прямому попаданні легко проникають через тонке дерево, гіпсоліт, пластик та інші подібні матеріали. Автомобілі ж, навпаки, виявляються достатньо непоганим засобом захисту від вогню з більшості видів легкої стрілецької зброї, окрім патронів центрального бою гвинтівки. Найбільш безпечно знаходження за двигуном і колесами автомобіля. Однак, слід мати на увазі, що від твердих і жорстких матеріалів кулі можуть рикошетити. Оптимальною є відстань від укриття в півтора-два метри, при якій куля гарантовано вас мине (рис. 2.1.).

Така позиція чревата потраплянням у співробітника кулі супротивника, яка зрикошетила від стіни

Більш безпечно розміщуватися на певній відстані від укриття. Іноді це неможливо, але завжди краще

Рис. 2.1. Ведення вогню із-за укриття

Впритул притискатися до захисного об'єкту потрібно лише у випадках, коли правопорушник буде стріляти зверху, або коли вогонь ведеться декількома супротивниками з різних боків: ризик постраждати від рикошету менший, ніж ризик прямого попадання. Тому слід враховувати положення супротивника і обирати позицію, враховуючи конкретні обставини (рис. 2.2.).

Вступ у вогневий контакт,
стрільба в русі до укриття

Рух до укриття

Відхід за укриття

Стрільба із-за укриття

Рис. 2.2. Вогнева позиція з використанням укриття

Перебуваючи в автомобілі під час нападу, необхідно пригнутися нижче лобового скла, оскільки таке положення ускладнює прицілювання супротивника. Кулі, як правило, пробивають кузов

звичайного автомобіля, однак їх траєкторія, швидкість і сила ураження зменшуються.

Після остаточного припинення збройного протистояння (наприклад, супротивник підняв руки вгору) підходити до затримуваної особи потрібно спрямовуючи на неї зброю, бути готовим до нападу (удару рукою, ногою, захвату, раптовому застосуванню зброї). Якщо супротивник лежить на животі, наближатися до нього ззаду і з боку, таким чином уникаючи захвату руками ваших ніг. Якщо супротивник лежить на спині – зі сторони голови.

Найбільш безпечно наближатися до затримуваної особи, коли підстраховує напарник. Якщо, наприклад, поряд з пораненим знаходиться зброя чи предмет, який можна використати для удару, – відкинути його в бік. За необхідності, дотримуючись обережності: одягти наручники, провести зовнішній огляд, надати пораненому долікарняну (першу медичну) допомогу, викликати швидку допомогу.

Література:

1. Лактионова Е.В. Вооруженная безопасность. Практическое руководство для сотрудников спецслужб / Е.В. Лактионова, И.Б. Линдер. – СПб: РИПОЛ Классик, 2009. – С. 3.
2. Бадьора С.М. Охорона праці та особиста безпека працівників органів внутрішніх справ: Навчально-методичний посібник Бадьора С.М. та ін. - К.: Національна академія внутрішніх справ, 2014. – 296 с.
3. Андросюк В.Г. Психологія та педагогіка управління в органах внутрішніх справ: Курс лекцій / Андросюк В.Г., Казміренко Л.І., Юхновець Г.О. та ін. – К.: Українська академія внутрішніх справ, 1995. – 98-99.
4. Лаврентьев О.М. Формування тактико-технічних дій співробітників правоохоронних органів України в екстремальних умовах: Лаврентьев О.М., Буток О.В. / Науковий Часопис серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / фізична культура і спорт / випуск 7(33) Т-1 – Київ: видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – С 425-430
5. Некоторые рекомендации полицейским по поддержанию зрительного контакта в конфликтных ситуациях // Борьба с преступностью за рубежом (по материалам зарубежной печати). Ежемесячный информационный бюллетень. – М., 1999. – № 8. – С. 21-

Бєлай С.В.,
доктор наук з державного управління, професор,
заступник начальника факультету з
навчально-методичної та наукової роботи
Київського факультету
Національної академії Національної гвардії України
Комісаров О.Г.,
доктор юридичних наук, професор,
начальник кафедри забезпечення державної безпеки
Київського факультету
Національної академії Національної гвардії України

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ УГРУПУВАННЯ З КОНТРИВЕРСИЙНОЇ БОРОТЬБИ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

Державна політика у сфері захисту критичної інфраструктури на тимчасово окупованих територіях здійснюється відповідно до Законів України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях», «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України».

У відповідності до ст. 5 Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» органи державної влади та їх посадові особи, діючи на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України: вживають заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації (п.3) та розвивають із залученням ресурсів держави та міжнародної допомоги оборонний і безпековий потенціал України з метою відсічі збройній агресії Російської Федерації (п.4).

Для забезпечення національної безпеки, зокрема державної, економічної, інформаційної, гуманітарної та екологічної, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях органи сектору безпеки і оборони здійснюють заходи для відновлення територіальної цілісності України, реалізують відповідно до документів стратегічного оборонного планування заходи зі зміцнення оборонних і безпекових спроможностей України.

При цьому в порядку статті 51 Статуту Організації Об'єднаних Націй та/або в умовах запровадження воєнного чи надзвичайного стану відповідно до Конституції України та законодавства України одночасно із відсічню збройної агресії може здійснюватися антитерористична операція.

Питання контрдиверсійної боротьби в районах проведення операції об'єднаних сил (ООС) Законом України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» окремо не регулюється.

Наразі у складі об'єднаних сил (ОС) утворено угруповання з контрдиверсійної боротьби. Угруповання призначено для проведення контрдиверсійних заходів виходячи із правового режиму відсічі і стримування збройної агресії.

Керівником угруповання з контрдиверсійної боротьби призначається представник управління спеціальних операцій Головного управління Національної гвардії України. До складу угруповання з контрдиверсійної боротьби входять представники суб'єктів боротьби з тероризмом, окремі загони спеціального призначення Національної гвардії України, а також сили та засоби необхідні для проведення контрдиверсійних операцій у визначеній операційній зоні.

До основних завдань окремих загонів спеціального призначення Національної гвардії України, включених до угруповання віднесено:

- забезпечення режимних заходів;
- блокування районів;
- проведення фільтраційних заходів на станціях завантаження, вивантаження, маршрутах руху колон військ (сил) під час ротаційних заходів.

Контрдиверсійними функціями угруповання є:

- безперервне добування, збір, вивчення, відображення, аналіз, оцінювання даних обстановки щодо диверсійно-розвідувальних спрямувань противника, діяльності незаконних збройних формувань (НЗФ) у визначених операційних зонах;

- організація, планування, проведення спеціальних операцій із знешкодження озброєних злочинців, припинення діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), організованих груп, злочинних організацій та диверсійно-розвідувальних груп противника у визначеній операційній зоні;

– підготовка пропозицій до замислу та плану операцій (бойових дій) з питань протидії диверсійно-розвідувальним групам (ДРГ) противника та НЗФ;

– підготовка пропозицій щодо питань забезпечення безпеки і нормалізації життєдіяльності населення, правопорядку, участі у протидії збройній агресії, диверсійним проявам і терористичним актам, недопущення гуманітарної катастрофи у визначеній операційній зоні;

– розробка оперативних (бойових) документів;

– організація взаємодії між силами і засобами контрдиверсійної боротьби та військово-цивільними адміністраціями, громадськими та релігійними організаціями під час контрдиверсійних заходів, відсічі і стримування збройної агресії.

Таким чином зазначимо, що контрдиверсійна діяльність, у т.ч. у складі ОС, є окремим (спеціальним) видом антитерористичної діяльності держави спрямованим на захист об'єктів критичної інфраструктури як в особливий період, так і в мирний час.

Бурангулов А.В.,

викладач кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ПРОФЕСІЙНИХ ПЕРЕМОВНИКІВ ДЛЯ УЧАСТІ У ПРОВЕДЕННІ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

У попередніх дослідженнях нами неодноразово було відзначено, що під час здійснення своєї професійної діяльності поліцейським часто доводиться вести переговори з правопорушниками, окремими злочинцями та злочинними угрупованнями, але очевидним є те, що наукові засади такої діяльності досі недостатньо розроблені. Відомо, що переговори – це один із ненасильницьких способів боротьби із злочинністю, заснований на законі, моральності, психології, що представляє собою діалог у ряді кримінальних ситуацій із злочинцями (злочинними організаціями, суспільствами, групами) з метою їх відмови від подальшої злочинної діяльності, а також активного сприяння розкриттю і розслідуванню

злочинів, розшуку і затриманню осіб, що скоїли їх, усуненню заподіяної шкоди, здобуття оперативної і криміналістичної значимої інформації [1, с. 15].

У науковому середовищі дослідження переговорного процесу на певному історичному проміжку часу були здійсненні ученими і правниками, і психологами, і тактиками. У даній науковій роботі вважаємо за необхідне розглянути питання, саме психологічної готовності професійних перемовників для участі у проведенні спеціальних операцій.

Аналіз наукових досліджень учених-правників і психологів щодо ведення переговорів із злочинцями свідчить про те, що переговори – це вступ до психологічного контакту із злочинцями шляхом психологічного впливу на їх поведінку, з метою досягнення конструктивних взаємин і тим самим здолаття їх опору, схилити до відмови від здійснення протиправних дій, звільнити заручників і добровільно здатися, або отримати від них оперативно значиму інформацію, яка може бути використана у разі неможливості переконати їх відмовитися від здійснення намічених дій [2, с. 560].

З огляду на існуючі наукові напрацювання фахівців переговорного процесу маємо у сучасному арсеналі й чітко визначені стадії та стилі ведення переговорів, і способи, за допомогою яких можна вступити до психологічного контакту зі злочинцями шляхом психологічного впливу на їх поведінку, однак у реальному житті дуже часто трапляються випадки, коли за наявності переліченого арсеналу знань переговорний процес не досягає своєї мети і, як наслідок, гинуть заручники. У межах даної наукової роботи зупинимося на основних ключових моментах саме психологічної складової щодо професійної підготовки перемовників.

На нашу думку, першою умовою вдалих переговорів із злочинцями є саме правильний підбір та професійна психологічна підготовка парламентарів. На жаль чинне законодавство України не визначає чіткого переліку вимог щодо підготовки перемовника, оскільки тільки деякі підзаконні нормативно-правові акти визначають його правовий статус. Однак ми вважаємо, що принципово важливим моментом при розгляді даного питання є вимоги до кандидатів у парламентарі, які висуваються під час їх підбору.

Згідно з чинним законодавством перемовник (парламентер) – це особа, яка уповноважена керівником поліцейської операції для ведення поліцейських перемовин. На практиці керівник поліцейської

операції зазвичай на власний розсуд визначає особу, яка буде вести поліцейські перемовини, що являють собою важливий діалог із особами, які чинять збройний опір або озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів або її застосовує, та інших осіб, протиправні дії яких загрожують життю і здоров'ю людей або поліцейського, військовослужбовця Національної гвардії України, а також з особами, які захопили чи тримають заручників, з метою встановлення психологічного контакту з правопорушниками для зміни їх поведінки, відмови від учинення злочинів, добровільної здачі та звільнення заручників. На нашу думку, у випадку визначення парламентаря із числа правоохоронців підбір повинен здійснюватися на добровільній основі з урахуванням індивідуальних особливостей кандидатів, їх умінь розмовляти й мислити в екстремальних ситуаціях, а також з урахуванням індивідуальних особливостей кандидатів, їх здатності дебатовати в стресових ситуаціях, спостережливості, швидкості реакції, самовладання, емоційної стійкості, необхідних інтелектуальних, комунікативних, характерологічних задатків, гуманних спонукань. Вони повинні володіти необхідними знаннями в області психології і педагогіки, пройти спеціальну підготовку. Особливе значення мають такі психологічні якості особистості, як спостережливість, швидкість реакції, здатність зберігати самовладання у будь-якій ситуації, емоційна стійкість. Важлива також наявність інтелектуальних і комунікативних здібностей. Зазначені нами аспекти є першочерговими, оскільки ведення перемовин є своєрідним мистецтвом, яке напряду залежить від особистих та професійних якостей кандидата у парламентарі. Ми погоджуємося із думкою І.А. Кравчука, що найефективніший спосіб проведення переговорів визначається залежно від конкретної ситуації, однак перемовники повинні бути високоморальними, врівноваженими, гуманними, крім того, добре проінформованими [3, с. 526].

Величезна відповідальність, що покладена на парламентаря, передбачає його, серед іншого, психологічну підготовку і цілий комплекс якостей, необхідних при проведенні переговорів. Аналіз професійної підготовки перемовника обов'язково передбачає те, що останній має бути ще й психологом. Він повинен уміти налагоджувати психологічний контакт, уміло використовувати відхилення від теми переговорів, не втрачати ініціативи і не відступати від домінуючого або паритетного свого положення та ін. [4, с. 15]. Не можна не

погодитися із психологами у тому, що підготовка парламентарів не може бути досконалою без навчання всіляким прийомам і способам психологічної дії, а саме техніки входження в контакт, створення першого позитивного враження, залучення уваги і ініціації інтересу до особи, створення адекватних ситуацій іміджу і ролевих моделей із врахуванням етнічних і конфесійних якостей терориста, встановлення рапорту і підтримки діалогу, навіювання, переконання і навіть підпорядкування.

Враховуючи вищезазначені вимоги до кандидата у парламентарі, у контексті професійної психологічної підготовки перемовників із числа поліцейських, як основний метод навчання пропонуємо тренінги у формі рольової гри, в якій моделюється конкретна обстановка переговорів зі злочинцями, закріплюються навички психологічної боротьби, впливу на злочинців з метою схилення їх до відмови від протиправної поведінки, досягнення згоди, а також проведення відповідних поліцейських квестів із психологічною спрямованістю. Водночас зазначені тренінги та поліцейські квести сприяють розвитку навичок безпосереднього спілкування, вмінню говорити, відпрацюванню риторики, як такої.

Окрім вищезазначених тренінгів, важливим елементом прикладного етапу професійної психологічної підготовки перемовників повинні стати тренінг-семінари, в ході яких досвідчені парламентарі передаватимуть свій досвід початківцям за участю тренерів-психологів. Характер постійної психологічної підготовки парламентарів є ключовим моментом, оскільки, йдучи на перемовини із злочинцями, парламентар вже має бути готовим до цього процесу, а не знаходитися на стадії його підготовки. Це дозволить йому швидко зорієнтуватися у ситуації з перемовин.

Таким чином, з урахуванням викладеного, можна зазначити, що, по-перше, правильний підбір та постійна професійна психологічна підготовка парламентарів є запорукою проведення успішної спеціальної операції із затримання озброєних злочинців та звільнення заручників. По-друге, для ефективної професійної підготовки парламентарів необхідно отримання та використання знань у сфері психології. По-третє, професійна психологічна підготовка парламентарів також потребує відпрацювання отриманих навичок у ході модельованих переговорних ситуацій у формі тренінгів та поліцейських квестів.

Література:

1. Александров Д.О. Психологічне забезпечення оперативно-службової діяльності працівників міліції. Частина 3. Психологічне забезпечення переговорної діяльності: навч.-метод. посібник / Д.О. Александров, Я.Ю. Кондратьєв – К.:НАВСУ, 2003. – 124 с.
2. Ковальчишина Н.І. Підготовка перемовників: концептуальний підхід / Н.І. Ковальчишина // Фундаментальные и прикладные психологические исследования в практиках ведущих научных школ: реалии и перспективы: международная коллективная монография; под ред. акад. Л.Ф.Бурлачука, акад. Т.П.Висковатовой, проф.В.М.Синельникова; отв. сост. В.Е.Лунев / Макеевка: МЭГИ-Institution Is Certified by International Education Society, London, Great Britain, Донецк: Світ Книги. – 2012. – С. 559-572.
3. Кравчук І.А. Ведення переговорів з терористами / І.А. Кравчук // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 526-530.
4. Дробышев А.Т. Психологические особенности ведения переговоров сотрудниками органов внутренних дел с лицами, захватившими заложников : учеб. пособие / А.Т. Дробышев, В.Н. Кручинин, Д.И. Зубков. – Воронеж : ВВШ МВД России, 1997. – 35 с.

Богуславський В.В.,

кандидат юридичних наук, завідувач кафедри
спеціальної фізичної підготовки ДДУВС

Анісімов Д.О.,

викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки ДДУВС

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ КУРСАНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ СИСТЕМИ КРОСФІТ ТРЕНУВАНЬ

Навчання курсантів у вузах Національної поліції України значно відрізняється від навчання в цивільних вузах. Курсанти, які зараховані на 1-й курс, стають діючими співробітниками поліції, вони

отримують грошове забезпечення і протягом всього навчання поєднують навчальну та службову діяльність [1, с. 111].

Відзначимо, що навчальний процес в ДДУВС жорстко регламентується. Навчальна і службова діяльність курсантів підпорядкована вимогам статуту [2] та субординаційних відносин. Режим дня регулюється внутрішнім розпорядком [3]. Курсанти діляться на навчальні групи, з числа яких виокремлюють молодших командирів навчальних груп.

На основі аналізу нормативних документів і умов навчання і проживання курсантів виділяють наступні фактори: при зарахуванні до навчального закладу, вступники становляться курсантами, їм присвоюється спеціальне звання поліції. Вони приймають присягу, забезпечуються форменим одягом, отримують стипендію і грошове забезпечення; навчальна і службова діяльність курсантів організовується відповідно до вимог статуту і субординаційних відносин; курсанти розподіляються по навчальним групам, де з числа курсантів призначаються молодші командири навчальних груп; на початкових курсах навчання курсанти проживають в казармах, перебуваючи на повному державному забезпеченні; самопідготовка здійснюється в груповій формі під контролем курсових офіцерів в координації з професорсько-викладацьким складом; друга половина дня у курсантів заповнена плановими навчально-виховними заходами, які вносять істотний внесок в розвиток особистості учнів, формування їх професійної майстерності [1, с. 111].

Виходячи з вище викладеного, можемо зробити висновок, що у зв'язку з високою службовою напруженістю курсанти не мають можливості регулярно займатися фізичною підготовкою та підвищувати свій фізичний рівень.

Тому, постає питання, як гармонічно підтримувати високий рівень фізичної підготовленості курсантів, урахувуючи відсутність великих фізичних навантажень в повсякденній службовій діяльності курсантів, урахувуючи постійне службове навантаження.

Зробимо екскурс в історію. Так, в США у 80-і рр. минулого століття американський гімнаст Грег Глассман виявив основні положення тренувальних методик високоінтенсивного багатофункціонального тренінгу, який отримав назву «CrossFit». По суті Кроссфіт – це система загальної фізичної підготовки. Сенса кроссфіта - в коротких високоінтенсивних тренуваннях. У систему тренувань входять високоінтенсивні кардіо-комплекси або гібридні

тренування на інтенсивну роботу в змішаному режимі (кардіосилова) з максимальною потужністю. Ці комплекси вирішують завдання: виконати за мінімальний час зазначений обсяг роботи або за мінімальний час виконати максимальний обсяг роботи [4].

Систему тренування, яку розробив Г. Глассман на даний час привертає все більше і більше уваги, зокрема поліцейський та воєнних. На даний час, засоби масової інформації рекламують кросфіт, як один із самих швидких поширюючих спортивних рухів на планеті [5-7].

Підвищення ефективності занять фізичною підготовкою і службово-прикладними фізичними вправами розглядалися в роботах В.А. Глубокого [8-10].

Та обставина, що у курсантів бракує часу на набуття необхідного фізичного розвитку, у зв'язку із службовою напруженістю, дає нам можливість включати комплекси кросфіту, як високоінтенсивного та багатофункціонального тренінгу в загально прийнятій заняття із спеціальної фізичної підготовки. Що в подальшому може призвести до покращення розвитку фізичних якостей у курсантів ВЗО.

Під час розробки методики нами підбиралися такі вправи із арсеналу кросфіту, які могли б використовувалися в підготовчій, основній та заключній частині в якості: спеціальної розминки, підвідних вправ та покращення фізичних якостей.

Вправи підбиралися з урахуванням сформованості рухових навичок курсантів даного віку, а також з можливістю варіювання навантаження при їх виконанні в залежності від фізичних можливостей кожного спортсмена окремо.

Внесення елементів кросфіту проводилося на практичних заняттях згідно із навчальним дисципліни «Спеціальна фізична підготовка». На кожному занятті приділялась увагу елементам кросфіту протягом 15-20 хвилин. Елементи було внесено в різні частини заняття у зв'язку із різними задачами тренування. Навчання по основній програмі нами було залишено без змін, тому повністю відповідало практичним заняттям, як проводились в контрольній групі.

Вправи із системи кросфіту, в зв'язку зі специфікою підготовки курсантів були спрямовані на покращення таких фізичних якостей, як швидкість, витривалість, сила та силова-витривалість.

Дані вправи проводилися в основному в динамічному режимі, що відповідає системі кросфіту і передбачає всебічну фізичну підготовку, крім того, функціональний розвиток організму.

Основними методами виконання вправ виступили: метод кругового тренування; інтервальний та повторний метод. Дані методи включають інтенсивну роботу, спрямовану на розвиток досліджуваних нами фізичних якостей курсантів.

Дану авторську методику нами було апробовано на одній із навчальних груп першого курсу ДДУВС. Під час педагогічного експерименту було виділено дві групи контрольна група (далі – КГ) та експериментальна група (далі – ЕГ). В кожній групі було по 28 курсантів чоловічої статі. КГ займалася по загально прийнятій методиці спеціальної фізичної підготовки, а ЕГ займалася по авторській методиці із елементами кросфіту.

За результатом тестування, яке було проведено через пів року (січень – червень 2018 року) після початку педагогічного експерименту, нами було помічено, що ЕГ показала кращі результати зі всіма показниками в таких фізичних якостях, які сила, силова витривалість, швидкість та витривалість. Для перевірки фізичних якостей ми використовували, такі контрольні вправи, як: підтягування на високій перекладині; комплексно-силову вправу; біг на дистанцію 100 м та біг на дистанцію 1000 м.

Тому, виходячи з результатів проведеного нами дослідження, ми можемо рекомендувати включення системи кросфіту в підготовку курсантів ВЗО Національної поліції України в подальшому.

Література:

1. Галимова А. Г., Кудрявцев М. Д., Глубокий В. А., Галимов Г. Я. / Теоретическое обоснование методики высокоинтенсивного многофункционального тренинга кроссфит / А.Г. Галимова, М.Д. Кудрявцев, В.А. Глубокий, Г.Я. Галимов // Вестник БГУ. Педагогика, филология, философия. - Улан-Удэ. - 2017. Вып. 4. Педагогика. - С. 110-115.
2. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: Закон України від 22.02.2006 № 3460-IV // Офіційний вісник України від 05.04.2006 – 2006 р., № 12, стор. 9, стаття 791, код акта 35663/2006.

3. Наказ Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ № 585 від 31.08.2017 «Про затвердження внутрішнього розпорядку ДДУВС».

4. Глассман Г. Crossfit: руководство по тренировкам / пер. Е. Богачев, И. Карягин. – [Электронный ресурс]. URL: http://library.crossfit.com/free/pdf/CFJ_L1_Training_Guide_Russian.pdf (дата обращения: 12.03.2018).

5. Групповые направления [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://profit-club.ru/fitnes/group/> – Загл. з екрану.

6. Сделай себе тюнинг [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://fitness-on.ru/news/89> – Загл. з екрану.

7. Что такое кроссфит? – в чем его специфика [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://power-body.ru/chto-takoe-krossfit/> – Загл. з екрану.

8. Глубокий В.А. / Организация дополнительных занятий по физической подготовке в вузе МВД России с курсантами первого года обучения, имеющими недостаточную физическую подготовленность / В.А. Глубокий // Оптимизация учебного процесса и современные тенденции развития российского образования: материалы науч.-метод. конф. – Красноярск: Сибирский юридический институт МВД России, 2007. – С. 20–23.

9. Глубокий В.А. / Развитие силовых способностей у курсантов образовательных учреждений МВД России / В.А. Глубокий // Боевое искусство планеты. – 2007. – № 1. – С. 74–76.

10. Глубокий В.А. / Самостоятельная силовая подготовка курсантов и слушателей образовательных учреждений МВД России: учебно-методическое пособие. / Глубокий В.А. – Красноярск: Сибирский юридический институт МВД России, 2007. – 56 с.

Вайда Т.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент
завідувач кафедри спеціальної фізичної
та вогневої підготовки
Херсонського факультету ОДУВС,

ВРАХУВАННЯ СПОСОБІВ ПРИПИНЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ ЗАРУЧНИКІВ З ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ, ЗАХОПЛЕНОГО ЗЛОЧИНЦЯМИ, ЯК УМОВА УДОСКОНАЛЕННЯ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Постановка проблеми у загальному вигляді, її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Зростання загальної кількості транспортних засобів, що перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, підвищення інтенсивності їх експлуатації на вулично-дорожній мережі неминуче призводять й до збільшення випадків порушень водіями Правил дорожнього руху. Враховуючи вищезазначені фактори, а також тенденції підвищення кількості злочинів з використанням автотранспорту проблема боротьби з правопорушеннями на транспорті стає все більш актуальною для діяльності підрозділів Національної поліції України.

У злочинах терористичної спрямованості, при проведенні працівниками Національної поліції спеціальних операцій по звільненню заручників, затримання та знешкодження злочинців у практиці правоохоронної діяльності в окремих випадках виникає необхідність у застосуванні таких методів та прийомів поліцейського примусу, як блокування й примусова зупинка транспортних засобів правопорушників (в тому числі для звільнення громадян, яких вони захопили у заручники)[1].

Актуальність дослідження. В умовах реформування МВС України, кадрового поповнення органів та підрозділів Національної поліції України молодими працівниками, які не мають достатнього правоохоронного досвіду щодо дій в екстремальних ситуаціях з припинення злочинів, залишається маловивченим та потребує подальшої розробки питання щодо удосконалення тактики дій поліцейських підрозділів під час переслідування правопорушників, які залишають місце події на транспортних засобах та/або захопили заручників.

Пропоноване дослідження виконано у відповідності до тематичного плану науково-дослідної роботи Одеського державного університету внутрішніх справ із проблеми «Пріоритетні напрямки розвитку та реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний № 0116U006773).

Стан вивчення проблеми. Шляхи вирішення піднятої нами проблеми досліджувалася рядом вітчизняних вчених, зокрема, у своїх роботах окремі її аспекти розглядали М.І. Ануфрієв, С.Є. Бутов, О.Ф. Гіда, С.М. Решко (огляд транспортних засобів, примусове вилучення водія (правопорушника)[2, с. 277-282]); О.О. Подобний (сутність тактико-спеціальних операцій по затриманню озброєних злочинців та злочинців, які утримують заручників)[3, с. 90-93]; О.Т. Ніколаєв (шляхи підвищення ефективності боротьби з тероризмом)[3, с. 88-90]; Є.В. Іванов, В.А. Сягровець (проти дія тероризму на транспорті); Р.П. Позюбанов (блокування як спосіб дії у спецоперації з пошуку та затримання особливо небезпечних і озброєних злочинців)[4, с. 106-109], Г.Г. Губарєв (пристрої примусової зупинки автомобіля транспорту) [5, с. 119-126] та ін.

Разом з тим, вченими недостатньо уваги приділяється при розробці тактики припинення правопорушень на транспорті таким питанням як уточнення дій безпосередніх виконавців спецоперації під час проведення ними штурму автомобіля, обґрунтуванню алгоритму оперативних заходів щодо здійснення примусової зупинки і блокування транспортного засобу із заручниками, підвищення ефективності дій (злагодженості) штурмової групи, дотриманню індивідуальних заходів безпеки поліцейських тощо.

Мета статті (постановка завдань дослідження): 1) узагальнення правоохоронного досвіду щодо застосування традиційних засобів для примусової зупинки транспортних засобів; 2) розкрити заходи попередньої підготовки автомобіля для його передачі на вимогу злочинців як елементу спецоперації; 3) уточнення тактики дій поліцейських при звільненні заручників та безпечного затримання правопорушників в екстремальних умовах, що ускладнені використанням злочинцями автомобільного транспорту.

Результати дослідження. З метою припинення руху транспортного засобу правопорушників працівники Національної поліції застосовують згідно законодавства України наступні засоби та методи: 1) патрульний транспорт зі спеціальними світловими

сигналами; 2) шлагбауми, в тому числі автоматизовані; 3) світлофори; 4) тимчасові знаки «В'їзд заборонено»; 5) зупинка регульовальником руху всіх транспортних засобів на дорозі даного напрямку; 6) використання табельної зброї; 7) засоби для примусової зупинки з механічним проколюванням шин (засоби «Еж-М», «Діана», «Гарпун», «Бар'єр-2М», «Кактус», «Ліана», «Ліана-6000» тощо) та пристрої для дистанційного блокування роботи двигуна; 8) різного роду загороджувальні конструкції –загороди, бар'єри, ворота, дорожні блокератори (боларди), перегороджування дороги вантажними автомобілями чи іншими великоваговими транспортними засобами (бульдозерами, асфальтотрамбувальними катками, тракторами тощо).

Застосування більшості засобів примусової зупинки автотранспорту пов'язана з створенням ймовірної загрози для життя і здоров'я водіїв чи пасажирів. Тому забороняється використовувати такі засоби для зупинки автомобілів, які перевозять людей, в тому числі й вантажних автомобілів; автотранспорту дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав; мотоциколясок, мопедів, мотоциклів, моторолерів; на гірських дорогах чи дорогах з обмеженою видимістю, залізничних переїздах, мостах, естакадах, у тунелях [5, с. 120-121].

Крім того, правоохоронцям в динамічній обстановці вчинення злочину буває досить важко спрогнозувати розвиток подій при використанні правопорушниками транспортних засобів, передбачити подальший напрямок руху автомобілів злочинців, забезпечити під час припинення порушень публічного порядку безпеку утримуваних заручників тощо. Тому в окремих випадках можуть проводитися підготовлені спеціальні операції, складовими компонентами яких є переслідування правопорушників службовими автомобілями, спрямування їх на визначені (малолюдні, з малою інтенсивністю руху тощо) ділянки дороги, блокування руху транспортних засобів злочинців декількома автомобілями поліції тощо.

Одне з основних правил проведення спецоперацій зі звільнення заручників полягає перш за все у необхідності блокування («знерухомлення») інциденту. Заручниками в автомобілі можуть стати як пасажирів транспортного засобу при його протиправному заволодінні, так і раніше захоплені злочинцями громадяни, котрих вони примусово поміщують у наданий їм автомобіль (використовують заручників як прикриття). При значній кількості заручників і (або) злочинців останні можуть також захоплюватися автобуси

чинадаватися їм такий вид транспорту органами державної влади згідно виставлених вимог.

Надання злочинцям транспортного засобу як елемент спецоперації. Керівнику спецоперацій першу чергу необхідно чітко усвідомити її замисел, врахувати всі можливі об'єктивні фактори на той випадок, коли злочинці вимагають надати їм певний вид транспортного засобу та потенційні наслідки, до яких це може призвести. Зокрема, поліцейський орган управління (оперативний штаб) повинно перш за все цікавити питання – легше чи важче буде врятувати заручників при позитивному вирішенні питання з наданням автомобіля? Якщо заручники утримуються уприміщенні, а успішність його штурму викликає сумнів, то надання транспорту може бути виправданим кроком. Можливим є також й варіант, при якому у випадку надання правопорушникам автомобіля злочинці не зможуть забрати із собою всіх заручників і тому вимушені будуть частину їх відпустити.

Наприклад, якщо двоє злочинців захопили десять заручників і вимагають надання звичайного п'ятимісного легкового автомобіля, резонно передбачити, що сім-вісім з них можуть виявитися на свободі. Керівник спецоперації може розпочати переговори («торгуватись» щодо вигідних умов для звільнення заручників) і досягти їх звільнення. Реалізує замисел керівника спецоперації, а обговорює деталі поліцейський-переговорник [6].

Попередня підготовка автомобіля для його передачі на вимогу злочинців. Окремий варіант тактичних дій передбачає підготовку автомобіля до наступного штурму. Коли злочинець вимагає надати йому транспортний засіб, у ряді спецпідрозділів поліції підготовка автомашини передбачає виконання п'яти наступних операцій:

- блокування бокових стекол у нижньому положенні;
- виведення із строю системи блокування дверей;
- знімаються дзеркала заднього виду;
- проводиться установка системи дистанційного виключення двигуна;
- розміщення в автомобілі шоківих або хімічних зарядів з дистанційним керуванням.

Непрацюючі склопідйомачі і блокування дверей дозволять поліцейським швидко проникнути у салон автомобіля злочинців. Відсутність дзеркал допоможе правоохоронцям непомітно

наблизитися дотранспортного засобу. Дистанційне виключення двигуна дасть можливість зупинити автомашину у найбільш зручному для групи захоплення місці (наприклад, у безлюдній місцевості).

У деяких спецпідрозділах поліції є готові блоки дистанційного виключення двигуна, котрі спеціаліст може встановити буквально за хвилину, а з їх застосуванням досвідчений оператор здатен точно знерухомити автомобіль саме в тому місці, де його чекає група захоплення. Інші способи, в тому числі заправка автомобіля невеликою кількістю пального, є значно менш ефективними.

Тактика проведення штурму автомобіля. Якщо заради рятування заручників необхідно проводити захоплення автомобіля, у котрому вони знаходяться разом із злочинцями, можна скористатися рядом базових прийомів, які довели свою ефективність у правоохоронній діяльності.

1. Примусова зупинка і блокування автомобіля з заручниками. Перш за все, транспортний засіб потрібно зупинити одним із наступних способів: 1) шляхом застосування системи блокування двигуна з дистанційним керуванням; 2) стрільбою по колесах (останній спосіб не виключає виникнення аварії, у котрій може постраждати заручник, до того ж немає гарантій, що автомобіль дійсно зупиниться); 3) використанням стрічки з шипами (спецзасоби «Еж-М», «Діана», «Кактус» тощо), які укладаються впоперек полотна дороги для примусової зупинки автомобілів (вважаються ефективною альтернативою при врахуванні багатьох факторів – швидкості руху, стійкості автомобіля, кількості пасажирів, можливість об'їзду тощо).

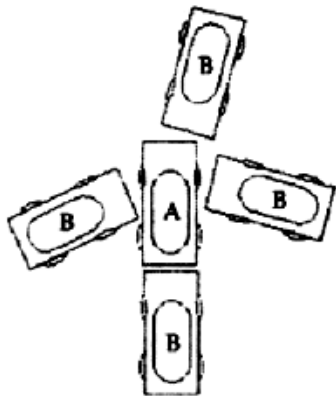

Рис. 1 Розміщення автомобілів поліції під час блокування транспортного засобу злочинця

В деяких випадках поліцейськими підрозділами може плануватися штурм у тих місцях, де водій вимушений буде зупинитися, однак краще блокувати дорогу вантажним автомобілем чи іншим великоваговим транспортним засобом (скрепер, каток, трактором з причепом тощо). Зупиняти автомашину із злочинцем бажано безпосередньо перед підйомом або там, де поряд з дорогою є маскуючі укриття для групи захоплення. При блокуванні легкового автомобіля, в

котрому знаходиться заручник, декількома транспортними засобами бажано перекрити дорогу не тільки спереду, але й ззаду, а також заблокувати двері, щоб злочинець не зміг залишити свою автомашину (рис. 1).

Автомобіль (А), в котрому знаходяться заручник із злочинець(ці), повністю блокований чотирма машинами (В), котрі вимусили його зупинитися. Автомобіль не може рухатися вперед чи назад, а злочинець (злочинці) не можуть його залишити. Ситуація аналогічна блокуванню будівлі, тому у відповідності з тактичною перевагою група захоплення зможе реалізувати свою мету [6].

2. Тактика дій штурмової групи. Після зупинки автомобіля злочинця поліцейська група захоплення повинна діяти швидко, щоб не дозволити правопорушникові причинити заручнику шкоди. Якщо снайпери завчасно зайняли позиції поблизу місця примусової зупинки автомобіля, при необхідності вони можуть негайно ліквідувати злочинця або, в будь-якому випадку, будуть інформувати групу захоплення про порядок розміщення людей у машині.

Як правило, штурм виконується силами як мінімум шести правоохоронців: чотирьох власне членів групи штурму і двох допоміжних учасників, які допомагають проникнути в автомобіль, витягнути з нього злочинців або заручників. Варто відзначити, що перш ніж допомагати вибратися з автомобіля заручникам, необхідно витягнути з салону злочинців або провести їх знищення. Оскільки розбити автомобільне скло через протиударні властивості досить складно, допоміжні учасники штурму повинні бути оснащені відповідними зброями, наприклад, монтировкою, котра дозволить спочатку розбити скло, а потім швидко очистити отвір від осколків, хоча можна скористатися й пружинним пробійником.

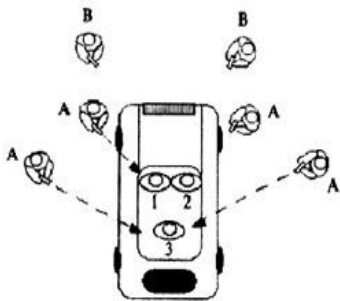

Рис. 2 Розміщення поліцейських під час штурму автомобіля злочинця спереду

В деяких штурмових групах її члени кріплять пробійники безпосередньо до стволів пістолетів-кулеметів, що дозволяє, розбивши скло, негайно брати злочинців під контроль.

2.1. Проведення штурму автомобіля спереду. Штурм автомобіля спереду здійснюється командою з шести поліцейських, в деяких спецпідрозділах

поліції віддають перевагу виконувати ці дії силами восьми осіб. При роботі шестірки чотирипрацівники поліції (А) діють як ударна бойова група, а двоє (В) – як група забезпечення. Тактичні дії полягають у використанні спецзасобів та (або) інструментів для відкривання автомобіля (вікон і дверей). На рис. 2 злочинці позначені цифрами 1 і 3, а заручник – цифрою 2[6].

2.2. *Тактика штурму автомобіля злочинця ззаду.* Цей тактичний прийом застосовується, коли для вилучення злочинців або заручників з автомобіля потрібно перш за все відчинити двері. При цьому правоохоронці штурмової групи уважно контролюють дії правопорушників і готові відкрити вогонь при найменшому прояві їх агресії (див. рис. 3).

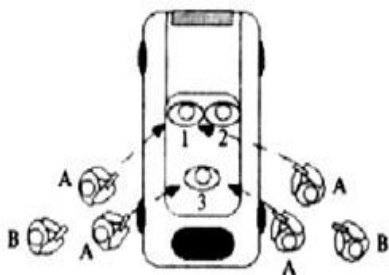

Рис. 3 Розміщення поліцейських під час штурму автомобіля злочинця ззаду

2.3. *Проведення штурму автомобіля з боку.* Проводиться тоді, коли один бік автомашини заблокований будівлею або якоюсь іншою перешкодою (транспортним засобом). Якщо потрібно вилучити злочинців або заручників із автомашини, то цідії

проводяться збоку вільного доступу. При цьому в даному випадку до штурму підключається ще один правоохоронець групи забезпечення, який контролює заблокований бік автомобіля (див. рис. 4).

2.4. *Тактичні дії щодо знищення злочинця.* Необхідність ведення вогню по злочинцю, який знаходиться всередині автомашини, може бути пов'язана із подоланням деяких труднощів. Наприклад, тоновані бокові стекла потребують виконання пострілу через лобове скло автомобіля, хоча існують спеціальні прицільні пристрої, котрі дозволяють стріляти через затемнені стекла. Заручник може сидіти між двома злочинцями, що робить практично неможливим постріл збоку.

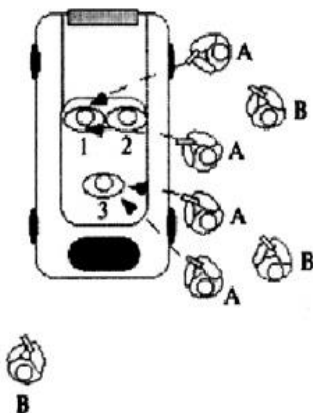

Рис. 4
Розміщення поліцейських під час
штурму автомобіля злочинця збоку

Із практики груп
захоплення силових
структур деяких
закордонних країн
відомий прийом
ведення вогню через дах
автомобіля:

правоохоронець
застрібує на нього і
стріляє злочинця зверху
вниз. У визначеній
ситуації прийом може
бути досить ефективним,

але місцезнаходженням цілі повинно бути виявлено поліцейським
зграничною точністю. Крім цього, наближаючись до автомобіля,
члени штурмової групи повинні виключити можливість потрапляння
під перехресний вогонь своїх товаришів.

• 2.5. *Особливості залучення снайпера.* Якщо злочинець
(терорист) збирається провести посадку захопленого заручника
(заручників) в автомобіль, необхідно розглянути можливість
завершення інциденту точним пострілом у нього снайпера або
оперативним проведенням штурму в момент їх переміщення до
транспортного засобу. Навіть якщо снайпер удають команду на
знищення злочинця, група захоплення повинна бути наготові.

• При цьому не потрібно забувати, що у
процесі вищезазначеного маневру правопорушник буде особливо
уважним. Усвідомлюючи це, спецпідрозділи поліції часто
використовують прийоми (тактичні дії), які спрощують завдання щодо
знищення злочинця. Наприклад: 1) автомобіль може бути залишений
перед будівлею з виключеним двигуном і ключами на даху
транспортного засобу з боку водія – можливо, снайперу вдасться
провести прицільний постріл, коли злочинець потягнеться за
ключами; 2) автомашину може бути поставлена так, щоб снайпери
могли вразити водія-правопорушника на шляху до автомобіля чи через
лобове або заднє скло.

Захоплення заручників може відбутися й у рейсовому міському,
шкільному або міжміському автобусах. Місцем драматичних подій
можуть стати автобуси, які переміщуються між терміналами
аеропортів, автобуси пенітенціарного закладу, на котрих

підозрюваних(засуджених) доставляють до приміщення суду чи відвозять назад. Враховуючи високу ймовірність захоплення в автобусах заручників з числа пасажирів (службових осіб), багатогруп захоплення особливо наполегливо та старанно відпрацьовують тактику й техніку штурмуцького виду транспортних засобів.

3. Заходи безпеки при наближенні поліцейського до нерухомого транспорту із злочинцями.

Під час несення служби у складі наряду автомобільного патруля у випадку, якщо автотранспорт зі злочинцями не рухається, працівникові поліції рекомендується дотримуватися таких заходів безпеки:

- залишаючи службовий автомобіль, використовувати його як прикриття, поки не впевниться, що повністю контролює ситуацію: двигун машини при цьому не вимикати, а у темний час доби – освітити фарами салон зупиненого автотранспорту;

- не ставати між своїм та зупиненим автотранспортом, тому що можна опинитися під освітленням фар свого ж автомобіля і злочинці матимуть змогу напасти чи збити, рухаючись назад;

- підходити до автотранспорту лише тоді, коли другий працівник вийде з автомобіля і буде повністю готовий страхувати напарника;

- наближатися до транспортного засобу ззаду, з боку найближчих до водія дверей, не підходячи впритул до капота та багажника, щоб не бути збитим автотранспортом;

- оглянути через скло салон, впевнитися, що ніхто не ховається на підлозі;

- перевірити, чи зачинена кришка багажника;

- вийшовши з автотранспорту, знаходитися збоку від нього, щоб не отримати поранення при раптовому та швидкому початку руху;

- не припиняти нагляду за пасажирами, оскільки вони можуть застосувати зброю;

- наказати водію вимкнути двигун із метою запобігання його втечі (усі переговори зі злочинцями вести за допомогою гучномовця або радіотелефону);

- у темний час доби наказати водію включити освітлення салону;

- при виведенні з автотранспорту водія, інших осіб, які знаходяться у ньому, необхідно подати такі команди: «Заглушити

двигун!»; «Нікому не рухатися! Всім залишатися на своїх місцях, бо буде застосована зброя»; «Водію відчинити двері!»;

– не підходити впритул до капота чи багажника транспортного засобу, щоб не бути збитим автотранспортом[7, с. 177-178].

З метою зниження ризику для працівників поліції, які здійснюють затримання злочинців на автотранспорті (наприклад, при проведенні заходів оперативних планів «Грім» та «Перехват» під час пошуку та затримання правопорушників, які переміщуються на автотранспорті, при звільненні заручників з автомобіля чи автобуса тощо), необхідно заздалегідь організувати проведення з правоохоронцями спеціальних практичних занять для оволодіння поліцейськими навичками керування транспортним засобом в екстремальних умовах, звертаючи особливу увагу під час водіння ними легковим автомобілем (мікроавтобусом) на відпрацювання прийомів з тактики звільнення заручників.

Висновки. Отже, розглянувши особливості тактики блокування та примусової зупинки транспортних засобів злочинців, ми дійшли наступних узагальнень.

По-перше, керівнику та виконавцям спецоперації необхідно враховувати значну кількість факторів, які можуть негативно вплинути на її проведення у процесі звільнення заручників (рельєф місцевості, відсутність пішоходів тощо).

По-друге, враховуючи особливості місцевості та дорожньої обстановки, варто обирати один з найбільш раціональних й безпечних способів блокування (з одного, декількох чи з чотирьох боків) і примусового затримання автомобіля злочинця (застосування вогнепальної зброї, спецзасобів примусової зупинки тощо).

По-третє, знищення злочинців як крайній захід необхідно здійснювати тільки за умов, при яких забезпечується впевненість снайпера у безпечності пострілу (пострілів) для життя та здоров'я заручників.

Перспективами для подальших розвідок у даному напрямку можуть слугувати такі питання, як налагодження взаємодії підрозділів поліції з військовослужбовцями підрозділів Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної міграційної служби України під час припинення злочинів транскордонної злочинності, боротьба із вищезазначеними злочинами в зоні проведення антитерористичної операції, розробка спеціальної тактики з протидії

незаконному переміщенню мігрантів з використанням для цієї мети транспортних засобів тощо.

Література:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv/page1-4>.
2. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ : навч. посібник / Заг. ред. Я.Ю. Кондратьєва та Є.М. Моїсєєва. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2003. – 338 с.
3. Удосконалення тактико-спеціальної та бойової підготовки як фактор підвищення професійної майстерності працівників ОВС: матеріали всеукраїнського симпозиуму (Одеса, 6-7 червня 2007 року). – Одеса: ОЮІ ХНУВС, 2007. – 108 с.
4. Актуальні проблеми бойової підготовки : круглий стіл, 30 жовтня 2013 р., м. Одеса. – Одеса: ОДУВС, 2013. – 166 с.
5. Губарєв Г.Г. Пристрої примусової зупинки автомобіля транспорту: сучасний стан та перспективи розвитку / Г.Г. Губарєв // Право і безпека. – № 2 (49). – 2013. – С. 119-126.
6. Тактика штурмових груп [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://glavniycalibr.at.ua/load/taktika_shturmovykh_grupp/shturm_avtotransportnykh_sredstv_chast_1/4-1-0-33.
7. Тактико-спеціальна підготовка працівників ОВС України: навчальний посібник / С.М. Банах, В.Р. Булачек, І.С. Винярчук, Ю.Р. Йосипів та ін. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – С. 177-178.

Вайда Т.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри спеціальної фізичної
та вогневої підготовки
Херсонського факультету ОДУВС
Кузнєцов О.І.,
викладач кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

ПРЕВЕНТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЮРИДИЧНА КАТЕГОРІЯ: ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПРЕВЕНТИВНИХ ЗАХОДІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Актуальність проблеми. До основних повноважень поліції у відповідності до статті 23 Закону України «Про Національну поліцію» (далі – ЗУ) відносять здійснення превентивної та профілактичної діяльності, котрі (види діяльності – *уточнено нами*) спрямовані на зниження рівня вчинення правопорушень [1]. У контексті піднятої проблеми під превенцією у галузі права в загальному значенні (зокрема, як виду правоохоронних заходів) нами розуміється сукупність взаємопов'язаних форм роботи, котрі здійснюються державними (правоохоронними) органами та громадськістю та спрямовані на боротьбу із злочинністю, усунення причин і умов, що породжують злочини [2, с. 632, 275-276].

Слово превенція є іншомовним і з етимологічної точки зору має латинське походження (від пізньолат. *praeventio* – випереджаю, попереджую, з англ. *prevention* – попередження, запобігання, відвертання). З невеликими відмінностями слово превенція тлумачиться і в сучасному словнику іншомовних слів: *пре...* (лат. *prae* – попереду) – префікс, що означає передування; *превенція* (лат. *praeventio, praevenio* – попереджую) – спеціальне запобігання; *превентивний* (лат. *praeventivus*) – запобіжний; той, що випереджає дії суперника [3, с. 556].

Превенція, превентивні заходи за видами в цілому поділяються на загальносоціальні і спеціальні. *Загальна превенція* – попередження скоєння правопорушень будь-якими іншими особами: приклад покарання однієї особи стримує інших суб'єктів від здійснення подібних діянь, так як вони не бажають через страх піддаватися

подібним обмеженням. Метою загальносоціальних превентивних заходів є весь комплекс організаційно-запобіжних дій, спрямованих на подальше підвищення добробуту та публічної безпеки українського народу, на розвиток демократії і активності громадянського суспільства, на виховання правової свідомості й моральності громадян, а також на зміцнення правової основи життя суспільства – тобто профілактичні та інші заходи, спрямовані на запобігання злочинам чи іншим правопорушенням [2, с. 632, 275-276].

Спеціальна превенція – попередження вчинення нових правопорушень тією ж особою (тим самим правопорушником, який вже вчинив злочин), людина утримуватиметься в майбутньому від проявів негативної поведінки, щоб уникнути повторного настання несприятливих наслідків (покарання). До спеціальних превентивних заходів, спрямованих на попередження й усунення злочинів, належать посилення охорони всіх форм власності і правового виховання громадян, усунення умов, що сприяють поширенню антисоціальних поглядів та звичок громадян; забезпечення належного морального формування підростаючого покоління, вдосконалення законодавства тощо [2, с. 632, 275-276].

Основними завданнями превентивної діяльності правоохоронних органів в сучасних умовах є створення на основі принципу законності об'єктивних умов для мінімізації проявів злочинної діяльності, наприклад: 1) існування санкцій норм кримінального законодавства як загальнозапобіжний фактор вчинення правопорушень; 2) застосування покарання до осіб, які вчинили злочин (відбувається перевиховання їх у ході відбування покарання і недопущення вчинення ними нових злочинів, запобігання рецидивній злочинності).

Проблемі вивчення злочинної діяльності як соціально-правової категорії приділяли увагу ряд вчених, зокрема В.П. Бахін, Р.С. Белкін, І.О. Возгрін, А.В. Дулов, А.Ф. Зелінський, В.Я. Колдін, А.Ф. Лубін, І.Ф. Пантелєєв та ін., дії незлочинного характеру були предметом розгляду Т.Е. Караєва, причому А.В. Дуловим вивчення злочину розуміється як не тотожний підхід щодо вивчення злочинної діяльності.

Разом з тим, у зв'язку із проведенням осучаснення законодавства в галузі правоохоронної діяльності, зокрема щодо удосконалення роботи органів та підрозділів Національної поліції, маловивченим залишається такий аспект боротьби із злочинністю як

реалізація поліцейськими заходів превенції, що, на нашу думку, в першу чергу передбачає уточнення її категоріального апарату.

Дослідження виконано у відповідності до тематичного плану науково-дослідної роботи ОДУВС із проблеми «Пріоритетні напрямки розвитку та реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний № 0116U006773).

Результати дослідження. Варто зазначити, що стаття 29 ЗУ «Про Національну поліцію» визначає поліцейські заходи як дію або комплекс дій превентивного характеру, що обмежують певні права і свободи людини та застосовуються поліцейськими відповідно до законодавства для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень [1]. В частині 2 статті 30 цього закону до видів поліцейських заходів, котрі застосовуються працівниками поліції в межах своєї компетенції для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення, відносять поліцейські превентивні заходи.

Враховуючи потенційно складний характер взаємовідносин поліцейських з особами під час несення служби з охорони публічного порядку (часто відбуваються в екстремальних умовах запобігання чи припинення правопорушення), вбачається за доцільне уточнити існуючі відмінності у споріднених юридичних категоріях, котрі в багатьох випадках вживаються при характеристиці здійснюваної працівниками поліції правоохоронної діяльності в різному змістовому контексті.

З цього питання нами поділяється точка зору С.О. Сафронова, який обґрунтував ознаки відмінностей між подібними за змістом словами-синонімами «профілактика», «превенція», «попередження», «запобігання», «припинення», та котрі є характерними елементами у нормативних актах в галузі правоохоронної діяльності органів (підрозділів, окремих працівників) Національної поліції України. Також вчений запропонував диференціацію цих понять в залежності від визначених ознак-критеріїв (див. табл.1) [4].

Таблиця 1

Диференціація юридичних понять, котрі застосовуються при характеристиці правоохоронної діяльності, що здійснюється підрозділами Національної поліції (органами державного управління) на різних етапах боротьби із злочинністю
(за С.О. Сафроновим)

Ознаки диференціації	Етапи діяльності щодо недопущення вчинення закінченого злочину				
	Профілактика	Превенція	Попередження	Запобігання	Припинення
Фази механізму діяльності суб'єкта злочину	Поза межами механізму діяльності суб'єкта злочину	Дозлочинна діяльність	Дозлочинна діяльність	Предзлочинна діяльність	Злочинна діяльність
Етапи діяльності особи поза межами стадій злочину	Буденна життєдіяльність	На етапі «голоного умислу», зародження та прояву психічних детермінантів злочину (бажань, наміру, установки).	На етапі підготовчих до вчинення злочину дій або на етапі вчинення незавершеного готування до злочину.	На етапі добровільної відмови від доведення злочину до кінця.	
Стадії злочину				Готування до злочину або замах на злочин	Готування до злочину або замах на злочин
Караність діяння	Не карається	Не карається	Не карається	Не карається або карається в окремих випадках (див. ч. 2 ст. 17 КК України).	Карається у порядку визначеному ст. 16 КК України.
Об'єкти випереджувального впливу	Загальні (неперсоніфіковані), імовірні	Психічна діяльність особи з умислом	Конкретні причини та умови, які	Дієва поведінка особи, яка вчиняє	Діяння особи, яка вчинила

	причини, що можуть породити злочин та умови, які можуть сприяти скоєнню злочинів; психічні явища соціальних груп.	на скоєння злочину; переважно психічні процеси та психічний стан особистості.	сприяють вчиненню задуманого злочину; дієва поведінка особи з умислом на скоєння злочину; психічний стан особистості.	готування до злочину або замах на злочин; психічний стан цієї особи.	готування до злочину або замах на злочин.
Період діяльності	З моменту визначення об'єктів, чинників, обставин, явищ, які можуть стати детермінантами злочинну і до моменту виявлення злочинного умислу.	З моменту виявлення злочинного умислу і до моменту початку його реалізації у дієвих актах поведінки.	З моменту діяння, спрямованого на реалізацію злочинного умислу, і до моменту скоєння незакінченого злочину.	З моменту початку скоєння незакінченого злочину і до моменту добровільного припинення цих діянь, за умовою, якщо фактично вчинене діяння не містить склад іншого злочину.	З моменту скоєння незакінченого злочину у якому не містяться ознаки добровільної відмови і до моменту доведення злочину до кінця.
Суб'єкти діяльності, випереджаючої злочин	Державні органи влади та місцевого самоврядування;	Суб'єкти, які наділені правом або мають професійний чи громадський обов'язок та володіють реальною можливістю	Оперативні підрозділи – у межах завдань, прав та обов'язків суб'єктів ОРД в системі Національної поліції		

	громадськ і організації; релігійні конфесії. Оператив ні підрозділи можуть діяти лише в аспекті службової взаємодії з цими суб'єктам и, шляхом ініціації відповідно ї діяльності .	здійснювати психокорекцію, впливати на поведінку особи. Оперативні підрозділи діють в аспекті взаємодії або ініціації такої діяльності, зокрема шляхом законного реагування на факти правопорушень; шляхом організації роботи гласних і негласних штатних та позаштатних працівників; завдяки конфіденційному співробітництву; завдяки опосередкованим заходам впливу.	України; оперуповноважені у межах службової та посадової компетенції. Інші суб'єкти у межах взаємодії з оперативними підрозділами.

Етапи розвитку злочинного діяння, що передують закінченому злочину, у юридичній літературі називають попередньою злочинною діяльністю (предзлочинною діяльністю)–розпочатий або незавершений злочин, невдала діяльність при вчиненні злочину тощо.

При незакінченому злочині (на етапі добровільної відмови від доведення злочину до кінця) умисел винної особи залишається повністю не реалізованим, об'єктивна сторона є нерозвинutoю, реальна шкода об'єктові не завдається. У закінченому ж злочині умисел реалізується повністю, об'єктивна сторона виконується, об'єктові завдається реальна шкода. Незакінчений злочин (готування до злочину та замах на злочин) – це нездійснена можливість завдання шкоди об'єктові посягання, тобто виникає потенційна небезпека завдання шкоди об'єктові злочину. Злочинна діяльність припиняється у зв'язку з обставинами, що виникли всупереч волі та бажанню суб'єкта (наприклад, недосвідченість, невміння, нерішучість, недостатня наполегливість (суб'єктивні причини) чи опір потерпілого, затримання винного, втручання об'єктивно випадкових обставин, які не дали змоги довести злочинний намір до кінця (об'єктивні

причини)).Окремими видами попередньої злочинної діяльності є підбурювання, змова і замах.

Попередження потенційного правопорушника характерне для етапу його дозлочинної діяльності, котра відбувається при здійсненні потенційним злочинцем підготовчих до вчинення злочину дій або на етапі вчинення незавершеного готування до злочину.

Враховуючи результати проведеного аналізу щодо виявлення відмінностей поняття превенції від інших слів-синонімів, наведемо приклади видів організаційних та процесуальних дій як *превентивних поліцейських заходів*, котрі законодавцем відображені у статті 31 ЗУ «Про Національну поліцію»: 1) перевірка документів особи; 2) опитування особи; 3) поверхнева перевірка і огляд; 4) зупинення транспортного засобу; 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю; 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи; 8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ; 9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису; 10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб; 11) поліцейське піклування.

Під час проведення превентивних поліцейських заходів поліція зобов'язана повідомити особі про причини застосування до неї превентивних заходів, а також довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи[1].

Висновки. За результатами проведеного аналізу можемо зробити наступні узагальнення: в законодавстві України, котре складає правову основу діяльності Національної поліції, досить часто вживаються подібні за змістом слова: «профілактика», «превенція», «попередження», «запобігання», «припинення». Але на практиці правовими нормами чітко не визначена їх різниця або тотожність (межі застосування), що в багатьох випадках призводить до непорозумінь в середовищі правоохоронців (юристів, правозахисників, суддів, адвокатів тощо) та правових помилок, котрі при цьому допускаються.

Разом з тим, юридична термінологія у правоохоронній сфері відіграє вкрай важливе прикладне значення, так як слова, котрі вживаються у правовій нормі, визначають особливості поведінки

людини, характеризують дії особи, що є підставами для застосування в якості покарання конкретної норми (санкції). У юридичній мові, а тим більш в одному і тому ж нормативно-правовому акті, не повинно бути слів-синонімів, так як це призводить до хибних юридичних висновків.

Проведене дослідження нормативної бази чинного законодавства в галузі превентивної діяльності, а також наукової літератури з проблеми дає нам підстави зробити наступні висновки:

1. Систему впливів щодо мінімізації злочинної діяльності засобами та можливостями поліцейських підрозділів Національної поліції ряд вчених розуміє в контексті реалізації її (системи – *уточнено нами*) окремими службами, кожна з котрих займає своє логічне місце та має індивідуально-цільове призначення у відповідності з вимогами законодавства. Для ефективної боротьби із злочинами працівники різних служб взаємодіють з іншими підрозділами на основі цілісного доповнення окремих аспектів службової діяльності своїми специфічними можливостями.

Інша група науковців відстоює точку зору щодо розуміння її як інтегрованої єдності всіх видів діяльності підрозділів правоохоронних органів, тобто комплексного напрямку в сфері запобігання антисоціальних явищ без поділу на специфіку окремих правопорушень.

2. *Під превенцією* слід розуміти дозлочинну діяльність, яка відбувається на етапі «голого умислу», зародження та прояву психічних детермінантів злочину (бажань, наміру, установки). Суб'єктивний (внутрішній, психічний) аспект злочину часто не завжди можна своєчасно виявити чи довести його подальшу реалізацію (переростання задуму у наступні конкретні дії). Хоча психічна діяльність особи з умислом на скоєння злочину не є караною, психічні процеси та психічний стан особистості переважно є основою подальших складових злочину (суб'єкт-суб'єктивної та об'єкт-об'єктивної його сторони).

На особливу увагу заслуговує цей період з моменту виявлення злочинного умислу і до моменту початку його реалізації у дієвих актах поведінки. Суб'єкти, які наділені правом або мають професійний чи громадський обов'язок та володіють реальною можливістю здійснювати психокорекцію, повинні оперативно впливати на поведінку такої особи (наприклад, працівники підрозділів ювенальної превенції).

3. Критерієм, який дозволяє відрізнити *профілактику від попередження*, є наступний: профілактична діяльність спрямована на статистичну («віртуальну», узагальнену, безособистісну) злочинність, на подолання її існуючого рівня чи ймовірнісних злочинів, які можуть трапитися у майбутньому; профілактична діяльність не характеризується локалізацією впливу (не зорієнтована на поодинокі випадки запобігання окремим злочинів). Попередження застосовується на етапі *підготовчих* до вчинення злочину дій або на етапі вчинення *незавершеного готування* до злочину.

4. *Запобігання злочинів* полягає у створенні працівниками підрозділів поліції перешкоди доведенню *початкових злочинних дій* до кінця шляхом виявлення осіб, які *готуються* до його здійснення і прийняття до них заходів, що не допускають переростання *підготовчих дій* у *замах* або *закінчений злочин*. Припинення злочинів включає в себе створення перешкод доведення до кінця *фактично початого* або *триваючого злочину*.

Запобігання злочинів є перешкоджанням здійсненню злочинного *наміру* конкретної особи до початку *посягання* на злочин. Запобігання має за мету недопущення переростання *умислу в дії* щодо *готування* до злочину і здійснюється на стадії *існування наміру* на скоєння злочину, якій *супроводжується підготовчими діями*, аж до моменту переходу задуму в активні дії щодо *готування* до злочину.

5. *Припинення правопорушення* має за мету недопущення переростання *готування в замах на злочин чи замаху у закінчений злочин*. Припинення злочину відбувається на стадії активних дій щодо готування до злочину та реалізації дій у вчиненні *замаху на злочин*.

З метою своєчасного попередження вчинення злочинів працівники оперативних підрозділів поліції мають ефективно діяти в частині взаємодії або ініціації такої діяльності, зокрема, такими методами: 1) шляхом законного реагування на факти правопорушень; 2) організації роботи гласних і негласних штатних та позаштатних працівників; 3) завдяки конфіденційному співробітництву чи шляхом опосередкованих заходів впливу.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

2. Юридичний словник / За ред. Б.М. Бабія, Ф.Г. Бурчака, В.М. Корецького, В.В. Цветкова. – вид-во друге, перероб. і доп. – К.: Головна редакція Української рад. Енциклопедії, 1983. – 872 с.

3. Сучасний словник іншомовних слів / Уклали: О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2006. – 789 с.

4. Поняття превенції злочинів та її співвідношення з однорідними поняттями /С.О. Сафронов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elib.org.ua/theoryoflaw/ua_readme.php?subaction=showfull&id=1329782013

Волошинов А.А.,
старший викладач кафедри спеціальної
фізичної підготовки ОДУВС
Проскурня Є.Є.,
старший викладач кафедри спеціальної
фізичної підготовки ОДУВС

ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Актуальність розробки наукової концепції державної політики у сфері протидії злочинності в сучасних кризових умовах функціонування Української держави ґрунтується на ідеях забезпечення взаємодії всіх сил і засобів, які задіяні в цьому, поєднанні заходів кримінально - правового впливу та запобігання злочинам. Вкрай негативні тенденції злочинності в Україні в період з початку 90-х рр. минулого століття і дотепер, що супроводжуються наростанням фактичного відставання можливостей правоохоронної системи від розвитку злочинності. Останнє відбувається як з огляду на об'єктивні закономірності розвитку суспільства, так і через недоліки та прорахунки систем забезпечення діяльності правоохоронних органів, що обумовлює високий рівень латентності злочинності, безкарність винних у вчиненні злочинів та в цілому неспроможність правоохоронних органів у сучасних умовах ефективно протидіяти злочинності.

Проблеми злочинності постійно привертають увагу вітчизняних вчених юристів і криміналістів-практиків. Фундаментальними слід

визнати наукові розробки як минулих років, так і поточних, завдяки яким сформовано суттєвий теоретичний доробок, що здатен вельми ефективно виконувати практико - перетворювальні функції у сфері як кримінально-репресивного, так і превентивного, запобіжного впливу на злочинність. Це – численні праці з проблем кримінального, кримінально-виконавчого, кримінального процесуального права, оперативного - розшукової діяльності, криміналістики, теорії управління і, звісно ж, кримінології.

В цьому контексті варто згадати роботи Г.А. Аванесова, А.М. Бабенка, О.М.Бандурки, Ю.В. Бауліна, В.С.Батиргарєєвої, В.Т. Білоуса, Є.М. Блажівського, В.І. Борисова, М.Г. Вербенського, С.Ю. Віцина, В.О. Глушкова, В.В. Голіни, Б.М. Головкина, В.К. Грищука, Л.М. Давиденка, С.Ф. Денисова, Т.А. Денисової, О.М. Джузи, А.І. Долгової, В.М. Дрьоміна, В.П. Ємельянова, А.П. Закалюка, О.Г. Кальмана, І.І. Карпеця, Т.В. Корнякової, О.М. Костенка, І.М. Копотуна, В.М. Кудрявцева, О.М. Литвака, О.М. Литвинова, В.В. Лунєєва, К.Б. Марисюка, В.О. Меркулової, Ю.В. Орлова, М.І. Панова, В.М. Поповича, Є.Л. Стрельцова, В.Я. Тація, П.Л. Фріса, В.Б. Харченка, О.М. Храмцова, П.В. Хряпінського, В.В. Чернея, О.О. Юхна, І.С. Яковця та інших.

Сучасний стан і тенденції злочинності в Україні на підставі аналізу статистичних показників злочинності за 2010–2017 рр. зроблено висновок, що сучасна злочинність в Україні характеризується високим рівнем, несприятливою динамікою та структурою. Кримінальні загрози останнім часом мають тенденцію до інтенсифікації. Це зумовлено триваючою агресією проти України, активною розвідувально-підривною діяльністю, спрямованою на ослаблення держави, залякування населення, загострення внутрішньополітичної конфронтації, економічної нестабільності, посилення соціально-психологічної напруженості. І хоча трендом показника інтенсивності негативних змін у статистичному відображенні стану злочинності є помірне зниження, зумовлено це фактором зменшення території обліку злочинів, до якої з другого кварталу 2014 року не потрапляють Автономна Республіка Крим та окремі райони Донецької і Луганської областей, тимчасово невідконтрольні українській владі. Однак, є всі підстави для екстраполяції загального тренду розвитку криміногенної обстановки і на них. А надто з урахуванням того, що АРК, Донецька та Луганська області традиційно належали до найбільш криміногенних територій України

[1, с. 141-145].

Поняття кримінологічного забезпечення і його місце в загальній теорії протидії злочинності кримінологічне забезпечення визначено як створення умов, у результаті яких має настати сприятлива для діяльності суб'єктів протидії злочинності ситуація або їх множина. Інакше кажучи, воно є допоміжною діяльністю щодо створення сприятливих умов для здійснення відповідними суб'єктами (державними, недержавними органами та установами, громадськими формуваннями і окремими громадянами) впливу на злочинність з метою зниження інтенсивності процесів криміногенної детермінації, нейтралізації дії її причин та умов для обмеження кількості злочинних проявів до певного рівня.

Основний зміст досліджуваного явища полягає у створенні та підтриманні сприятливих умов для діяльності суб'єктів протидії злочинності, а значення – у можливості ефективно впливати на неї. При цьому протидія злочинності розуміється як особливий інтегрований, багаторівневий об'єкт соціального управління, що являє собою різноманітну за формами діяльність відповідних суб'єктів (державних, недержавних органів та установ, громадських формувань і окремих громадян), які взаємодіють у вигляді системи різнорідних заходів, спрямованих на пошук шляхів, засобів та інших можливостей ефективного впливу на злочинність з метою зниження інтенсивності процесів детермінації злочинності на усіх рівнях, нейтралізації дії її причин та умов для обмеження кількості злочинних проявів до певного рівня (О.М. Литвинов).

Як інтегрована окрема теорія в структурі загальної теорії протидії злочинності кримінологічне забезпечення складається з таких частин:

- 1) забезпечення кримінологічної профілактики:
  - а) забезпечення профілактики випередження;
  - б) забезпечення профілактики обмеження;
  - в) забезпечення профілактики усунення;
  - г) забезпечення профілактики захисту;
- 2) забезпечення відвернення злочинів;
- 3) забезпечення припинення злочинів.

Методологія кримінологічного забезпечення протидії злочинності аргументується підходом, що названу методологію становить сукупність методів і прийомів наукового дослідження, різних за характером і галузевим походженням. Встановлено

органічну залежність між пошуковими можливостями, їх результатами і кількісно-якісними ознаками відповідної методології. Констатовано, що вибір методу залежить від властивостей об'єкта і завдань дослідження. Процес впровадження нових методів у наукові дослідження актуальних проблем є природним і плідним напрямом розвитку методології кримінологічної науки, сутнісним показником її відповідності сучасному рівню загально наукових досягнень та її здатності до подальшого розвитку [2, с. 133-135].

Встановлено, що нормативно-правове забезпечення протидії злочинності – це створення умов для реалізації суб'єктами протидії злочинності своїх прав і обов'язків через сукупність правових засобів (норм права, правовідносин, актів реалізації), явищ (правосвідомість, правову культуру, правові принципи, ідеї), правові регулювання та вплив.

До правових засобів протидії злочинності належать:

- 1) Конституція України;
- 2) багатосторонні та двосторонні міжнародні договори, ратифіковані ВРУ;
- 3) кодифіковані нормативно-правові акти;
- 4) закони України;
- 5) підзаконні акти – укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, накази, інструкції, настанови центральних органів виконавчої влади;
- 6) акти застосування норм права (індивідуального піднормативного регулювання);
- 7) судові прецеденти і судова практика (Європейського суду з прав людини, Конституційного Суду України, Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів). Зауважено, що ефективність правового регулювання суспільних відносин більшою мірою залежить не від стану законодавчої бази, а від моральних якостей населення та посадових осіб, зокрема – з числа спеціальних суб'єктів протидії злочинності – працівників прокуратури, Національної поліції, Служби безпеки України та інших органів державної влади, а також представників громадськості, місцевого самоврядування [8, с. 156-159].

До правових явищ належать правосвідомість, правова культура, правові принципи та ідеї. Правове регулювання як форма владного впливу на суспільні відносини у сфері протидії злочинності у своєму механізмі в якості елементів передбачає правові засоби, правові

відносини і акти реалізації юридичних прав і обов'язків. Правовий вплив являє собою комплексну дію права на суб'єктів суспільних відносин за допомогою ідеологічних, соціальних та юридичних механізмів. Розглянуто сфери дії правового впливу, а також його основні його напрямки, що визначені через характеристику рівнів дії права, а саме рівень сприйняття (існування) права та рівень соціально-правових дій (реального функціонування права).

Основними проблемами інформаційного забезпечення є:

1) розосередженість обліків злочинів по окремим відомствам, що створює умови для відомчого впливу, викривлення державної статистичної звітності, маніпуляцій із цифровими показниками, уявної, а не реальної оптимізації діяльності щодо протидії та запобігання злочинності в державі;

2) безсистемність збирання інформації, неузгодженість між різними суб'єктами аналізу інформації про криміногенну обстановку та розробки заходів реагування, у випадку її ускладнення, що у результаті не дозволяє прийняти ефективне управлінське рішення і знижує соціальну корисність його реалізації.

Основні форми інформаційного забезпечення протидії злочинності, які перебувають у тісній взаємодії:

- інформаційно-аналітичне забезпечення протидії злочинності (охоплює інформаційно-методичне забезпечення);
- інформаційно-оперативне забезпечення;
- науково-інформаційне забезпечення протидії злочинності.

Методи інформаційного забезпечення протидії злочинності детерміновані особливостями джерел кримінологічної інформації. Статистичне спостереження як метод інформаційного забезпечення протидії злочинності – це науково обґрунтована система прийомів отримання кримінологічної інформації, що ґрунтується на дослідженні відомостей державної статистичної звітності про злочинність на певній території, за певний проміжок часу.

Аналіз матеріалів кримінального провадження (рішень слідчих та судових органів) як метод інформаційного забезпечення протидії злочинності – це оцінка процесуальних та довідково-інформаційних документів, яка здійснюється через призму ознак у процесі пізнання для визначення властивостей злочинності, її закономірностей, взаємозв'язку та взаємообумовленостей із зовнішніми і внутрішніми факторами детермінації. Аналіз звітів, аналітичної інформації як

метод інформаційного забезпечення протидії злочинності – це оцінка сукупності відомостей, що отримані з перевірених, співвіднесених фактів, що характеризують явища і процеси, пов'язані зі злочинністю [3, с. 282-290].

У системі інформаційно-оперативного забезпечення протидії злочинності запропоновано такі заходи удосконалення: застосування новітніх технологій в оперативно-розшуковій діяльності, а отже, поліпшення матеріально-технічної бази оперативної роботи; розробка й удосконалення алгоритму дії щодо розкриття злочинів, пов'язаних з інформаційними ресурсами та процесу їх документування; здійснення організаційних заходів щодо розробки нових оперативно-довідкових обліків про інформаційні ресурси, що пов'язані з розповсюдженням забороненого контенту в обігу через соціальні мережі, форуми, через відеохостинги, хостинги зображень у мережі Інтернет, обліки реєстратора та реєстранта доменного імені, через які розповсюджується заборонений контент [7, с. 61-66].

Серед заходів удосконалення науково-інформаційного забезпечення протидії злочинності виділено та охарактеризовано такі: налагодження механізму систематичного надання офіційної статистичної інформації у розгорнутому форматі для науково-дослідних установ, діяльність яких пов'язана з протидією злочинності та профільних кафедр вищих навчальних закладів; запровадження дієвого механізму апробації наукових здобутків кримінологічних досліджень у правозастосовній діяльності; запровадження у форматі занять в системі службової підготовки тренінгів з удосконалення інформативно-аналітичного та науково-інформаційного забезпечення діяльності; стимулювання наукової розвідки в розрізі нових кримінологічних досліджень впливу на свідомість громадян поширення інформації про злочинність як продукт конвергентної журнастики.

Наукове забезпечення протидії злочинності включає в себе розробку теоретичних та методологічних засад цієї діяльності, проведення прикладних наукових досліджень і вироблення на цій основі стратегічного курсу і тактичних прийомів антикриміногенного впливу на злочинність. Нормативно-правове забезпечення протидії злочинності являє собою створення умов для реалізації суб'єктами протидії злочинності своїх прав і обов'язків через сукупність правових засобів (норм права, правовідносин, актів реалізації), явищ (правосвідомість, правову культуру, правові принципи, ідеї), правові

регулювання та вплив.

Методи нормативно-правового забезпечення протидії злочинності – це прийоми та засоби впливу уповноважених суб'єктів на вольову поведінку учасників суспільних відносин з метою досягнення їх правомірної поведінки. До основних методів віднесено імперативний та диспозитивний методи, метод обмежень, заохочень, метод автономії та рівності сторін, метод субординації тощо [4, с.33-38].

Удосконалення нормативно-правового забезпечення протидії злочинності – це постійний процес правотворчості, правозастосування, правових регулювання та впливу уповноважених суб'єктів. У зв'язку із зазначеним та на підставі аналізу стану нормативно-правового забезпечення протидії злочинності запропоновано створити закон, в якому визначити засади державної політики щодо протидії злочинності або відповідну стратегію, де має бути закріплено систему політико - правових ідей, загальну орієнтацію діяльності щодо протидії злочинності, цілі і завдання, основні напрями, систему заходів цієї діяльності тощо.

Організаційне забезпечення протидії злочинності запропоновано розглядати у двох аспектах: 1) як цілеспрямовану діяльність з організації процесу протидії злочинності; 2) як результат такої діяльності, який виражається у створенні впорядкованої та взаємоузгодженої системи суб'єктів протидії злочинності, функціонування яких обумовлено досягненням спільної мети [5, с. 193-197].

Сучасний стан організаційного забезпечення протидії злочинності в Україні не можна вважати повністю задовільним. Серед факторів, які найбільш негативно впливають на цей стан, визначено: незавершеність реформи правоохоронної системи та відверте «буксування» її за певними напрямками; високий рівень корупції в правоохоронних органах; брак кваліфікованих кадрів; недосконалість системи підбору кадрів та значні вади в системі їх професійної підготовки, заміщенні, перепідготовки; недостатня увага до впровадження інноваційних методологічних змін у вказаній сфері; низький рівень матеріально-технічного забезпечення правоохоронної системи; недостатнє використання потенціалу громадськості в досягненні цілей протидії злочинності; формалізм у виконанні завдань протидії злочинності, відсутність ініціативності та слабкі зворотні зв'язки в системі протидії злочинності; недоліки

методологічного і практичного характеру під час запровадження досвіду іноземних країн [6, с. 84-89].

Література:

1. Бесчастний В. М. Методи організаційного забезпечення протидії злочинності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2014. Випуск 29. Ч. 2. Т. 4/2. С. 141–145.
2. Бесчастний В. М. Наукове дослідження як форма наукового забезпечення протидії злочинності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2014. Випуск 5-2. Т. 4. С.133–135.
3. Бесчастний В. М. Проблемні питання аналітичного забезпечення протидії злочинності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2015. Вип. 1. С.282–290.
4. Бесчастний В. М. Удосконалення нормативно-правового забезпечення протидії злочинності. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2015. № 2. С.33–38.
5. Бесчастний В. М. Основи законодавства України з протидії злочинності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. Вип. 3 (9). Т. 2. С. 193–197.
6. Бесчастний В. М. Методологічні засади кримінологічного забезпечення протидії злочинності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2015. Випуск 33. Ч. 2. Т. 1. С.84–89.
7. Бесчастний В. М. Визначення та аналіз сучасних методів кримінологічного забезпечення протидії злочинності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2015. Випуск 34. Ч. 2. Т. 1. С.61–66.
8. Бесчастний В. М. Науково-інформаційне забезпечення протидії злочинності: шляхи удосконалення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2015. Випуск 3-2. Т. 4. Ч. II. С.156–159.

Глова І.В.,
Студент 2 курсу, факультету №4 ОДУВС
Науковий керівник: **Геращенко О.С.,**
к.ю.н., доцент кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ДО ДІЙ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

В наш час важливою проблемою є недостатня психологічна підготовка (готовність) працівників поліції діяти в екстремальних ситуаціях.

Формування психологічної готовності повинно забезпечуватися за допомогою цілеспрямованого та систематизованого комплексу заходів, що здійснюється в межах психолого-педагогічного процесу в органах та підрозділах. Основними завданнями психологічної підготовки слід вважати:

- 1) виховання почуття обов'язку, відповідальності;
- 2) забезпечення особового складу системою знань і уявлень про особливості та умови діяльності, їх вимоги до особистості;
- 3) формування у працівників умінь, навичок виконання службових обов'язків у напружених та складних умовах;
- 4) розвиток емоційно-вольової стійкості, здатності до ефективної саморегуляції при ускладненні ситуації;
- 5) формування вмінь реально оцінювати рівень своєї підготовленості до виконання професійних завдань, прогнозувати результати діяльності, коригувати своївчинки [1].

Наприклад: Поліцейський затримуючи злочинця згідно закону України «Про національну поліцію» повинен застосувати вогнепальну зброю, але через психологічну неготовність не зміг здійснити вистріл, в результаті чого дає змогу злочинцю втекти або вчинити ще злочини.

Психологічна підготовка здійснюється в три етапи:

- 1) завчасного формування готовності до дій в екстремальних умовах;
- 2) безпосереднього формування готовності до дій в екстремальних умовах;
- 3) підтримання готовності в процесі виконання складного завдання.

В умовах підвищеного ризику та екстремального характеру несення служби в правоохоронних органах виникнення деструктивних психологічних станів та їх динаміка залежать від багатьох чинників, зокрема інтенсивності, раптовості та тривалості впливу сильних подразників, психологічної готовності (або неготовності) до професійної (слідчої, оперативно-розшукової) діяльності, від сформованості вміння нейтралізувати негативні стани і успішно діяти при виконанні службових завдань [2].

Як показує практика, деструктивні психічні стани, пережиті співробітниками правоохоронних органів в умовах загрози поранення, тілесного ушкодження, не тільки знижують успішність виконання оперативно-службових завдань, а й мають негативні психологічні наслідки, що впливають на подальшу службову діяльність. У зв'язку з цим актуальності набуває дослідження проблеми психологічної підготовки працівників правоохоронних органів до безпечних дій в екстремальних ситуаціях. Це передбачає, перш за все, розвиток саморегуляції, запобігання негативних наслідків деструктивних емоційних станів, нейтралізацію посттравматичних стресових порушень.

До типових характеристик особистості, котрі зумовлюють неадекватну поведінку службовців і появу деструктивного психічного стану в небезпечних для життя і здоров'я ситуаціях, відносяться 15 ознак: чутливий до загрози, тривожний, збуджений; схвилюваний, незадоволений, заклопотаний, агресивний; незахищений; гострореагуючий на небезпеку, боязкий, імпульсивний, переляканий, злий; жорстокий; неспокійний.

Коли, працівник поліції не може виконувати покладені на нього обов'язки через появу деструктивного психічного стану він піддає не тільки своє життя та здоров'я загрозі а також інших людей.

Специфіка психологічної підготовки зумовлена особливостями правоохоронної діяльності, які виражаються у вимогах до особистісних і професійних якостей – емоційно-вольової стійкості, здатності до саморегуляції, психологічній надійності при впливі стресових факторів.

Зміст психологічної підготовки має характеризуватися ярко вираженою професійною спрямованістю на:

- формування психологічної готовності до боротьби зі злочинністю, що передбачає формування професійної спрямованості правоохоронців, розвиток у них стійких інтересів до професійної

діяльності, нетерпимості до правопорушень, звички сумлінно і чітко виконувати правові норми, загостреного почуття справедливості та законності;

- розвиток психологічної зорієнтованості в різних аспектах правоохоронної діяльності, що включає ознайомлення працівників з основами психології, знання психологічних особливостей правопорушників і злочинних груп, а також оперативно-розшукових дій;

- вдосконалення умінь застосовувати психологічні прийоми впливу в конфліктних ситуаціях спілкування з правопорушниками, навчання способам вирішення конфліктів, оволодіння навичками використання тактичних прийомів поведінки в конфліктній ситуації в оперативних цілях;

- формування психологічної стійкості, вміння володіти власним психічним станом у напружених ситуаціях професійної діяльності;

- розвиток передбачення труднощів при вирішенні службових завдань, що сприяє точному виконанню професійних дій в умовах максимальних психологічних труднощів;

- розвиток позитивних емоційно-вольових якостей особистості (відповідальності, стійкості до невдач, стійкості до ризику, самовладання, витримки), навчання прийомам саморегуляції та самоконтролю, оволодіння прийомами зняття нервової напруги, активізації внутрішніх ресурсів на виконання поставленого завдання;

- формування вольової активності та навичок вольових дій, що спонукають на подолання труднощів і перешкод у професійній діяльності;

- підготовка до психічних перевантажень у роботі, зумовлених різними стрес-факторами, що позначається на ефективності професійної діяльності й вимагає освоєння прийомів психореґулюючого тренування, застосування яких забезпечує відновлення працездатності й зняття психічної напруги. Працівник психічно не підготовлений не зможе належно виконувати свої обов'язки.

Література:

1. Професійно-психологічна підготовка працівників пенітенціарної служби до саморегуляції в екстремальних ситуаціях оперативно-службової діяльності / М. О. Сова // Науковий вісник Інституту кримінально-виконавчої служби. - 2014. - № 2. – С. 136-148.

2. Психологічна підготовка працівників правоохоронних органів до професійної діяльності в екстремальних ситуаціях/ С. О. Деніжна, М. О. Сова // Проблеми сучасної психології. - 2016. - Вип. 32. - С. 99-115.

Головацький О.О.,
викладач кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС
підполковник поліції

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТРІЛЬБИ З ПІСТОЛЕТА

Питання індивідуальних тактичних способів щодо дій з вогнепальною зброєю в процесі виконання поліцейськими повсякденних оперативно-службових завдань (затримання озброєного злочинця в квартирі, приватному секторі, громадському місці, будівлях і спорудах і т. д.) заслуговує на окрему увагу. Поряд із розробкою навчальних програм з вогневої підготовки залишається у недостатній мірі вивченим процес формування у курсантів індивідуальних тактичних способів дій з вогнепальною зброєю. Зауважимо, що ці аспекти займають чільне місце у практичній діяльності поліцейських. Відповідно вважаємо розглянути теоретичні основи індивідуальних тактичних способів дій з вогнепальною зброєю, особливо у контексті посилення практичної спрямованості у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання.

Розробка та впровадження для курсантів вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання індивідуальної тактичної підготовки в стрільбі з пістолета неможлива без подальшого розвитку спеціальної навчальної дисципліни «Вогнева підготовка», яка передбачена навчальними планами. Нагадаємо, що вогнева підготовка передбачає комплекс заходів, спрямованих на вивчення поліцейським основ стрільби з вогнепальної зброї, правомірного її застосування (використання) та вдосконалення навичок безпечного поводження з нею, швидкісної та влучної стрільби по нерухомих і рухомих цілях, з різних положень, в обмежений час, в русі тощо [1]. Розвиток індивідуальної тактичної підготовки у курсантів має

супроводжуватися об'єктивно закономірними інтеграційними процесами як на основі традиційно існуючих класичних форм і методів викладання, так і на основі інноваційних методів (ситуативні вправи, тренінги, поліцейські квести). Відповідно сьогодні стає актуальним об'єднання існуючих знань, умінь і навичок вогневої і тактичної підготовки, узагальнення їх до рівня моделей і концепцій з подальшою розробкою теорії прикладної тактико-технічної підготовки в стрільбі з пістолета.

На нашу думку, навчання курсантів тільки у напрямку накопичення у них знань є недостатнім, необхідно навчати останніх інтегрувати отримані знання, зокрема з вогневої підготовки. Відповідно ключовим завданням при розробці змісту індивідуальних тактичних способів щодо дій з вогнепальною зброєю стає навчання курсантів міждисциплінарному прикладному мисленню.

Разом з тим у контексті розглянутого питання вважаємо звернути увагу на використання військової термінології «тактико-спеціальна підготовка», «спеціальна підготовка», «бойова підготовка», «тактика», «вогнева підготовка» у навчально-науковій літературі та у педагогічній практиці вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання. З огляду на цей понятійно-категоріальний апарат можна зробити висновок, що вивчення навчальних дисциплін блоку службово-бойової підготовки здійснюється на основі понятійного апарату, який не зовсім адаптований до специфіки поліцейської діяльності. Відповідно з метою оволодіння зазначеними навчальними дисциплінами виникає необхідність у наповненні новим змістом існуючої військової термінології і, як наслідок, з'являється потреба у їх перегляді, уточненні, іноді переосмисленні, виходячи з призначення і основних напрямків діяльності органів та підрозділів Національної поліції.

Отже, непрозорість у розумінні поняття «тактика» у повсякденній оперативно-службовій діяльності вносить певні труднощі не тільки у теоретико-методологічному плані, але й у виробленні підходів щодо навчального процесу дисциплін службово-бойової підготовки [2; 3]. Це призводить до того, що у даний час простежується розрив сформованих у курсантів знань і навичок, орієнтованих переважно на діяльність поліцейських у надзвичайних ситуаціях і надзвичайних обставинах, із повсякденною службовою діяльністю. Слід відзначити, що зміст, методика, принципи та інші

складові зазначеної підготовки значно відрізняються від вирішення повсякденних задач, що стоять перед поліцейськими.

Останнім часом очевидною є модернізація вітчизняної вищої освіти. Відповідно вища освіта в Україні характеризується наближенням вітчизняних стандартів підготовки фахівців до вимог, встановлених у державах-учасниках Європейського Союзу. Про це свідчать положення Закону України «Про вищу освіту» [4]. Разом з тим модернізується і система викладання вогневої підготовки поліцейських у навчальних закладах із специфічними умовами навчання. Позитивним моментом є те, що профільні кафедри, які викладають тактико-спеціальну та вогневу підготовку, стали ініціаторами впровадження в освітню діяльність інноваційних форм і технологій (ситуативні вправи, тренінгові заняття, поліцейські квести).

Таким чином, на підставі викладеного можна зробити наступні висновки. По-перше, сучасні умови оперативно-службової діяльності вимагають підготовки фахівця, що має навички тактичних способів дій з табельною зброєю у різних екстремальних ситуаціях. По-друге, навчання курсантів індивідуальним тактичним способам дій з вогнепальною зброєю у навчальному процесі з вогневої підготовки повинне супроводжуватися обов'язковим імітаційним обладнанням. По-третє, постійне впровадження інноваційних форм у навчальний процес з навчальної дисципліни «Вогнева підготовка» сприятиме формуванню у курсантів навичок щодо самостійного прийняття рішення про доцільність тих чи інших тактичних способів дій у модельованих ситуаціях службової діяльності з вогнепальною зброєю; формуванню у курсантів здібностей розрізняти стратегії прийняття рішень і визначати, які тактичні способи дій слід застосовувати при вирішенні модельованих ситуаційних завдань.

Література:

1. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 50 від 26 січня 2016 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#n17>

2. Ануфрієв М.І. Службова підготовка працівників органів внутрішніх справ: навч.-метод. посіб. / М.І. Ануфрієв. – К.: РВВ МВС України, 2003. – 440 с.

3. Будагьянц Г.Н. Огневая подготовка. Пути повышения профессионального мастерства: Учебное пособие / Г.Н. Будагьянц, И.П. Закорко. – Луганск: РИО ЛАВД, 2005. – 460 с.

4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України від 19.09.2014. – 2014. – № 37-38. – С. 2716. – Ст. 2004.

Головко В.М.,
викладач кафедри спеціальної
фізичної підготовки ОДУВС

ЗАДАЧІ УПРАВЛІННЯ В УЧБОВО-ТРЕНУВАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ СТУДЕНТІВ, ЯКІ СПЕЦІАЛІЗУЮТЬСЯ В ІГРОВИХ ВИДАХ СПОРТУ (ФУТБОЛ) ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Для реалізації ефективності діяльності системи будь-якого рівня складності передбачають постановку мети, як головної складової процесу управління. Вирішення мети передбачає не тільки точний розрахунок часу її досягнення, але й кількісно-якісні критерії її структури і змісту. Досягнення проміжних цілей за своїм функціональним призначенням передбачає постановку і вирішення конкретних задач, орієнтованих на вектор спільних дій студента-спортсмена і тренера. Відповідальним за постановку і вирішення задач в учбово-тренувальному процесі є викладач-тренер. Основний зміст їх діяльності у системі «тренер - студент-спортсмен» реалізується через послідовне формулювання задач на всіх етапах планування учбово-тренувального процесу (особливо це стосується ігрових видів спорту, які широко культивуються у вищих навчальних закладах України).

Метою даної роботи є встановлення і дослідження умов формування і вирішення задач в учбово-тренувальному процесі студентів ВНЗ, які спеціалізуються в ігрових видах спорту (на прикладі жіночого футболу).

Вирішення задач базується на виділенні найбільш складних елементів між різними складовими системи. Зміст задачі повинен включати досягнення запланованих результатів, формування спеціалізованих функціональних станів, тобто за відомих умов слід шукати невідомі шляхи ефективного вирішення задач із отриманням

запланованих результатів. При використанні терміну «задача» мається на увазі якась частина проблеми, вирішення котрої передбачає конкретну діяльність з чітким функціональним призначенням.

Відносно вирішення самої задачі слід зазначити, що вона може мати кілька змістовних значень: вирішення як план, спосіб, метод реалізації задачі; вирішення як процес виконання плану; вирішення як результат досягнення планових тренувальних завдань. Задачі можна віднести до категорії творчих і розглядати їх слід не тільки як процес вирішення, але й як розвиток самої проблеми. Необхідною передумовою успішного вирішення задачі є усвідомлення найбільш значущих параметрів мети й спроба включення їх у конкретну виконавчу діяльність. Наприклад, тренер, плануючи підвищення швидкості бігу (футболісток), виходить з того, що її параметри – частота та довжина бігових кроків – є суттєвими елементами тренування, а тренер спільно зі студентом-спортсменом вирішує задачу збільшення цих характеристик із застосуванням певних засобів і методів тренування. Те ж стосується гравців команди, коли вирішення індивідуальних задач підготовки співпадає з командними.

У процесі вирішення задач реалізуються інтелектуальні та особисті можливості тренера і студента-спортсмена. Тут найбільш чітко проявляють себе стилі мислення тренера: 1) системний, за якого наголос робиться на певні методи вирішення задач, розділяючи їх на окремі частини, від простих до більш складних; 2) інтуїтивний – присутній високий рівень усвідомлення проблеми й намагання використати різні методи вирішення задач; 3) аналітичний – відображає характер зосередженості на окремих деталях проблеми з використанням відомих способів вирішення задач; 4) системний стиль, який відрізняється намаганням до встановлення відношень чи залежності між різними частинами проблеми й тривалим пошуком.

Управлінські задачі мають ряд характерних спеціалізованих характеристик : а) задачі можуть мати невизначені умови, а у окремих випадках й такі, що є протиріччями; б) у задачі може бути відсутньою достатня інформація про можливі засоби і методи її вирішення; в) відсутні чіткі алгоритми вирішення; г) задачу часто приходится вирішувати в умовах дефіциту часу.

Наявність невизначеності у задачі вимагає від тренера, викладача додаткових знань, які забезпечують формування нових спеціалізованих функцій чи тренувальних станів. У той же час тренер навіть за повного ним розуміння процесу вирішення задачі повинен

залишати для студента-спортсмена якусь частину її невизначеності, що дозволяє підвищувати активність відношення останнього до виконуваної роботи, а можливо й до пошуку нових розв'язків. Це може стосуватися як окремих елементів техніки рухів, так і засвоєння нових параметрів об'єму чи інтенсивності навантаження. У випадку нестачі інформації, зв'язаної із пошуком вирішення задачі, необхідно пам'ятати про те, що повна чи часткова відсутність знань про предмет навчання й вдосконалення збільшує активність гормональної системи і сприяє виникненню емоцій, найчастіше негативних. При цьому відбувається порушення об'єктивної взаємодії між тренувальними засобами й реакціями систем організму студента-спортсмена. І тільки зворотній зв'язок у оцінці спортсменом своїх суб'єктивних відчуттів або станів змінює точність виконання рухових дій. Як правило, підвищена збудженість супроводжується збільшенням ЧСС та іншими змінами функціональних станів. Студент-спортсмен попадає як би у «нові умови», які вимагають виробітку додаткових реакцій прилаштування, що викликають збільшення енерговитрат на виконання вправ. При відсутності чітких алгоритмів вирішення задачі створюються передумови для формування та використання функцій самоорганізації, як додаткового інформаційно-енергетичного резерву, який підвищує продуктивність рухової діяльності. Вирішення задачі в умовах дефіциту часу дозволяє суттєво підвищувати мобільність спортсмена, швидкість переробки інформації і прийняття рішення.

Тренер, який працює зі спортсменом різного рівня підготовки, найбільш важливим є чітке встановлення ступеня значущості задачі. Обираючи найбільш невідкладні для першочергового вирішення, в подальшому у необхідній визначеній функціональній послідовності. Така стратегія планування і реалізації буде найбільш доцільною. Зазвичай окремі тренери-викладачі беруться за одночасне вирішення кількох задач, реалізація яких практично неможлива. На жаль до таких висновків тренер приходять через певний час, який можна вважати втраченим. Тут і більш пізні строки набуття спортивної форми, коли пройшли основні змагання сезону, і багато інших недоробок у технічній і спеціально фізичній підготовці.

У роботі тренера вирішення тренувальних задач має об'єктивні та суб'єктивні складнощі. Наявність їх та вирішення задач не завжди дає можливість тренеру обирати правильну, найбільш оптимальну стратегію і тактику тренування і змагань, що викликає помилки у прийнятті рішень. Неправильний їх вибір у підготовці

студентів-спортсменів обумовлений недооцінкою чи переоцінкою поставлених задач. Більш того, можлива й неправильна оцінка виконаної тренувальної роботи, як наслідок неправильно прийнятих раніше рішень. Розділення задач учбово-тренувального процесу на ті, що вирішуються, і на ті, які не вирішуються, є основною засадою ефективної роботи тренера-викладача у ВНЗ. Проблеми вирішення часто носять індивідуальний характер і пов'язані з управлінням, яке стосується кожного окремо взятого студента-спортсмена. Індивідуальний підхід до вирішення задач полягає в тому, щоб студент-спортсмен прилаштовувався до специфіки обраного (ігрового) виду спорту, особливо до умов спортивного вдосконалення в ньому – технічної, спеціально-фізичної, психологічної та інших видів підготовки.

Вивчення управлінських рішень і точна постановка задач тренування дозволять суттєво підвищити точність планування і досягнення спортивної готовності до змагань за необхідний час. Діяльність тренера-викладача ВНЗ заснована й реалізується на раціональній постановці ефективного вирішення задач у тренуванні.

Чим точніше буде сформульована задача дії, тим більш вірогідним є її точний розв'язок, тобто досягнення запланованої результативності. На основі аналізу, узагальнення літературних даних і власного педагогічного досвіду пропонується для впровадження система самоуправління учбово-пізнавальною діяльністю студентів з фізичної культури. Головна ідея, на яку ми опираємося у своєму дослідженні, заснована на теорії сутності і структури людської діяльності, яка базується на динамічному само-програмуванні поведінки. Конкретизація цього положення стосовно психіки суб'єкта діяльності дозволяє надати їй змістовних і структурних характеристик.

Компонентами розглядуваної системи є: принципи, структурні блоки, етапи, умови, критерії і рівні сформованості самоуправління. Її ефективність забезпечується розробленою на основі підходу структури і змісту цих умов. До таких умов ми відносимо: 1) організаційно-функціональні; 2) процесуально-змістовні; 3) управлінські та інформаційні. Останні дозволяють зробити програмно-методичне забезпечення диференційованої допомоги студентам-спортсменам у оволодінні ними цінностями фізичної культури, виділення критеріїв, котрі оцінюють ефективність реалізації диференційованого підходу.

Механізм самоуправління учбово-пізнавальною діяльністю складається із взаємопов'язаних, послідовно реалізованих етапів, умов, що забезпечують результат самоуправління; рівнів, які характеризують його зміни. Процес самоуправління реалізується етапами і повний їх функціональний склад утворює управлінський цикл. Завершення одного циклу є початком нового, і таким чином відбуваються реальні дії щодо вирішення складних, майже неможливих задач.

Висновок. Підводячи висновок вищевикладеного, ми можемо визначити, що реалізація на практиці розробленої системи забезпечить формування у студента-спортсмена вміння самостійно переходити від одного етапу до іншого; від прийняття (сприйняття) учбової задачі до її вирішення, від її постановки до визначення адекватних учбово-тренувальних дій, від дій до реалізації проекту здорового стилю життя, до дій самоконтролю, оволодіння не тільки прийомами логіки і вирішення різних задач звичайними способами, але й вміння шукати свій, найбільш оптимальний шлях вирішення задач.

Література:

1. Алексеев В.М. Физиологические аспекты футбола: Лекции для студентов и слушателей.- М., 1986.- 34с.
2. Бузник А. И., Джус О.Н. Инструкция о работе научно-методических групп в неаматорских футбольных командах. –К., 2001.- 40с.
3. Лисенчук Г. А. Управление подготовкой футболистов.- К., 2003.-272с.

Гришук В.Л.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри
В.о. начальника кафедри СД та ОПП
Факультету податкової міліції
Університету ДФС України
підполковник податкової міліції

ЗНАЧЕННЯ ТАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Пошкодження, які виникають під час сучасних збройних протистоянь, безумовно, обмежують час надання домедичної допомоги на полі бою. У зв'язку з цим, ймовірність збереження життя працівника правоохоронних органів значно зменшується.

Дослідження, удосконалення і популяризація тактичної медицини набувають особливої актуальності зважаючи на наявність комплексу військових та спеціальних організаційно-правових заходів українських силових структур, спрямованих на протидію діяльності незаконних російських та проросійських збройних формувань на Сході України (Операції об'єднаних сил).

До особливостей сучасних воєнних конфліктів належить їх асиметричність, швидкоплинність, відсутність чітко визначеної лінії фронту, дистанційний спосіб ведення бойових дій, застосування заборонених видів зброї (протипіхотні міни, саморобні фугаси тощо), порушення норм і принципів міжнародного гуманітарного права [13]. Ці фактори є ризиками різкого збільшення смертності як цивільного, так і військовозобов'язаного населення України.

У даній роботі було використано та проаналізовано наукові матеріали Другої міжнародної конференції «Тактична медицина в Україні: запровадження тренувальних і навчальних програм у силових та правоохоронних структурах і їхніх вищих навчальних закладах» 24-25 березня 2016 року Київ, Україна [12].

Тактична медицина стала окремим напрямом з моменту виходу у науковому журналі «Military Medicine - International Journal of AMSUS publications» у 1996 році загального протоколу надання домедичної допомоги Tactical Combat Casualty Care (TCCC) [1].

Даний протокол доступний для загального огляду на сайті Національної асоціації фахівців з невідкладної допомоги США (NAEMT) [8].

Доцільно зауважити, що головною метою для проведення підвищення професійного рівня українських військових службовців є стандартизація навчальних програм з тактичної медицини в Україні за стандартами приближеними до вимог TCCC. На відміну від цивільної медицини, тактична медицина включає в себе тактичну складову, яка є не просто алгоритмом дій, а орієнтується на ситуацію в якій знаходиться боєць із розрахунком на час.

Проведені дослідження дозволили розробити основні принципи тактичної медицини, що віддзеркалювали першочергові заходи для збереження життя поранених: 1) зупинка зовнішньої кровотечі через накладання джгута, після перегляду протоколів надання екстреної медичної допомоги пораненим у 2003– 2006 рр. для зупинки зовнішньої кровотечі рекомендовано застосовувати кровоспинні засоби типу Celox (Велика Британія) або QuikClot (США); 2) голкова торакостомія при напруженому пневмотораксі; 3) назофарингеальна інтубація, конікопункція або трахеостомія у випадку порушення прохідності верхніх дихальних шляхів при щелепно-лицьовій травмі; 4) знеболювання та інфузійна терапія [7, с.12].

Характерною особливістю вимог є класифікація домедичної допомоги під час бойових дій на три ключові сегменти, які характеризуються рівнем надання допомоги та належить відповідним зонам, а саме: CareUnderFire, TacticalFieldCare, TacticalEvacuationCare[3].

На відміну від цивільної медицини, тактична медицина включає в себе тактичну складову, яка є не просто алгоритмом дій, а орієнтується на ситуацію в якій знаходиться боєць, розраховуючи на передбачуваний час.

З метою реалізації першочергових заходів щодо збереження життя внаслідок бойової травми військовослужбовці мають бути забезпеченими сучасними кровоспинним джгутом і кровоспинним препаратом на основі хітозану, багатофункціональною пов'язкою типу CompressedGauze та індивідуальним перев'язувальним пакетом [7, с.13].

Але, незважаючи на суто медичний аспект, курсанти повинні засвоїти під час вивчення даної навчальної дисципліни, що аналіз загальної картини поля бою та його розмежування є пріоритетним. Синтез теорії й практики, яка є неможливою без спеціального обладнання, забезпечить правильне формування завдань військовослужбовця на полі бою.

Слід відмітити, що тактична медицина є перспективною та базовою дисципліною для майбутніх працівників правоохоронних органів. Вважаємо за потрібне забезпечити належне викладання не тільки лекційних та семінарських занять, а й факультативних тренінгів.

Важливим фактором тактичної медицини є постійне її удосконалення та введення інновацій відносно до різних аспектів.

Якщо порівнювати первинний ТССС 1996 року та сучасний, то необхідно зазначити, що вони кардинально відрізняються. Протоколи останніх років не містять агресивної пункції грудної клітин, турнікетів та назофарингального повітропроводу, а навпаки мають цілий арсенал обезболюючих препаратів та гемостатиків[1,5].

Суттєвим недоліком є відсутність реанімації за польових умов в обох протоколах.

Як висновок, першочерговість займає необхідність системного підходу у вивченні тактичної медицини та розвиток системного мислення у бійців усіх правоохоронних органів. Важливим є правильне формування знань та практичних навичок з надання домедичної допомоги постраждалим при пораненнях, травмах, ураженнях, збереження здоров'я військовослужбовців при різних умовах ведення бойових дій, з урахуванням досвіду проведення ООС, згідно з протоколом TacticalCombatCasualtyCare. І не менш важливим питанням є шляхи удосконалення тактичної медицини із використанням інноваційних технологій і вирішення питання, стосовно реанімації за польових умов. А також, слід зазначити, що тактична медицина є базовою дисципліною необхідною кожному працівнику та курсанту правоохоронних органів, яка є основою знань для збереження життя людей.

Література:

1. *Tactical combat casualty care in special operations* / Butler, F. K.; Hagmann, J.; Butler, E. G. [etal] // Mil. Med.– 1996.(3Supl.).
2. *Died of wounds on the battlefield: causation and implications for improving combat casualty care* / B.J. Eastridge, M. Hardin, J. Cantrell [etal] // J. Trauma.– 2011. Vol. 71 (1 Suppl.). – P. 4-8.
3. *Effects of QuikClot and Combat Mause and the movement control of bleeding in the model of pigs* / B. Gegel, J. Burgert, J. Gasko [etal] // Mil. Med. – 2012. – Vol. 177, No. 12. - p. 1543-1547.
4. *Heiskell L.E., Carmona R.H. Tactical emergency medical services: an emerging subspecialty of emergency medicine* // Ann. Emerg. Med. — 1994. — Vol. 23, № 4. — P. 778-785.
5. *Two Decades of Saving Lives on the Battlefield: Tactical Combat Casualty Care Turns 20* / Frank K. Butler[etal] // Mil. Med. – 2017. Vol. 182 – P. 1563-1568.

6. Домедична допомога в умовах бойових дій: Методичний посібник / В. Д. Юрченко, В. О. Крилюк, А. А. Гудима та ін. - К.: Середняк Т. К., 2014, - 80 с.

7. Мазуренко О. В. Тактична медицина як основна складова екстреної медичної допомоги при проведенні антитерористичних операцій / О. В. Мазуренко, Г. Г. Рошнін, В. О. Волошин. – К. : Новини медицини і фармації. – 2015. – № 1(525).

8. <http://www.naemt.org/>

9. https://journals.lww.com/jtrauma/Abstract/2011/07001/Died_of_Wounds_on_the_Battlefield__Causation_and.2.aspx

10. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3322653/>

11. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/28411934>

12. <https://old.patriotdefence.org/assets/upload/download/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%96%CC%88%20:%20Presentations.pdf>

13. <https://old.patriotdefence.org/assets/upload/download/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%96%CC%88%20:%20Presentations.pdf>

Дулгер В.В.,

завідувач кафедри тактико-спеціальної

та вогневої підготовки ОДУВС

полковник поліції

Герашенко О.С.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри тактико-спеціальної

та вогневої підготовки ОДУВС

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ КУРСАНТІВ ВНЗ МВС УКРАЇНИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Відповідно до чинного законодавства України Національна поліція покликана забезпечувати публічну безпеку і порядок, охороняти права і свободи людини, а також інтереси суспільства і держави та протистояти злочинності [1].

Під час несення служби поліцейські, виконуючи свої посадові обов'язки, потрапляють у ситуації з екстремальними обставинами,

пов'язаними із застосуванням зброї. Зазначені екстремальні ситуації і правопорушення ускладнюються різними зовнішніми факторами, серед іншого, обмеженим часом на оцінку подій і прийняття правомірного рішення, мінімальною дистанцією і раптовістю нападу, агресивністю і озброєністю злочинців. Слід відзначити, що найчастіше застосування зброї поліцейськими відбувається в громадських місцях, де можуть перебувати сторонні особи, які можуть постраждати від пострілів. Зазначені ситуації протистояння злочинцям вимагають негайного прийняття компетентного рішення про застосування або навпаки незастосування зброї. Водночас, незважаючи на швидкоплинність і короткочасність вогневого контакту, необхідно пам'ятати, що за неправомірне застосування зброї поліцейський несе відповідальність у порядку, встановленому чинним законодавством.

Вимоги щодо організації вогневої підготовки в органах і підрозділах Національної поліції передбачають формування навичок виконання певного переліку вправ. З метою виховання професійного компетентного поліцейського на заняттях з вогневої підготовки в навчальних закладах зі специфічними умовами навчання важливо розвивати навички не тільки щодо вміння впевнено виконувати різні тренувальні вправи, а й моделювати нестандартні стресові ситуації, що дозволяють психологічно підготувати курсанта до застосування знань, умінь і навичок. Однією з інноваційних форм навчання та ефективних засобів закріплення у курсантів теоретичних знань та практичних навичок щодо застосування зброї у стресових ситуаціях є проведення поліцейських квестів, які відображають та моделюють службову діяльність.

У контексті досліджуваного питання слід відзначити, що наказом МВС України № 50 від 26 січня 2016 року «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України» визначено порядок планування, проведення та обліку занять, здійснення контролю знань, умінь та навичок осіб молодшого, середнього та вищого складу Національної поліції України. Відповідно до п. 6 зазначеного підзаконного нормативно-правового акту різновидами службової підготовки, серед іншого, є вогнева підготовка, яка передбачає комплекс заходів, спрямованих на вивчення поліцейським основ стрільби з вогнепальної зброї, правомірного її застосування (використання) та вдосконалення навичок безпечного поводження з нею, швидкісної та

влучної стрільби по нерухомих і рухомих цілях, з різних положень, в обмежений час, в русі тощо [2]. Рівень володіння вогнепальною зброєю курсантами, їх знання нормативної бази щодо застосування цієї зброї, обумовлює у подальшому належне виконання ними своїх службових обов'язків як офіцерів поліції, а також створює основи для особистої безпеки і дотримання громадського порядку в нашій країні.

Разом з тим впевнене і правомірне поводження зі зброєю – одне з найважливіших якостей поліцейського, яке починає формуватися на стадії навчання курсантів та підтримується практичними навичками під час несення ними служби. З метою досягнення навичок професійного застосування вогнепальної зброї у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання у межах вивчення навчальної дисципліни «Вогнева підготовка» проводяться заняття по комплексному практикуму, які включають в себе розроблені і затверджені нестандартні вправи, виконувані з вогнепальною зброєю, а також сукупність психологічних ситуацій, що дозволяють курсанту ознайомитися із обставинами застосування зброї, наближеними до реальних. Під час проведення комплексних змодельованих практичних вправ оцінюються здатність курсанта спілкуватися із правопорушником і громадянами, взаємодія із напарником, вміння подавати команди, тактичні навички і вміння, дотримання заходів безпеки при поводженні зі зброєю та боєприпасами, знання матеріальної частини зброї, правомірність застосування вогнепальної зброї.

У попередніх дослідженнях нами неодноразово було підкреслено, що особливої уваги варто приділити психологічній підготовці курсантів до стресової ситуації, що вимагає застосування зброї стосовно правопорушника. Специфіка цієї підготовки полягає у тому, що рівень моральної стійкості до екстремальної ситуації у кожного курсанта не завжди вдається визначити на етапі навчання. З метою психологічної підготовки курсанта до застосування вогнепальної зброї у практичній діяльності, викладачі самостійно розробляють тренувальні вправи, що формують моральну стійкість курсанта до стресової ситуації, пов'язаної із застосуванням вогнепальної зброї.

Складність психологічної підготовки полягає у відсутності єдиного стандарту вправ, призначених для всіх курсантів. У зазначених вправах схожі лише їх загальні умови: розміри мішеней, дистанція, час, кількість боєприпасів, фізичне навантаження.

До вказаного слід додати, що під час навчання курсантів не варто забувати, що в практичній діяльності при несенні поліцейським служби на обставини застосування зброї впливають різні об'єктивні і суб'єктивні чинники. Виходячи з цього, при моделюванні тренувальних вправ зі стрільби для курсантів необхідно включати ситуації із правомірним застосуванням або незастосуванням зброї по рухомим або нерухомим мішеням різного розміру. При поєднанні різних психологічних і фізіологічних факторів у поліцейського розвивається почуття впевненості у компетентному застосуванні зброї. Зазначене почуття полягає у критичному ставленні до зовнішніх чинників: погодних умов, часу доби, поганому освітленні, динаміці розвитку ситуації, агресії правопорушників, а також суб'єктивних факторів: психологічної та фізичної втоми, поганого настрою і самопочуття поліцейських [3, с. 117].

Таким чином, уміння негайно реагувати на зміни в обстановці і приймати правомірні рішення сприяє більш ефективному виконанню службових обов'язків. Вважаємо, що фундамент психологічної підготовки поліцейських в ситуаціях щодо застосування вогнепальної зброї формується, серед іншого, на практичних заняттях з вогневої підготовки, під час яких викладач моделює різні ситуації і формує стрілецькі вправи, що сприяють виробленню у курсантів навичок застосування вогнепальної зброї в екстремальних ситуаціях (в обмежений час, з однієї руки, у напівтемряві, у парі та ін.). Вогнева підготовка курсантів є невід'ємною частиною формування особистості поліцейського і його професійних якостей. У процесі систематичного виконання тренувальних вправ з вогневої підготовки у курсанта формуються навички щодо протистояння впливу як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Водночас особливістю психологічної підготовки курсантів під час вивчення навчальної дисципліни «Вогнева підготовка» є моделювання екстремальних ситуацій із застосуванням відволікаючих, факторів на фоні фізичного навантаження кожної особистості курсанта.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page?text=%E1%E5%F1%B3%E4%E8>

2. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 50 від 26 січня 2016 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#n17>

3. Александров Д.О. Психологічне забезпечення оперативно-службової діяльності працівників міліції. Частина 3. Психологічне забезпечення переговорної діяльності: навч.-метод. посібник / Д.О. Александров, Я.Ю. Кондратьєв – К.: НАВСУ, 2003. – 124 с.

Дьорова О.М.,
ад'юнкт заочної форми навчання
аспірантури та докторантури ОДУВС
Науковий керівник: **Цільмак О.М.,**
Д.ю.н., професор, професор кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії ОДУВС

ФАКТОРИ ПСИХОФІЗИЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ДО ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Оперативна ситуація на території України є складною та суперечливою. Не дивлячись на те, що були досягнуті певні позитивні результати в боротьбі зі злочинністю, однак, агресивність і жорстокість кримінальних елементів зростає. Представники злочинного світу стають суспільно небезпечними, так як часто застосовують зброю під час скоєння злочину. Це впливає й на показники застосування поліцейськими вогнепальної зброї.

Застосування поліцейськими вогнепальної зброї це з одного боку дотримання особистої безпеки, а з іншого – захист життя, здоров'я і майна громадян від нападу. Однак, деякі поліцейські уникають застосування зброї у передбачених законом випадках. Тому і набуває актуальності проблема психофізичної готовності поліцейського до застосування вогнепальної зброї при виконанні службових обов'язків.

Для вирішення зазначеної проблеми працівнику поліції потрібна *психофізична підготовка* для прийняття процесуально вірних рішень та відпрацювання необхідного алгоритму дій. Психофізична підготовка залежить від двох факторів:

1) *Психологічний фактор* – це ступінь психологічної готовності до застосування вогнепальної зброї. Проаналізувавши наукові праці можна виокремити такі компоненти психологічної готовності працівника поліції до застосування вогнепальної зброї:

А) мотиваційний – позитивне відношення до професії, зацікавленість в ній, відповідальне ставлення до службових обов’язків [2]. Також обізнаність про випадки застосування зброї поліцейськими з розбором помилок, які спричинили небажані наслідки. Приклади застосування зброї, де співробітники в критичних ситуаціях зберегли своє життя, життя інших людей;

Б) вольовий – самоконтроль, уміння керувати діями із яких складається виконання службових обов’язків, у свідомій організації і саморегуляції своєї поведінки, яка спрямована на подолання труднощів при досягненні поставлених цілей. У вольових діях людина досягає власної свідомої мети [1; 2]

В) операціональний – здатність застосовувати на практиці набуті знання, уміння та навички;

Г) інтелектуальний – здатність аналізувати, синтезувати, порівнювати та узагальнювати власні дії, здатності розв’язувати завдання з дотриманням норм законодавства. Мислення і оцінка умов, в яких буде здійснена дія;

Д) орієнтаційний – знання специфіки умов праці, принципів тощо.

Достатня розвиненість і вираженість цих компонентів і їх єдність є показником високого рівня психологічної готовності поліцейського до виконання службових обов’язків.

Також у формуванні психофізичної готовності поліцейського до застосування вогнепальної зброї відіграє фізична готовність так як більшість затримань злочинців проводиться в невизначених умовах.

2) *Фізичний фактор* – ступінь фізичної підготовленості до застосування вогнепальної зброї. Можна виокремити такі компоненти фізичного фактору:

А) загальнофізичний – ступінь розвинутої таких фізичних якостей, як витривалість, швидкість, спритність, сила, координаційні здібності;

Б) психореактивний компонент – точність рухів, швидкість рухової реакції, доведення до автомату рухових умінь тощо. Тобто потрібно розвивати миттєву реакцію на небезпеку.

Відпрацювання ситуації багаторазовим повторенням за вченням І.П. Павлова про вищу нервову діяльність [4] переконують, що умовні, або асоціативні рефлексі є головними елементами в природі людської поведінки, і, оперуючи з рефлексами, можна виробляти будь-які форми поведінкової активності. Слідуючи такій постановці питання, можна виробити певну методику підготовки до правомірного застосування вогнепальної зброї, побудовану на проявах захисних безумовних рефлексів та психологічної готовності для них.

Отже, зазначені фактори є основними для психофізичної готовності поліцейського до застосування зброї у передбачених законом випадках.

Тому, тактико-спеціальну та вогневу підготовку майбутніх поліцейських не слід проводити в «ідеальних» умовах коли психологічний спокій, хороша освітленість, відсутність небезпек, зручне розташування зброї, використання засобів захисту слуху. Так як, що в ході оперативно-службової діяльності умови застосування вогнепальної зброї значно відрізняються від стрільби в тирі та навчанні тактико-спеціальній підготовці в навчальних аудиторіях.

На нашу думку, *психофізичну готовність* працівників поліції до застосування вогнепальної зброї необхідно тренувати на комплексних заняттях тактико-спеціальної та вогневої підготовки багаторазовими повтореннями одних і тих же дій з різними ситуаціями, тобто: стрільба при поганому освітленні, після фізичних вправ, в умовах психоемоційного впливу на стріляючого тощо. Таким чином, курсанти закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, діючі працівники поліції, тренують власну психоемоційну стійкість до стресових ситуацій, які можуть проявлятися під час вогневого зіткнення з правопорушником. Ситуації відпрацьовані до безумовного рефлексу, правова переконаність у правоті своїх дій повинні стати основою *психофізичної готовності* поліцейського до застосування вогнепальної зброї.

Отже, психофізичну готовність працівника поліції до застосування вогнепальної зброї можливо розглядати, як багатокомпонентне складне психофізичне утворення.

Література:

1. Ильин Е.П. Психология воли. – СПб., 2001.
2. Каверин С.Б. Мотивация труда - М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 1998. — 224 с.
3. Немов Р.С. Психология: Ученик для студ. высш. пед. учеб. заведений: В 3-х кн. — Кн. 1: Общие основы психологии. — М.: Владос, 2001. - 687 с. (с.424 – 431).
4. Павлов И. П. Двадцатилетний опыт объективного изучения высшей нервной деятельности (поведения) животных. М., 1973 (с.35-62).

Журавський Д.В.,

викладач кафедри спеціальної
фізичної та вогневої підготовки
Херсонський факультет ОДУВС

НЕОБХІДНІСТЬ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ 1-4 КУРСІВ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЇХ ГОТОВНОСТІ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ

Актуальність. Фізична культура - це могутній засіб не тільки фізичного вдосконалення та оздоровлення, але також і виховання соціальної, трудової, творчої активності курсантів юридичного факультету. Фізична культура передбачає не тільки виконання фізичних вправ, а й правильний режим праці та відпочинку. Проведення систематичних занять фізичною культурою та спортом - це перший крок до вміння застосовувати та виконувати завдання за призначенням.

Фізична підготовка є невід'ємною частиною формування загальної професійної культури особистості сучасного спеціаліста, системи виховання курсантів. Як навчальна дисципліна, обов'язкова для всіх спеціальностей, вона є одним із засобів формування всебічно

розвинутої особистості, оптимізації фізичного стану курсантів у процесі професійної підготовки.[1,5]

Значення показників фізичного стану в структурі людської особистості проявляється в трьох основних аспектах. По-перше, від рівня розвитку тих чи інших фізичних властивостей людини в значній мірі залежить його загальна працездатність. По-друге, фізичні особливості людей, впливаючи на результативність продуктивної чи іншої діяльності, надають певний вплив на їх психічні властивості і навіть на їх світогляд. По-третє фізична організація людей обумовлює і їх спосіб життя в цілому.[6]

З усього цього випливає, що в структурі особистості курсантів поряд з духовними та іншими якостями важливу роль відіграють різноманітні показники їх фізичного стану.

Ефективність фізичного виховання значною мірою залежить від мотивів, які стимулюють особистість курсантів: фізичне вдосконалення пов'язане з прагненням прискорити темпи власного розвитку, мати гідне місце в оточенні, домогтися уваги; дружба підтримка одне одного зумовлена бажанням бути разом з друзями, співпрацювати з ними; відповідальність відвідувати заняття з фізичної культури, виконувати вимоги навчальної програми; суперництво пов'язане з бажанням виділитися, бути першим; навчитися виконувати завдання за призначенням.[2]

Так, наприклад, встановлено, що добре фізично підготовлені курсанти на 20 % швидше споряджають магазини пістолетів ПМ (пістолета Макарова) та Форт 12, а також на 25% магазин автомату Калашникова, ніж слабо підготовлені курсанти. Рівень фізичної підготовленості істотно позначається на зростають показників виконання прийомів затримання та конвоювання курсантами. Добре фізично підготовлені курсанти краще виконують техніку кидків, а також техніку ударів руками і ногами.[3,4]

Експериментальні дані показують також, що високий рівень фізичної підготовленості дозволяє курсантам краще одягати кайданки.

Фізична готовність курсантів – це цілісне утворення, що характеризується тісним взаємозв'язком і взаємозумовленістю всіх своїх сторін, тому виділення окремих параметрів даного явища в специфічні готовності носить в значній мірі умовний характер. Однак це дозволяє чіткіше уявити сутність і структуру системи вдосконалення завдання за призначенням.

Висновки. Отже, проаналізувавши діяльність вчителя і можливості занять фізичними вправами, виявили, що вирішувати більшість завдань професійно-прикладної фізичної підготовки курсантів можна за допомогою обов'язкових занять з фізичної підготовки, а також самостійних занять. В цілому, заняття фізичними вправами сприяють гармонійному розвитку курсантів, комплексному і різнобічному впливу на організм, покращенню здоров'я розвитку фізичних якостей та інтелектуальних здібностей, засвоєнню життєво важливих рухових умінь і навичок; вихованню моральних та вольових якостей, дисциплінованості, вихованню навичок культури поведінки; розвитку уваги, мислення і пам'яті; покращенню антропометричних показників та функціонального стану серцево-судинної, дихальної та нервової систем. Все це необхідне курсанту, для успішного виконання завдань за призначенням.

Література:

1. Виленський М.Я. Студент як суб'єкт фізичної культури / Виленський М.Я. // Теор. і практ. фіз. культ. — К., 1999. — №2 (10). — С. 2—5. 3.
2. Виленський М.Я. Мотиваційно-ціннісне відношення студентів до фізичного виховання й шляху його спрямованого формування / Виленський М.Я., Карповський Г.К. // Теор. і практ. фіз. культ. — К., 1989. — №21. — С. 39—42.
3. Фомін Н. А. Фізіологічні основи рухової активності / Н. А. Фомін, Ю. Н. Вавілов. — М. : ФиС, 1991. — 223 с.
4. Ашкенази С.М. Педагогические условия интенсификации обучения военнослужащих в рукопашном бою в процессе физической подготовки: Авторе. дис. канд.пед.наук (13.00.04). — Москва, 1989. — 28 с.
5. Бойко В.В. Целенаправленное развитие двигательных способностей человека. - М.: Физкультура и спорт, 1987. - 144 с.
6. Лещеня С.В., Орленко І.П., Мелешко А.О., Забродський С.С. Інструкція з організації фізичної підготовки в Національнійгвардії України. Під загальною редакцією заслуженого працівника фізичної культури і спорту Мальцева О.Н. — Київ, 2014. - 140 с.

Ковальчук В.Ф.,
начальник управління кадрового забезпечення
ГУНП у Вінницькій області
Цвітайло О.А.,
старший інспектор відділу професійного навчання
управління кадрового забезпечення
ГУНП у Вінницькій області
Бутенко В.С.,
старший науковий співробітник групи
науково-методичного забезпечення
навчального процесу НМВ Одеського
державного університету внутрішніх справ

ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК ВИД СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Система службової підготовки працівників Національної поліції України містить сукупність організаційних складових, видів, форм підготовки та контролю рівня службової підготовленості поліцейських. Положенням «Про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України», затвердженого наказом МВС України від 26.01.2016 № 50[1] визначено основні завдання службової підготовки: підвищення рівня знань, умінь, навичок та професійних якостей поліцейських з метою забезпечення їх здатності до виконання завдань з охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного (громадського) порядку та безпеки; вивчення нормативно-правових актів, які регламентують діяльність Національної поліції України; удосконалення керівним складом органів (закладів, установ) поліції навичок управління поліцейськими. Цим ж нормативно-правовим актом передбачені види службової підготовки: функціональна, загально-профільна вогнева та фізична підготовки. Невід'ємною та однією із складових частин виду навчання поліцейських є й тактична підготовка - це комплекс заходів, спрямований на набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику [2].

Практика свідчить, що поліцейські не завжди бувають достатньо підготовленими до екстремальних ситуацій несення служби, у їх діях відсутні чіткість, згуртованість і оперативність, самострахування. Допускаються серйозні помилки в розстановці сил і засобів, організації управління нарядами і підтримання з ними зв'язку. Тому питання про удосконалення знань, умінь та навичок працівників Національної поліції з тактико-спеціальної підготовки на даний час є доволі важливим.

Професійне навчання тактиці поліцейських- є навчання особового складу органів та підрозділів Національної поліції вмілим діям в окремих екстремальних (кризових) ситуаціях, в яких може виникнути підстави для застосування поліцейських заходів примусу, визначені статтею 42 Закону України «Про Національну поліцію» [3], а такожзавчасна підготовка осіб керівного складу до виконання службово-бойових завдань в умовах надзвичайних обставин мирного часу та в умовах особливого періоду. Хоча і не можливо описати усі ситуації, які можуть виникнути у повсякденному житті, все ж, основою такого навчання є вивчення способів і прийомів дій в екстремальних ситуаціях, напрацювання порядку (алгоритмів) застосування заходів примусу, зброї, спеціальних засобів, бойової та спеціальної техніки, додержання керівниками методики миттєвого прийняття рішень та управління силами й засобами, бойовими порядками, службовими нарядами в ході проведення спеціальних поліцейських операцій, ліквідації групових порушень публічного (громадського) порядку і масових заворушень тощо [4]. Роль тактичної підготовленості поліцейських у сучасних умовах, як показує досвід їх дій в екстремальних ситуаціях, дуже велика. Це зумовлено тим, що негативні наслідки надзвичайних ситуацій природного, техногенного чи соціального характеру (стихійне лихо, велика виробнича аварія, транспортна катастрофа, групові порушення публічного (громадського) порядку тощо), можуть бути успішно припинені із мінімальними втратами насамперед завдяки умілим, добре організованим діям органів та підрозділів Національної поліції, які забезпечують публічний порядок, безпеку руху, встановлений режим у зоні надзвичайної ситуації тощо. Водночас вонає продуктом творчого осмислення та переробки положень загальновійськової тактики, адміністративної, режимної й інших видів діяльності поліції та інших підрозділів сил охорони правопорядку.

Тактико-спеціальна підготовкаохоплює дві складові частини –

спеціальну тактику і тактику професійної діяльності. Спеціальна тактика охоплює розробку і впровадження у практику застосування превентивних та примусових поліцейських засобів, типових способів, методів і прийомів дій особового складу органів та підрозділів загалом в екстремальних ситуаціях, вибір найбільш раціональних варіантів угруповань сил (бойового порядку) для кожної конкретної ситуації, планування дії усіх сил, що залучаються до вирішення такої ситуації, і безпосереднє управління ними в ході спеціальних операцій. Тактика професійної діяльності включає питання несення служби окремими нарядами (екіпажами) поліції, основні задачі, порядок організації і несення служби поліцейськими з охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, боротьби з правопорушеннями на вулицях, площах, транспортних магістралях і в інших публічних місцях.

Під час вивчення в системі службової підготовки навчальної дисципліни «Тактична підготовка» поліцейські мають набувати й вдосконалювати навички щодо: збирання, узагальнення та аналізу інформації про оперативну обстановку, прогнозування розвитку подій, прийняття раціональних управлінських рішень; формування морально-психологічної стійкості до виконання службових завдань в особливих умовах; перевірки документів у підозрілих осіб, доставлення правопорушників до органу поліції, зупинки та огляду транспортного засобу; огляду місць можливого перебування осіб, які переховуються від органів досудового розслідування і суду, ухиляються від виконання кримінального покарання; дій при виявленні вибухових пристроїв та речовин (у тому числі наркотичних); припинення групових порушень публічного (громадського) порядку та масових заворушень; затримання правопорушників (у тому числі озброєних, у будинках та на місцевості) як особисто, так і в складі наряду з правомірним застосуванням поліцейських заходів примусу; ефективного застосування основних різновидів спеціальних засобів, які перебувають на оснащенні в органах поліції, та дотримання правил їх експлуатації [5].

Теорія тактико-спеціальної підготовки, як складова частина загальної теорії забезпечення внутрішньої безпеки держави службово-бойовими засобами охоплює: зміст і характеристики екстремальних (кризових) ситуацій, причини їх виникнення та умови, що їм сприяють; розкриває закономірності та принципи дії сил і засобів

Національної поліції у цих умовах; вивчає можливості територіальних органів поліції щодо ліквідації надзвичайних подій, ситуацій та їх наслідків; розробляє способи підготовки й ведення службово-бойових дій створеними угрупованнями органів і підрозділів Національної поліції у взаємодії з іншими суб'єктами забезпечення внутрішньої безпеки. Для опанування нових знань та удосконалення вже набутих Національна поліція України спільно з Харківським національним університетом внутрішніх справ запроваджує новий формат службової підготовки поліцейських - дистанційне навчання через освітній портал. Тому оновленні теоретичні положення тактичної підготовки, що знаходять своє відображення у статутах, наказах, підручниках, навчальних посібниках і теоретичних працях провідних фахівців можна буде опрацьовувати в зручний для кожного поліцейського час на веб-порталі у мережі Інтернет.

Практичний аспект тактико-спеціальної підготовки охоплює діяльність керівників усіх рівнів, підрозділів і формувань, усього особового складу Національної поліції щодо підготовки і безпосереднього ведення службово-бойових дій та включає: збір і вивчення даних про обстановку; прийняття рішень і доведення завдань до підлеглих; планування заходів; підготовку підрозділів і навчання усіх категорій поліцейських; усебічне забезпечення дії сил і засобів у ході виконання службово-бойових завдань; організацію взаємодії усіх елементів бойових порядків, угруповань сил; безпосереднє управління силами й засобами. Заняття з тактичної підготовки повинні проводитися на спеціально обладнаних тактичних містечках (полігонах), у тирах (стрільбищах) та спортивних залах (майданчиках). Ураховуючи практику, пропонується для більш ефективного результату врахувати, що чисельність працівників в ході проведення практичного навчання має складати не більше 1/3 від навчальної групи. Під час проведення практичних занять поліцейським слід екіпіруватися озброєнням (страйкбольними або пейнтбольними приладами), спеціальними засобами індивідуального захисту та активної оборони, технічними засобами зв'язку тощо.

Висновки. Тактична підготовка спрямована на набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретної ситуації або події з подальшим прийняттям правомірних рішень та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику.

Література:

1. Наказ МВС України від 26.01.2016 № 50 "Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України" [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>.
2. Кісіль З. Р. Професійна підготовка як різновид удосконалення службової діяльності співробітників органів внутрішніх справ України / З.Р. Кісіль // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна. – Випуск 1. – Львів, 2013. – С. 142 – 152.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
4. Буткевич С.А. Актуальні питання підготовки працівників спеціальних підрозділів до дій у надзвичайних ситуаціях. / С.А. Буткевич // Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 19 лютого 2010 року). – Одеса: ОДУВС, 2010. – С. 49-50.
5. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: навчальний посібник / С.В. Албул, О.Т. Ніколаєв, О.І.Тьорло, Ю.Р. Йосипів, В.М. Синенький та ін. – Одеса, Львів: ОДУВС, ЛьвДУВС, 2018. – 480 с.

Коломісць Ю.М.,

Т.в.о. завідувача кафедри спеціальної фізичної
підготовки ОДУВС
майор поліції

Якушева В.В.

курсант факультету №3

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК КОМПЛЕКС ЗАХОДІВ, СПРЯМОВАНИХ НА ФОРМУВАННЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ УМІНЬ ТА НАВИЧОК ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

В умовах нестабільної соціально-політичної ситуації в Україні

досить актуальним і важливим є питання фізичної підготовленості працівників поліції до ефективного виконання службових обов'язків.

Відповідно до статті Закону України «Про фізичну культуру і спорт» фізична підготовка – це складова фізичного виховання різних груп населення, яка полягає у формуванні рухових умінь та навичок людини, розвитку її фізичних якостей і здібностей з урахуванням особливостей професійної діяльності [1].

Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України від 26 січня 2016 року визначає, що фізична підготовка - це комплекс заходів, спрямований на формування та вдосконалення рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей та здібностей поліцейського з урахуванням особливостей його професійної діяльності [2].

Отже, фізична підготовка особового складу органів Національної поліції України – це педагогічно спрямований процес забезпечення спеціалізованої фізичної підготовленості до професійної діяльності зі специфічними професійними характеристиками. Фізична підготовка в органах Національної поліції має забезпечувати збереження здоров'я, творчої і трудової активності, усебічний розвиток фізичних якостей, професійно важливих умінь і навичок працівників, необхідних для виконання службово-оперативних завдань.

Значення фізичної підготовки як фактору удосконалення рівня розвитку працівників поліції полягає в тому, що вона є не лише найбільш ефективним засобом забезпечення фізичної готовності до службової діяльності, але й може служити ефективним засобом удосконалення морально-психологічної готовності особового складу та сприяти посиленню злагодженості між працівниками органів Національної поліції [3, с.59].

Відзначимо, що складовими фізичної підготовки поліцейських є:

- 1) загальна фізична підготовка;
- 2) тактика самозахисту та особистої безпеки.

Навчання з фізичної підготовки передбачає формування та вдосконалення в поліцейських:

1) рухових якостей та навичок, необхідних у повсякденній діяльності та в разі виникнення екстремальних ситуацій;

2) витривалості, швидкісних та силових якостей, які забезпечують можливість переслідування правопорушника та

перевагу в силовому протистоянні при його затриманні, у тому числі з подоланням природних та штучних перешкод;

3) навику самоконтролю за фізичним станом та станом здоров'я у процесі виконання фізичних вправ;

4) практичних навичок застосування прийомів самозахисту, особистої безпеки, фізичного впливу тощо.

Загальна фізична підготовка поліцейськими опановується самостійно. Заняття із тактики самозахисту проводяться в навчальних групах за місцем служби та на навчальних зборах. Окремі елементи загальної фізичної підготовки, а саме фізичні вправи, що сприяють швидкій адаптації поліцейського до зміни навантажень, відпрацьовуються на заняттях із тактики самозахисту.

Заняття з фізичної підготовки мають бути практично спрямованими (не менше ніж 90 % загального навчального часу із цього виду підготовки). Це підтверджує необхідність засвоєння теоретичних і методичних знань та забезпечить суттєве підвищення цілеспрямованості й ефективності процесу фізичної підготовки працівників поліції.

А. Ю. Мартишко та О. С. Рябуха підкреслюють, що високий рівень фізичної підготовленості, досконале володіння технікою і тактикою застосування заходів фізичного впливу, навичками самозахисту та прийомами рукопашного бою в штатних й екстремальних ситуаціях оперативно-службової діяльності – це професійний обов'язок кожного працівника поліції [4, с.93].

Основними вправами із загальної фізичної підготовки поліцейських є:

- 1) комплексна силова вправа;
- 2) вправа підтягування на перекладині;
- 3) вправа згинання і розгинання рук в упорі лежачи;
- 4) вправи з бігу на дистанції 100 метрів, 1000 метрів та 3000 метрів;
- 5) вправа човниковий біг (10*10 метрів) [2].

Необхідно відзначити, що ефективне виконання завдань, які покладені на працівників поліції, неможливе без засвоєння теоретичних та методичних знань із фізичної підготовки.

Теоретичні знання з фізичної підготовки - це система знань, умінь та навичок із фізичної підготовки, які необхідні для виконання повноважень поліцейського, а також життєдіяльності людини.

Методичні знання з фізичної підготовки – це система знань про

концептуальні засади методики викладання в галузі фізичного виховання, здатність особи застосовувати їх у навчально-виховному процесі й уміння передати учасникам цього процесу досвід рухової діяльності.

Працівникам поліції для ефективного розвитку своїх фізичних якостей необхідно знати:

1) методи, форми та засоби розвитку основних фізичних здібностей;

2) правила дотримання особистої гігієни, контролю та самоконтролю під час занять фізичними вправами;

3) нормативні акти, які регламентують організацію фізичної підготовки в підрозділах Національної поліції.

Умовами, які сприяють більш ефективному засвоєнню працівниками поліції теоретичних і методичних знань з фізичної підготовки, є:

1) системне відвідування занять із фізичної підготовки під час службової підготовки;

2) відвідування відкритих показових і поточних занять із фізичної підготовки;

3) проведення занять із фізичної підготовки, на які запрошують викладачів фізичного виховання інших навчальних закладів, інструкторів із прикладних видів спорту;

4) залучення майбутніх працівників поліції до наукової роботи, участі в олімпіадах, конкурсах, конференціях, спортивних секціях і виконання інших творчих практичних завдань.

Таким чином, в сучасних умовах формування та вдосконалення професійно важливих психофізичних якостей, рухових умінь і навичок у працівників поліції шляхом засвоєння теоретичних та методичних знань із фізичної підготовки, використання спеціальних засобів і методів фізичної підготовки набуває першорядне значення. Підбір найбільш ефективних засобів і методів фізичної підготовки є важливим фактором підвищення професійної готовності поліцейських до ефективних дій в процесі здійснення службової діяльності.

Література:

1. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24.12.1993 р. № 3808-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 14. - Ст.80.

2. Положення про організацію службової підготовки

працівників Національної поліції України: затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ України № 50 від 26 січня 2016 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>

3. Лаврентьєв О.М. Оптимізація професійної підготовки у правоохоронних органах України / О.М. Лаврентьєв // Науковий часопис Національного педагогічного Університету імені М. П. Драгоманова. – 2018. – Вип. 3. – С. 57–61.

4. Мартишко А. Ю. Особливості формування теоретичних і методичних знань із фізичної підготовки поліцейських / А. Ю. Мартишко, О. С. Рябуха // Юридична психологія. - 2016. - № 2. - С. 91-99.

Ком'яга А.В.,
старший викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки ОДУВС
Федоряєва К.О.,
курсант 402 взводу факультету №3
рядовий поліції

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ - ЦЕ ОРГАНІЗОВАНИЙ ПРОЦЕС ОВОЛОДІННЯ ЗНАННЯМИ, УМІННЯМИ Й НАВИЧКАМИ НЕОБХІДНИМИ ДЛЯ УСПІШНОГО ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ЗАВДАНЬ..

В умовах нестабільної соціально-політичної ситуації в Україні досить актуальним і важливим є питання підготовленості працівників поліції до ефективного виконання службових обов'язків. Дослідження цього питання сприятиме підвищенню рівня протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки та правопорядку.

Якщо звернутися до Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року, то там зазначено, що поліція для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення застосовує в межах своєї компетенції поліцейські превентивні заходи та заходи примусу [1].

Саме для виконання цих законодавчо закріплених завдань правоохоронцям потрібно оволодіти теоретичними знаннями та

сформувати практичні навички з галузевих юридичних дисциплін загалом і прикладних зокрема.

Однією зі складових службової підготовленості працівників поліції є фізична підготовленість.

Фізична підготовка - це комплекс заходів, спрямований на формування та вдосконалення рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей та здібностей поліцейського з урахуванням особливостей його професійної діяльності [2].

Фізична підготовка в правоохоронних органах має забезпечувати збереження здоров'я, творчої і трудової активності, усебічний розвиток фізичних якостей, професійно важливих умінь і навичок працівників, необхідних для виконання службово-оперативних завдань.

Відповідно до вимог наказу МВС України від 26 січня 2016 року № 50, заняття з фізичної підготовки передбачають формування й удосконалення в поліцейських: рухових умінь і навичок, необхідних у повсякденній діяльності й у разі виникнення екстремальних ситуацій; витривалості, швидкісних і силових показників, які забезпечують можливість переслідування правопорушника та перевагу в силовому протистоянні під час його затримання, зокрема з подоланням природних і штучних перешкод; навиків самоконтролю за фізичним станом, станом здоров'я у процесі виконання фізичних вправ; практичних навичок застосування прийомів фізичного впливу.

Високий рівень фізичної підготовленості, досконале володіння технікою і тактикою застосування заходів фізичного впливу, навичками самозахисту та прийомами рукопашного бою в штатних й екстремальних ситуаціях оперативно-службової діяльності – професійний обов'язок кожного працівника поліції.

Фізична підготовка як навчальна дисципліна є компонентом цілісного розвитку особистості. Це складова загальної культури та професійної підготовки поліцейських, невід'ємна частина освітнього процесу, значущість якої полягає в гармонізації духовних і фізичних сил, формуванні таких цінностей, як здоров'я, фізична розвинутість, досконалість і психічна стійкість [3].

Заняття з фізичної підготовки спрямовані на виконання таких освітніх завдань: забезпечити раціональне формування індивідуального фонду необхідних рухових знань, умінь і навичок, довести їх до належного рівня досконалості; навчити кожного застосовувати набуті знання та навички в повсякденному житті з

метою самовдосконалення [4].

Ефективне виконання завдань, які покладені на працівників поліції, неможливе без засвоєння теоретичних знань із фізичної підготовки. Їх пропонуємо розуміти як процес і результат оволодіння поліцейськими спеціальною системою знань, умінь, навичок із фізичної підготовки, які необхідні для виконання повноважень поліцейського, а також життєдіяльності людини.

Методичні знання з фізичної підготовки – це система знань про концептуальні засади методики викладання в галузі фізичного виховання, здатність особи застосовувати їх у навчально-виховному процесі й уміння передати учасникам цього процесу досвід рухової діяльності (умінь і навичок).

Теоретичні та методичні знання виявляються в здатності проектувати, адаптувати, організовувати, умотивовувати, досліджувати та контролювати процес фізичної підготовки.

Загалом аналізовані знання з фізичної підготовки працівників поліції умовно можна поділити на основні та додаткові, що необхідні під час як занять із фізичної підготовки, так і виконання службових обов'язків.

До основних знань, що необхідні для ефективного розвитку фізичних якостей працівників поліції, належать: знання методів, форм, засобів розвитку основних фізичних здібностей; знання нормативних актів, які регламентують організацію фізичної підготовки в підрозділах Національної поліції.

Додаткові теоретичні знання – це засади правил дотримання особистої гігієни, контролю та самоконтролю під час занять фізичними вправами. Завдяки комплексному використанню основних і додаткових теоретичних та методичних знань із фізичної підготовки можна досягнути найвищої ефективності під час навчання майбутніх працівників поліції та в процесі службової підготовки правоохоронців. Засвоєння цих знань працівниками поліції в процесі фізичної підготовки надасть можливість правильно оцінити обстановку, окремі ситуації, обрати найоптимальніші дії, прийоми та комбінації прийомів.

Умовами, що сприяють ефективнішому засвоєнню працівниками поліції теоретичних і методичних знань, пропонуємо вважати такі: 1) системне відвідування правоохоронцями занять із фізичної підготовки під час службової підготовки; 2) відвідування відкритих показових і поточних занять із фізичної підготовки; 3) проведення занять із фізичної підготовки, на які запрошують

викладачів фізичного виховання інших навчальних закладів, інструкторів із прикладних видів спорту; 4) залучення майбутніх працівників поліції до наукової роботи, участі в олімпіадах, конкурсах, конференціях, спортивних секціях і виконання інших творчих практичних завдань.

Під час заняття з фізичної підготовки на викладачів профільних кафедр покладено важливе завдання щодо переконання майбутніх працівників поліції в необхідності засвоєння знань стосовно впливу фізичних вправ на підтримання належного фізичного стану та стану здоров'я, підвищення розумової працездатності, виховання моральних і вольових якостей.

Отже, створення та дотримання зазначених умов допоможе поглибити й закріпити теоретичні й методичні знання працівників поліції на заняттях із фізичної підготовки та в процесі самостійної роботи над розвитком загальної фізичної підготовки, навчальною і науковою літературою, прищепити їм навички пошуку, узагальнення, критичного аналізу навчального матеріалу, уміння формувати й обстоювати власні погляди з питань, що вивчають на заняттях із фізичної підготовки в системі службової підготовки.

Література:

1. Закон України про «Національну поліцію» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379) : [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
2. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>
3. Бутов С. Є. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ : навч. посіб. / за заг. ред. Я. Ю. Кондратьєва та Є. М. Моїсєєва. – Київ : Нац. акад. внутр.справ України, 2003. – 338 с.
4. Шиян Б. М. Теорія та методика фізичного виховання школярів. В 2 ч. Ч 1 / Б. М. Шиян. – Тернопіль : Навч. кн. – Богдан, 2001. – 272 с.

Конєв О.Ю.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ІЗ УРАХУВАННЯМ ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

У процесі навчання вогнева підготовка у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання є одним з провідних предметів [1; 2]. Уміння влучно та професійно володіти вогнепальною зброєю є основою вогневої підготовки майбутніх офіцерів поліції. Актуальність вивчення цієї навчальної дисципліни полягає в тому, що кожен курсант вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання зобов'язаний досконало володіти вогнепальною зброєю, що у подальшому дозволить йому не тільки професійно виконувати свої обов'язки, але й в екстремальних випадках зберегти своє життя та життя інших людей від протиправних посягань злочинців.

У контексті досліджуваного питання слід відзначити, що наказом МВС України № 50 від 26 січня 2016 року «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України» визначено порядок планування, проведення та обліку занять, здійснення контролю знань, умінь та навичок осіб молодшого, середнього та вищого складу Національної поліції України. Відповідно до п. 6 зазначеного підзаконного нормативно-правового акту різновидами службової підготовки, серед іншого, є тактична та вогнева підготовка. Нагадаємо, що вогнева підготовка передбачає комплекс заходів, спрямований на вивчення поліцейським основ стрільби з вогнепальної зброї, правомірного її застосування (використання) та вдосконалення навичок безпечного поводження з нею, швидкісної та влучної стрільби по нерухомих і рухомих цілях, цілях що з'являються, з різних положень, в обмежений час, в русі тощо [3]. Рівень володіння вогнепальною зброєю курсантами, їх знання нормативної бази щодо застосування цієї зброї, обумовлює у подальшому належне виконання ними своїх службових обов'язків, а також створює основи для особистої безпеки і дотримання

громадського порядку в нашій країні.

Враховуючи те, що службова підготовка із всіма її складовими є базовою для підготовки майбутніх поліцейських, відповідно вогнева підготовка, як її складова, передбачена навчальними планами у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання. Мета викладання вогневої підготовки спрямована на те, щоб забезпечити майбутніх поліцейських необхідним комплексом теоретичних знань, умінь і практичних навичок щодо подальшого прийняття правомірних рішень та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику, а також застосування вогнепальної зброї, у тому числі – в екстремальних ситуаціях, проведення спеціальних операцій по затриманню правопорушників, самообороні, захисту громадян від хуліганських та інших посягань.

Як було нами зазначено у попередніх дослідженнях, у сучасний період розвитку вищої школи навчальний процес у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання передбачає вивчення навчальної дисципліни «Вогнева підготовка», яке, на нашу думку, потребує удосконалення. У межах даної наукової роботи ми пропонуємо власні пропозиції щодо удосконалення процесу навчання вогневої підготовки та обґрунтуємо власну позицію.

Так наказом Національної поліції України № 900 від 20.09.2016 року «Про затвердження Курсу стрільб для поліцейських та норм витрат боєприпасів, пострілів, вибухових пакетів і гранат поліцейськими під час проведення практичних стрільб» закріплено основу проведення стрільб та визначено порядок організації і проведення з поліцейськими структурних підрозділів центрального органу управління поліції, міжрегіональних територіальних органів Національної поліції та їх відокремлених підрозділів, територіальних органів поліції та їх відокремлених підрозділів, установ, що належать до сфери управління Національної поліції, практичних стрільб із пістолета, штурмової гвинтівки (автомата), кулемета (ручного кулемета), ручного протитанкового і підствольного гранатометів, снайперської гвинтівки, помпової рушниці, практичних занять з кидання ручних гранат, а також умови та порядок виконання вправ зі стрільби та кидання ручних гранат і нормативів з вогневої підготовки [4]. Іншими словами, цей наказ регламентує загальні правила щодо проведення стрільб для поліцейських різних підрозділів. Однак хотілося б зауважити, що діяльність поліцейських кожного підрозділу Національної поліції під час виконання ними своїх службових

обов'язків має свої особливості, які відображаються і на застосуванні ними вогнепальної зброї у різних екстремальних ситуаціях. Дійсно практичний досвід вказує на те, що у оперуповноважених блоку кримінальної поліції трапляються ситуації із застосуванням вогнепальної зброї, які відрізняються від ситуацій, в яких вогнепальну зброю застосовують дільничні інспектори або патрульні, або поліція особливого призначення. Це залежить від напрямків їх службової діяльності, поставлених перед поліцейськими задач та конкретних екстремальних випадків, в яких поліцейські застосовують вогнепальну зброю.

Вважаємо, що під час викладання вогневої підготовки майбутнім поліцейським у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання необхідно враховувати, перш за все, досвід та особливості застосування вогнепальної зброї поліцейськими різних підрозділів (дільничними, оперуповноваженими кримінальної поліції, патрульними, поліцією особливого призначення), які відрізняються між собою.

Важливим моментом при цьому також буде врахування помилок, яких припустилися поліцейські (дільничні, оперуповноважені кримінальної поліції, патрульні) під час застосування вогнепальної зброї. На жаль, на даний момент часу ми маємо чимало таких прикладів непрофесійного застосування вогнепальної зброї поліцейськими, які коштували їм життя.

Отже, на підставі отриманого досвіду та аналізу помилок, які були допущені на практиці поліцейськими під час застосування вогнепальної зброї, можна сформулювати відповідні тренувальні вправи для їх виконання майбутніми поліцейськими у розрізі вивчення останніми вогневої підготовки. Зазначені вправи повинні максимально відображати специфіку діяльності поліцейських різних підрозділів на практиці та спрямовані на вироблення навичок щодо професійного застосування вогнепальної зброї майбутніми поліцейськими. У свою чергу, такий позитивний досвід надасть можливість інструктору, викладачу профільної кафедри моделювати певну ситуацію у навчальну вправу, враховуючи особливості застосування вогнепальної зброї поліцейськими на практиці, та помилки, яких вони припустилися під час такого застосування. Мета виконання таких тренувальних вправ – у подальшому уникнути скоєння майбутніми поліцейськими зазначених вище помилок щодо застосування вогнепальної зброї у практичній діяльності із урахуванням особливостей її застосування

поліцейськими-практиками кожного окремого підрозділу Національної поліції та набуття ними практичних навичок щодо професійного застосування вогнепальної зброї.

Таким чином, на нашу думку, із урахуванням вищезазначеного, удосконалення викладання вогневої підготовки у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання не повинно обмежуватися тільки положеннями відповідних наказів, воно потребує урахування практичного досвіду застосування вогнепальної зброї поліцейськими різних підрозділів Національної поліції. Такий підхід повинен бути відображеним у формуванні відповідних тренувальних вправ для курсантів із урахуванням практичного досвіду застосування вогнепальної зброї поліцейськими кожного підрозділу Національної поліції. У подальшому це сприятиме набуттю практичних навичок у майбутніх поліцейських щодо використання вогнепальної зброї та недопущенню ними помилок, відпрацьованих з урахуванням досвіду поліцейських-практиків кожного підрозділу Національної поліції.

Література:

1. Ануфрієв М.І. Службова підготовка працівників органів внутрішніх справ: навч.-метод. посіб. / М.І. Ануфрієв. – К.: РВВ МВС України, 2003. – 440 с.
2. Будагьянц Г.Н. Огневая подготовка. Пути повышения профессионального мастерства: Учебное пособие / Г.Н. Будагьянц, И.П. Закорко. – Луганск: РИО ЛАВД, 2005. – 460 с.
3. Вогнева підготовка працівника ОВС України: навчальний посібник / Банах С.М., Булачек В.Р., Вінярчук І.С. та ін. ЛДУВС 2014. 290 с.
4. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 50 від 26 січня 2016 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#n17>
5. Про затвердження Курсу стрільб для поліцейських та норм витрат боєприпасів, пострілів, вибухових пакетів і гранат поліцейськими під час проведення практичних стрільб: Наказ Національної поліції України № 900 від 20 вересня 2016 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://yurist-online.org/laws/mvs/nakaz_npu_900_vid_20_09_2016.pdf

Лимар М.В.,
начальник відділу професійного навчання
УКЗ ГУНП в Одеській області

ВЗАЄМОДІЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ ТА СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ГУНП У ПІДГОТОВЦІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Сучасний період розвитку нашої держави характеризується масштабними перетвореннями, які відбуваються в системі Міністерства внутрішніх справ України. Метою реформування системи МВС є виховання «нових» поліцейських, діяльність яких спрямована на посилення захисту прав та свобод громадян. Відповідно до цього особлива увага приділяється професійній підготовці поліцейських, яка відіграє ключову роль під час реалізації ними правоохоронної функції в державі.

Водночас сьогодення вищої освіти в Україні характеризується наближенням вітчизняних стандартів підготовки фахівців до вимог, встановлених у державах-учасниках Європейського Союзу. Про це, перш за все, свідчать положення Закону України «Про вищу освіту» [1]. У таких освітніх процесах приймають участь і вищі навчальні заклади із специфічними умовами навчання, в яких здійснюється професійна підготовка фахівців для правоохоронних органів.

У контексті досліджуваного питання про професійну підготовку поліцейських слід відзначити, що наказом МВС України № 50 від 26 січня 2016 року «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України» визначено порядок планування, проведення та обліку занять, здійснення контролю знань, умінь та навичок осіб молодшого, середнього та вищого складу Національної поліції України [2].

Основними завданнями професійної підготовки поліцейських в Україні є : підготовка кваліфікованих фахівців правоохоронної діяльності, здатних на належному рівні забезпечувати охорону громадського порядку, проводити заходи по боротьбі зі злочинністю та захисту законних прав, свобод людини і громадянина, передбачених Конституцією України; вивчення нормативно-правових актів, які регламентують діяльність органів та підрозділів Національної поліції та їх практичне застосування при здійсненні оперативно-службової

діяльності; набуття поліцейськими знань і спеціальних навичок, необхідних для успішного виконання оперативно-службових завдань та постійне їх удосконалення; удосконалення навичок керівного складу органів та підрозділів Національної поліції та навчання підлеглих, упровадження в практику оперативно-службової діяльності досягнень науки та техніки, передових форм та методів роботи, основ наукової організації праці; розвиток у поліцейських особистих моральних якостей, почуття відповідальності за власні дії, прагнення до постійного вдосконалення свого професійного та загальнокультурного рівня; навчання поліцейських прийомам і способам забезпечення відповідальності за власні дії, прагнення постійного вдосконалення свого професійного та загальнокультурного рівня; навчання поліцейських прийомам та способам забезпечення професійної та особистої безпеки при виконанні службових обов'язків, у тому числі в екстремальних умовах; зміцнення зв'язків із населенням, забезпечення поліцейськими прав людини та громадянина під час виконання ними службових обов'язків.

Як було нами вище зазначено, професійна підготовка поліцейських в Україні проводиться на базі вищих навчальних закладів МВС із специфічними умовами навчання та установ (закладів) Національної поліції, що діють для забезпечення організації відповідної спеціальної підготовки поліцейських, уперше прийнятих на службу в поліції, а також підвищення кваліфікації і перепідготовки молодшого складу поліції, проведення окремих видів службової підготовки поліцейських.

Головними факторами, що забезпечують ефективність навчального процесу в системі професійної підготовки особового складу органів внутрішніх справ, є вдосконалення організації навчання, його навчально-методичне та кадрове забезпечення, належна матеріально-технічна база [3, с. 709]. Суб'єктами професійної підготовки є: штатні працівники закладів, які здійснюють професійну підготовку та залучаються до організації та проведення занять; поліцейські, державні службовці та працівники органів Національної поліції, фахівці інших установ, закладів, організацій, що залучаються до забезпечення проведення занять за напрямками підготовки відповідно до чинного законодавства; слухачі [4].

На нашу думку, дуже актуальним є залучення до проведення навчальних занять зокрема з вогневої, тактичної підготовки, що є різновидами службової підготовки, у курсантів вищих навчальних

закладів із специфічними умовами навчання, поліцейських-практиків відділів професійного навчання ГУНП. Вважаємо, що зазначені суб'єкти професійної підготовки, приймаючи участь у навчальному процесі курсантів, виконують такі функції: 1) навчальну (полягає у підготовці висококваліфікованих і компетентних працівників, із відповідними особистими та професійними якостями, наданні їм необхідних знань, умінь і навичок для якісного виконання службових обов'язків за майбутньою посадою); 2) методичну (спрямована на вдосконалення методики навчання і виховання курсантів (слухачів), підвищення педагогічної майстерності професорсько-викладацького складу тощо); 3) виховну (спрямована на: забезпечення формування і розвитку у майбутніх офіцерів особистої відповідальності за свідоме виконання вимог Конституції та законів України, вірності Присязі та ін.); 4) координаційну (полягає у методичному забезпеченні навчально-виховного процесу, розширенні співробітництва ВНЗ та ін.).

До вказаного слід додати, що поліцейські-практики відділів професійного навчання ГУНП можуть приймати участь у проведенні навчальних занять із професійної підготовки курсантів у різних формах. Це можуть бути бінарні заняття, як форма навчання за участі викладача-теоретика та практичного працівника відділу професійної підготовки. Мета бінарного заняття – створити умови практичного застосування знань, навичок та вмінь і надати можливість курсантам побачити результативність своєї роботи. Проведення бінарних занять забезпечує формування у курсантів цілісної системи уявлень про професійну підготовку поліцейського із застосуванням практичних вправ. Доцільність бінарних занять зумовлена завданнями інтеграції знань, умінь і навичок курсантів зокрема із вогневої, тактичної підготовки. Слід відзначити, що використання бінарних занять приносить користь не лише курсантам, а й викладачам-теоретикам. Спілкуючись із практичними працівниками, викладач-теоретик відкриває нові факти, на які раніше не звертав уваги, висвітлює інший бік проблеми чи явища, збагачує свої знання практичними прикладами та навичками.

По-друге, на нашу думку, позитивним моментом є також прийняття участі практичного працівника відділу професійного навчання в організації та проведенні поліцейського квесту, як інноваційної форми навчання та ефективного засобу закріплення у курсантів теоретичних знань та практичних навичок. Поліцейський

квест складається із сукупності методів і прийомів спільної, узгодженої діяльності викладача-теоретика, практичного працівника і курсантів, у процесі якого вони досягають певного рівня володіння дисциплінами професійного спрямування. Оскільки поліцейський квест є формою моделювання службової діяльності, то участь у ньому поліцейських-практиків відділу професійного навчання є дуже доречним.

На підставі вищевикладеного, слід відзначити, що питанню професійної підготовки поліцейських на сьогодні приділяється надзвичайна увага, оскільки реформування системи МВС, зміни у чинному законодавстві обумовлюють переосмислення підходів щодо процесу професійної підготовки працівників органів Національної поліції України. Підвищення якості професійної підготовки поліцейських у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання вимагає впровадження сучасних інноваційних форм і методів проведення навчальних занять серед курсантів, а також потребує залучення висококваліфікованих працівників відділу професійного навчання, з метою створення високопрофесійного кадрового корпусу, який би ефективно та оперативно вирішував покладені на Національну поліцію України завдання.

Література:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 року // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37-38. – Ст. 2004.
2. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 50 від 26 січня 2016 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#n17>
3. Стародубцев А.А. Професійна підготовка працівників ОВС у вищих навчальних закладах МВС України / А.А. Стародубцев // Форум права: електрон. наук. фахове вид. – 2011. – № 4. – С. 704-710. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.htm_2011_4_118.pdf.
4. Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 105 від 16 лютого

Мосузенко В.Ю.,
викладач кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС
майор поліції

**ЗАХИСТ ВІД ЗБРОЇ МАСОВОГО УРАЖЕННЯ ТА
МАСКУВАННЯ ЯК ВИДИ БОЙОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИ
ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ТА ОБОРОНИ ДЕРЖАВНИХ
ОБ'ЄКТІВ МІНІСТЕРСТВОМ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ТА
НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ**

В умовах сьогодення не можна виключати того, що у разі загострення обстановки в зоні проведення операції об'єднаних сил, в Україні може бути оголошена мобілізація чи введений правовий режим воєнного стану, після чого настане особливий період.

Як відомо, з настанням особливого періоду в дію вводиться система територіальної оборони, одним з основних завдань якої є охорони та оборона важливих державних об'єктів. Значний обсяг завдань з охорони державних об'єктів в системі територіальної оборони покладається на Міністерство внутрішніх справ України та Національну поліцію України.

Передбачається, що охорона об'єктів у визначених умовах буде вестися силами сформованими з особового складу підрозділів МВС та НПУ. Так, організація служби та охорони державних об'єктів, кількість сил та засобів охорони кожного об'єкта визначаються завчасно розробленими планами.

Між тим, організовуючи заходи щодо охорони державних об'єктів силами та засобами МВС та НПУ в умовах особливого періоду, велику увагу слід приділяти організації бойового забезпечення, як сукупності заходів що дозволяють убезпечити від раптовості нападу противника, знизити ефективність його дій і створити сприятливі умови для початку дій та успішного їх ведення.

За сучасних умов слід виділити деякі окремі види бойового забезпечення, такі як захист від зброї масового ураження та маскування.

Захист від зброї масового ураження, як вид бойового забезпечення, є необхідним не тільки у воєнний час, коли є достатні підстави вважати, що противник у широких масштабах може

застосувати ядерну, хімічну, бактеріологічну зброю. Елементи цього виду бойового забезпечення можуть мати місце під час ліквідації наслідків різного виду катастроф та аварій, вчинення терористичних актів із загрозою застосування зброї масового ураження, чи захоплення об'єктів ядерної, хімічної, біологічної промисловості. В таких випадках організовується:

- контроль за радіаційною та хімічною обстановкою в зоні знаходження об'єкту, що охороняється з передбаченням своєчасної заміни особового складу;
- дозиметричний контроль, санітарну обробку особового складу й дезактивації спеціальної техніки;
- евакуацію особового складу та членів їх сімей, що потрапили у зону зараження, а також майна та документації об'єкту, що охороняється;
- контроль за несенням служби нарядами у зоні зараження;
- облік втрат сил та засобів, особового складу, що зазнав опромінення та відправлення на лікування.

Маскування є одним з найважливіших видів бойового забезпечення, що сприяє досягненню прихованості підготовки і раптовості дій, збереженню боєздатності груп бойового шиккування та безпеки особового складу.

Основними способами маскування є:

- прихованість – що полягає у недопущенні появи, усуненні або ослабленні демаскуючих ознак розташування та дій особового складу. Забезпечується збереженням конфіденційності планів, що розробляються, розміщення і переміщення постів охорони з використанням маскувальних можливостей місцевості, дотримання маскувальної дисципліни, своєчасного виявлення та усунення де маскувальних ознак;
- імітація – застосовується для створення уявних об'єктів і полягає у відтворенні різних де маскувальних ознак;
- демонстративні дії являють собою навмисний маневр підрозділами та технікою, для створення у противника помилкового уявлення про дії та наміри сил охорони;
- дезінформація – навмисне надання противникові неправдивих відомостей про свої сили, засоби та наміри.

Виходячи з реалій сьогодення та військової науки охорона здійснюється з метою недопущення проникнення противника до розташування державних об'єктів, раптового нападу і забезпечення

підрозділам часу і вигідних умов розгортання та вступу до бою.

У сучасних умовах організація таких видів бойового забезпечення, як захист від зброї масового ураження та маскування є обов'язковим елементом планування і ведення заходів щодо охорони та оборони державних об'єктів

Мох Т.П.,

викладач кафедри спеціальної
фізичної підготовки ОДУВС

Носкова Т.І.,

старший викладач кафедри спеціальної
фізичної підготовки ОДУВС

ВИКОРИСТАННЯ НАДМІРНОЇ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ ПОЛІЦЕЙСЬКИМ

На сьогоднішній день на ринку праці України значно зросла кількість вакансій, переживаючи свої злети та падіння він залишається стабільним для всіх громадян та з моменту прийняття Закону України «Про Національну поліцію України» від 02.07.2015 № 580-VII до кандидатів на вакансію поліцейського вимагається особливі підходи до трудової дієздатності працівника, адже законодавство України окреслює конкретні додаткові вимоги (в юридичній літературі визначається як – «спеціальна трудова правосуб'єктність»), всі вимоги до кандидата визначенні ст.49 даного Закону.

Незважаючи на всю специфіку та відповідальність служби велика кількість осіб проявляє своє бажання проходити службу в органах Національної поліції України, що визначає і особливі вимоги та правове становище як і до кандидатів на посаду, та вже і самих поліцейських[3].

Так, ч. 1, 2 ст. 49 Закону України «Про Національну поліцію» передбачає, що на службу в поліції можуть бути прийняті громадяни України віком від 18 років, які мають повну загальну середню освіту, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, які володіють українською мовою, але важливим пунктом складають вимоги до щодо рівня їх фізичної

підготовки, що є важливим фактором для працівників органів поліції [1].

Загалом рівень фізичної підготовки можна вважати основним критерієм для відбору кандидатів для служби в поліції, всі вимоги до рівня фізичної підготовки кандидата на посаду поліцейського містяться у наказі Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Положення з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України» від 9 лютого 2016 р. № 90 [2]. Рівень фізичної підготовленості кандидатів визначається за результатами виконання таких контрольних вправ:

- 1) згинання та розгинання рук в упорі лежачи (для жінок);
- 2) комплексна силова вправа (для чоловіків);
- 3) біг на 100 метрів (для жінок та чоловіків);
- 4) біг на 1000 метрів (для жінок та чоловіків).

Зазначені вправи сприяють для виявлення тих фізичних особливостей особи, які буду просто необхідні для виконання у подальшому працівниками своїх функціональних обов'язках, відповідно до підрозділу в якому поліцейський проходитиме службу.

Та не завжди гарна фізична підготовка кандидата, а згодом і поліцейського може позитивно впливати на його роботу, адже при різних ситуаціях не завжди можна контролювати рівень своєї фізичної сили, що надалі призводить до використання – надмірної сили, яку інколи називають – перевищення службових повноважень поліцейського[3].

Як же визначити, коли «розумна і необхідна сила» для арешту або затримання правопорушника стане «надмірною силою», та, ймовірно можна знайти десяток різних ситуацій використання фізичної сили поліцейським, але не одна з них не буде особливо корисна при вимірюванні належної кількості сили.

Повноваження поліцейського при використанні фізичної сили – одне з найбільш характерних і суперечливих аспектів поліцейської діяльності [4]. Хоча застосування сили було предметом громадських і наукових інтересів протягом багатьох років.

Поліцейському завжди потрібно ставити собі, як мінімум, три запитання для вимірювання законності конкретного застосування сили:

1. Яка була тяжкість злочину, в якому поліцейський при затриманні вважав винним підозрюваного?

2. Чи ніс підозрюваний безпосередню загрозу безпеці поліцейського або громадянина?

3. Чи активно втручався підозрюваний арешту або намагався втекти?

Співробітник поліції може використовувати тільки ту силу, яка є розумною і необхідною для арешту або затримання порушника, все інше – надмірна сила.

Мета поліцейського – якомога швидше відновити контроль, захищаючи народ. Застосування фізичної сили – останній варіант використання поліцейським – необхідний курс дій по відновленню безпеки, коли інші практики неефективні. Важко оцінювати випадки коли застосування фізичної сили поліцейським може бути визначений як обґрунтований або надмірний випадок. Немає державної бази даних про пов'язаних з офіцерами зйомках або інцидентами, в яких поліція використовує надмірну силу[3].

Рівень фізичної сили, що використовується поліцейським, залежить від ситуації, через це принципи застосування сили засновані на багатьох факторах, включаючи рівень підготовки або досвіду самого поліцейського. Співробітники правоохоронних органів повинні використовувати силу тільки необхідну саме для пом'якшення інциденту, зробити арешт або захистити себе або інших від нападів правопорушника. Немає двох однакових ситуацій, так само як і однакових поліцейських. У потенційно небезпечній ситуації поліцейський швидко адаптує відповідь і застосовує силу, якщо це необхідно, в більшості випадків час стає ключовою змінною при визначенні того, коли поліцейський вирішить застосувати свою фізичну силу.

Отже, в широкому сенсі застосування фізичної сили співробітниками правоохоронних органів стає необхідним і допускається в певних обставинах, наприклад, з метою самооборони або захисту іншої особи або групи осіб, адже не існує єдиного, універсально узгодженого визначення застосування фізичної сили поліцейським.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 // Редакція від 14.10.2018 р.// Верховна Рада України. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

2. Про затвердження Положення з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України: Наказ України від 09.02.2016 № 90 // Редакція від 12.06.2018 р. // Верховна Рада України. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0306-16>

3. Надмірна сила. (Електронний ресурс) – http://zib.com.ua/ua/print/130801-pravo_na_zhittya_vimagae_efektivnogo_rozsliduvannya_obstavin.html

4. Прокуратура перевірить перевищення повноважень поліцією біля ВР. (Електронний ресурс) – <http://www.pravda.com.ua/news/2018/03/3/7173547/>

Мукоїда Р.В.,
к.ю.н, доцент, професор кафедри публічного управління
та адміністрування факультету № 2 ОДУВС

Деревянкін С.Л.,
к.ю.н, доцент
декан факультету № 2 ННІЗДН ОДУВС

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ МИРНИХ ЗІБРАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ

Невід’ємною частиною реформування системи національного публічного права є створення більш ефективних механізмів, спрямованих на адміністративно-правове забезпечення публічної безпеки та порядку. Дослідження цієї проблеми набуває особливого значення й актуальності в умовах реформування правоохоронної системи України та приведення її у відповідність до міжнародних стандартів.

Відповідно до ч.2 ст.3 Конституції України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. В свою чергу, як головний її обов’язок, положення статті визначають діяльність держави щодо утвердження та забезпечення прав та свобод людини.

Конституційне прагнення розвивати і зміцнювати демократичну державу неможливо реалізувати без утвердження в суспільній свідомості і соціальній практиці невідчужуваних прав і

свобод людини, нормативного закріплення їх гарантій. Держава зобов'язана проявляти активність у забезпеченні прав людини, у створенні матеріальних, організаційних, соціальних, політичних та інших умов для найповнішого використання людиною своїх прав і свобод. Сьогодні захист прав громадян розуміється як одна з невідмінних ознак сучасної держави, забезпечення реальності прав і свобод людини та громадянина виступає своєрідним індикатором її сталості та зрілості.

Сучасний стан захисту прав громадян, їх реальність, забезпеченість достатніми й адекватними правовими засобами, гарантованість з боку держави є своєрідним вимірювачем зрілості України, що свідчить про необхідність становлення державно-правових поглядів у напрямку визнання людини, її прав, свобод і законних інтересів найвищою соціальною цінністю, орієнтиром в діяльності держави й усіх суспільних інститутів взагалі та правоохоронних органів зокрема.

Свобода мирних зібрань є одним з основних прав людини і вважається наріжним каменем демократичного суспільства. Право на свободу мирних зібрань передбачене положеннями всіх основних міжнародних інструментів з прав людини, серед яких: Стаття 20 Загальної декларації прав людини (1948 р.); Стаття 21 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (1966 р.); Стаття 11 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.); Стаття 15 Конвенції ООН про права дитини (1989).

Головна відповідальність за захист права на свободу зібрань і сприяння реалізації цього права покладається на поліцію, яка є основним органом, що відповідає за підтримку громадського порядку. Ця відповідальність включає в себе захист мирних зібрань, які можуть провокувати або ображати, а також зібрань, які можуть певною мірою заважати повсякденній діяльності інших осіб і, таким чином, зачіпати людей, які не є учасниками зібрань. У випадках, коли мирний протест створює перешкоди правам і свободам інших осіб, поліція часто відповідає за баланс між дотриманням прав інших осіб та реалізацією права на свободу зібрань[5].

Свобода мирних зібрань може обмежуватися виключно законом, проте жоден закон не встановлює інших обмежень свободи мирних зібрань. Підставами для такого обмеження Конституція визначає лише “інтереси національної безпеки та громадського порядку – з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для

охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей”[2]. Тому рішення органів місцевого самоврядування чи інші правові акти не можуть слугувати підставою для обмеження цієї свободи. Існування таких місцевих нормативних актів суперечить ст. 39 Конституції й вони можуть бути скасовані в порядку адміністративного судочинства.

Законом, що визначає процедуру обмеження права на свободу мирних зібрань в Україні, є Кодекс адміністративного судочинства. Установлення заборони на проведення мирних зібрань у певних місцях, так само як і дозвіл на проведення зібрань у відведених місцях суперечить ст. 39 Конституції й може бути скасовано в порядку адміністративного судочинства.

Треба враховувати, що належне адміністративно-правове гарантування прав і свобод громадян передбачає: визначення у законодавстві персоніфікованих представників державної влади, відповідальних за забезпечення умов для реалізації прав і свобод; закріплення конкретних обов'язків органів і посадових осіб публічної адміністрації, які б відповідали правам і свободам громадян; встановлення конкретних адміністративних процедур, які вичерпно визначають порядок виконання відповідними суб'єктами управління своїх обов'язків у відносинах з громадянами; посилення відповідальності органів і посадових осіб за невиконання ними своїх обов'язків, що призвело до порушення прав громадян[4].

Відповідно до ст. 2 Закону завданнями поліції є: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидія злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [6].

Основним суб'єктом охорони публічного порядку є Національна поліція України. Саме на неї покладається завдання стосовно реалізації державної політики у сфері захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства й держави від протиправних посягань, організації й координації діяльності правоохоронних органів щодо боротьби зі злочинністю та охорони публічного порядку.

Між тим поліція – не єдиний орган, що відповідає за забезпечення публічного порядку. Реалізація цього завдання лежить у площині спільного відання держави та її органів, а також органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань і громадян.

Характеризуючи систему суб'єктів забезпечення права на свободу мирних зібрань, передусім варто звернути увагу на те, що суб'єктами, які визначають засади внутрішньої політики держави і стратегію державного управління у сфері внутрішньої безпеки, зокрема публічної безпеки та порядку Президент України; Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; Уповноважений Верховної Ради України з прав людини; Рада національної безпеки і оборони України тощо. До спеціальних суб'єктів забезпечення публічного порядку можна зарахувати органи виконавчої влади й правоохоронні органи, діяльність яких безпосередньо спрямована на здійснення заходів щодо забезпечення захисту об'єктів публічної безпеки та порядку. До них належать Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ України, Служба безпеки України тощо.

На окрему увагу заслуговують Керівні принципи зі свободи мирних зібрань, розроблені Організацією з безпеки та співробітництва в Європі (далі – ОБСЄ). У Керівних принципах виділяються сім основних принципів у сфері організації та проведення мирних зібрань, зокрема: презумпція на користь проведення зібрання; позитивне зобов'язання держави щодо сприяння мирним зібранням та їх захисту; законність; пропорційність; належна адміністрація; відповідальність адміністративних органів. Зазначені принципи становлять собою обов'язкові правила поведінки для будь-яких адміністративних та судових органів, які у процесі свого функціонування вирішують питання щодо реалізації приватними особами названого права. Інакше кажучи, вони (принципи) не потребують додаткового закріплення на рівні національних правових актів [3, С. 34].

Долинний А.В., пропонує до принципів забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів віднести наступні: 1) універсальні принципи забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів: – верховенства права; – законності; – пріоритету та дотримання прав і свобод людини та громадянина; – відкритості, прозорості та гласності; – контролю; – відповідальності та інші; 2) спеціальні принципи забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів: – політичної нейтральності; – чіткого розмежування повноважень та взаємодії органів державної влади у забезпеченні публічної безпеки; – взаємодії з громадськістю на засадах партнерства; – пріоритету превентивних заходів і мирних (договірних) засобів у розв'язанні

конфліктів; – своєчасності та адекватності заходів захисту публічних інтересів реальним і потенційним загрозам; – вибору конкретних засобів і шляхів забезпечення публічної безпеки на підставі необхідності своєчасного вжиття заходів, адекватних характеру і масштабам загроз публічним інтересам; – запобігання проявам насильства та неналежній поведінці з боку учасників масових заходів, антисоціальним та расистським проявам; – формування доброзичливих відносин між всіма суб'єктами правовідносин у сфері підготовки та проведення масових заходів; – взаємної поваги та пошуку компромісних рішень, тощо[1].

Законодавством України встановлено відповідальність за порушення права на мирні зібрання. Стаття 185-1 Кодексу «Про адміністративні правопорушення» встановлює адміністративну відповідальність за порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій. Адміністративна відповідальність передбачена також і для посадових осіб. Зокрема стаття 185-2 Кодексу «Про адміністративні правопорушення» передбачає, що надання посадовими особами для проведення з порушенням встановленого порядку зборів, мітингів, вуличних походів або демонстрацій приміщень, транспорту, технічних засобів або створення інших умов для організації і проведення зазначених заходів тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Кримінальна відповідальність встановлена у випадку, якщо мирне зібрання втратило свій мирний характер і переросло у масові заворушення. Так, стаття 294 Кримінального кодексу України передбачає, що організація масових заворушень, що супроводжувалися насильством над особою, погромами, підпалами, знищенням майна, захопленням будівель або споруд, насильницьким виселенням громадян, опором представникам влади із застосуванням зброї або інших предметів, які використовувалися як зброя, а також активна участь у масових заворушеннях караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років. Кримінальна відповідальність встановлена також у випадку заклику до вчинення дій, що загрожують громадському порядку. Так, відповідно до статті 295 Кримінального кодексу, передбачена відповідальність за публічні заклики до погромів, підпалів, знищення майна, захоплення будівель чи споруд, насильницького виселення громадян, що загрожують громадському порядку, а також розповсюдження, виготовлення чи зберігання з

метою розповсюдження матеріалів такого змісту. Особи, винні у блокуванні транспортних комунікацій, яке порушило нормальну роботу транспорту або створювало небезпеку для життя людей, а також захопленні вокзалу, аеродрому, порту, станції або іншого транспортного підприємства, несуть кримінальну відповідальність відповідно до статті 279 Кримінального кодексу[7, с.21].

На нашу думку, останнім часом, акцент порушень права на свободу мирних зібрань змістився з судових органів до органів правопорядку. Останнім часом поширені ситуації, коли органи правопорядку перешкоджають проводити мирні зібрання без будь-якої санкції суду. Найчастіше проблеми в організаторів мирних зібрань виникають при встановленні сценічних конструкцій або наметів. Наразі в законодавстві немає жодних заборон щодо використання учасниками мирних зібрань наметів чи інших тимчасових конструкцій, однак органи влади тлумачать їхнього встановлення як порушення правил благоустрою. У контексті зловживань з боку органів правопорядку проблемою є обмежені можливості для ідентифікації конкретних співробітників органів правопорядку, які порушують права учасників мирних зібрань. Органами, які забезпечують громадський (публічний) порядок під час мирних зібрань, є поліція та Національна гвардія. Однак закон не вимагає від них використовувати будь-які індивідуальні засоби ідентифікації крім нагрудних знаків.

Література:

1. Долинний А.В. Адміністративно-правове забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів [Текст]: дисертація ... канд. юрид. наук, спец.: 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / А.В. Долинний; наук. керівник О.М. Музичук. - К. : Відкритий міжн. ун-т розвитку людини "Україна", 2017. - 198 с.
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.39
3. Мельник Р.С. Право на свободу мирних зібрань: теорія і практика. – К., 2015. – 168 с.
4. Олефіренко Є. Адміністративно-правові гарантії реалізації та захисту прав і свобод громадян: співвідношення понять / Є. Олефіренко // Підприємство, господарство і право. 2005. № 3. С.40—43.

5. Права людини і забезпечення правопорядку під час публічних зібрань Керівництво. <https://www.osce.org/uk/odihr/375751?download=true>
6. Про Національну поліцію: Закон України. – К. : Паливода А. В., 2015. – 104 с.
7. Свобода мирних зібрань// А. Глущенко/ Вісник ДУІАН. Серія «Юридичні науки». 2015. № 1 (6)- С. 19-24. С.21

Ніколаєв О.Т.,
к.п.н., доцент, доцент кафедри
тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ ТЕРОРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ І СПЕЦІАЛЬНИМИ СЛУЖБАМИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Постановка проблеми. У попередніх дослідженнях нами неодноразово було вказано на те, що тероризм є одним із особливо небезпечних злочинів, пов'язаних із глобальними соціальними, політичними, економічними протиріччями розвитку суспільства. Відзначимо, що у той же час, за своїми масштабами, напрямками та тяжкістю наслідків він є одним із найнебезпечніших злочинів для держави і громадян. Правоохоронні органи та спеціальні служби, здійснюючи протидію тероризму, наділені відповідною компетенцією, великим спектром повноважень щодо здійснення оперативно-розшукової, адміністративно-юрисдикційної, кримінально-процесуальної та інших видів діяльності по боротьбі з основною масою злочинів, а також наявністю у структурі різних служб і підрозділів, які спеціалізуються на попередженні злочинів терористичного характеру. Однак спеціальні служби і правоохоронні органи у своїй практиці щодо протидії тероризму стикаються з громадськими, економічними, політичними, психологічними та іншими проблемами, вирішення яких не завжди входить до їх компетенції та заважає останнім протистояти терористам.

Разом з тим, у науковій та спеціальній літературі багато уваги приділяється визначенню антитерористичної діяльності, яка передбачає комплекс заходів щодо недопущення (попередження) проявів терористичних акцій. Для української держави на сьогоднішній день проведення антитерористичної операції є особливо актуальним у зв'язку з ситуацією, що склалася в країні. Відповідно до викладеного, слід відзначити, що чинне законодавство України закріплює основи антитерористичної діяльності, а саме у Законі України «Про боротьбу з тероризмом», які є базовими для формування повноважень тих органів, які здійснюють зазначену діяльність. Однак, вважаємо, що одним із ключових моментів протидії терористичній діяльності правоохоронними органами і спеціальними службами України є перейняття зарубіжного досвіду розвинених країн у боротьбі із тероризмом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у вивчення питання діяльності правоохоронних органів зарубіжних країн щодо протидії тероризму зробили такі вітчизняні дослідники, як О.М. Бандурка, В.О. Глушков, С.М. Гусаров, В.П. Ємельянов, Н.А. Зелінська, Д.П. Калайнов, О.М. Костенко, А.Т. Комзюк, К.Б. Левченко, О.М. Литвинов, Є.Л. Стрельцов, М.І. Хавронюк, О.Н. Ярмиш, С.С. Яценко та багато інших учених.

Виклад основного матеріалу дослідження. За час, що минув з моменту створення перших антитерористичних підрозділів, керівники європейських поліцейських формувань усвідомили, що вони є багатоцільовими, здатними виконувати, крім своїх безпосередніх завдань, велике число інших тактичних функцій, пов'язаних із правоохоронною діяльністю. Тому, крім антитерористичних функцій, на європейські тактичні поліцейські підрозділи були покладені ще й інші завдання, у тому числі: боротьба з організованою злочинністю та наркобізнесом (використання спеціальних підрозділів NOCG і CIS в боротьбі проти мафії в Італії); придушення неонацистських і фашистських груп, боротьба з бандами «бригоголових» (наприклад, GSG 9 в Німеччині) надання допомоги іншим правоохоронним органам при забезпеченні безпеки під час різних масових заходів (іспанські підрозділи GEO і UEI під час олімпійських ігор в Барселоні в 1992 році) [1, с. 634]. У багатьох країнах також існують спеціальні підрозділи змішаного типу: напіввійськові і напівполіцейські.

Антитерористичні підрозділи зазвичай використовуються або як попереджувальна тактична сила, тобто для проведення превентивних операцій у відповідності із зібраною службами безпеки оперативної інформації, або як реагуюча тактична сила для втручання в особливо небезпечні кримінальні інциденти, коли інші поліцейські підрозділи не можуть ліквідувати загрозу самостійно.

В Україні для організації і проведення антитерористичних операцій та координації діяльності суб'єктів, які ведуть боротьбу з тероризмом чи залучаються до антитерористичних операцій, при Службі безпеки України функціонує Антитерористичний центр, положення про який затверджується Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України.

Оскільки згідно із Законом України «Про Національну поліцію» одним із завдань поліції є охорона інтересів суспільства і держави, то відповідно міністерство внутрішніх справ України і Національна поліція теж повинні здійснювати боротьбу з тероризмом шляхом надання Антитерористичному центру, створеному при Службі безпеки України, необхідних сил і засобів; забезпечувати їх ефективне використання під час проведення антитерористичних операцій.

Повертаючись до світового досвіду протидії тероризму, не можна не відзначити найбільш професійні антитерористичні підрозділи, створені і функціонують в країнах Європи і США. Наприклад, у Великій Британії антитерористичний підрозділ спеціальної авіадесантної служби (Special Air Servis «SAS»), що складається з парашутного взводу (Air Troop), гірської (Mountain Troop) і мобільної групи (Mobility Troop), а також з підрозділу, що діє на воді (Boat Troop). Дані підрозділи отримують загальний базовий курс спеціальної підготовки, який є обов'язковим для військовослужбовців SAS, а потім спеціальний курс підготовки в залежності від функціональних обов'язків. Саме SAS має компетенцію для проведення антитерористичних операцій за межами країни. Антитерористичний підрозділ Військово-морського флоту (Special Boat Service) – SBS, забезпечує проведення спеціальних операцій в морській акваторії і на морських судах.

У свою чергу, у Франції з терористами ведуть боротьбу підрозділи Брі (пошук і знищення). У цьому елітному загоні налічується близько тридцяти бійців, яким президент Франції надав виключні повноваження знищувати терористів на стадії замаху[2].

Більшість країн давно прийшла до висновку, що боротьбою з тероризмом повинен займатися окремий спеціальний підрозділ.

У США існує спеціальний штурмовий підрозділ поліції SWAT (Special Weapons And Tactics). Даний підрозділ, адміністративний офіс якого розташований в місті Фенікс (штат Арізона), складається з трьох бойових одиниць: підрозділи тактичних операцій, вибухотехнічного і поліцейського кінологічного підрозділу. Юрисдикція діяльності даного підрозділу поширена тільки на території США [3].

Ще одним всесвітньо відомим підрозділом по боротьбі з антитерористичною діяльністю є SWAT Поліцейського департаменту Ріалто. SWAT – це підрозділ, особовий склад якого складається з 26 спеціально навчених офіцерів поліції, основним завданням яких є захист життя і власності громадян, а також мирне врегулювання ситуацій, які становлять реальну загрозу, що вимагає спеціальних тактичних дій співробітників поліції. Спеціальна команда SWAT призначена для дій у таких випадках: виконання завдань, пов'язаних з пошуком і арештом особливо небезпечних або озброєних злочинців; дії в екстремальних ситуаціях; допомогу підрозділам правоохоронних органів, що виконують суміжні функції; супровід небезпечних або легкозаймистих матеріалів; снайперське прикриття спеціальних операцій; здійснення контролю за дотриманням громадського порядку; проведення рятувальних заходів; контртерористична діяльність; забезпечення охорони і безпеки особливо важливих персон (VIP-персон). Отже, всі перераховані зарубіжні антитерористичні підрозділи мають чітко визначені форми і методи, своє місце і роль, здійснюють антитерористичну діяльність всередині країни і за її межами.

Висновки. Дослідження досвіду інших країн щодо протидії тероризму є важливим завданням для наукових установ України, оскільки у сукупності з аналізом результатів діяльності правоохоронних органів і спеціальних служб у цій сфері це дозволяє робити висновки щодо доцільності внесення змін і доповнень до концептуальних документів держави і профільного законодавства, розробити рекомендації щодо застосування нових методів боротьби з цим небезпечним явищем. Вважаємо, що оновлення потребує чинна Концепція боротьби з тероризмом, схвалена Указом Президента України від 25 квітня 2013 року, яка не враховує масштабних змін, що відбулися протягом останніх років, у т.ч. російської загрози, а також

динаміки розвитку міжнародного тероризму. Серйозними проблемами залишаються протиріччя у чинному законодавстві і відомчих нормативних правових актах, недостатній рівень антитерористичної підготовки співробітників органів внутрішніх справ, а накопичений за останні роки вітчизняний і зарубіжний досвід по боротьбі зі злочинами терористичного характеру потребує узагальнення та вивчення.

Література:

1. Требин, М.П. Тероризм в ХХІ веке / М.П. Требин. – Изд-во: Харвест, 2003. – 816 с.
2. Козерод Олег. Актуальні проблеми боротьби з тероризмом у Європі [Електронний ресурс] / Олег Козерод. – Режим доступу: http://www.ipiend.gov.ua/uploads/nz/nz_54/kozerod_aktualni.pdf.
3. Notes for the guidelines of the civilian police on assignment (UNMIC). Civilian Police Unit. Department of Peace Keeping Operations. United Nations. – New York. 1 June 2000.

Оберемок О.Б.,

викладач кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС
майор поліції

Ходжина О.О.,

старший лаборант кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

ПОЄДНАННЯ ВОГНЕВОЇ ТА ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Актуальність даної теми полягає в необхідності поєднання декількох спеціальних дисциплін на початкових та подальших етапах підготовки і формування кваліфікованих кадрів, які вступлять до лав Національної поліції України та її структурних підрозділів, будуть обирати законні, необхідні, пропорційні, ефективні поліцейські заходи.

Під час проходження первинної професійної підготовки курсанти (слухачі) набувають спеціальних знань, умінь та навичок, які

необхідні для виконання повноважень поліції, а також відповідну спеціальну підготовку щодо зберігання, носіння, застосування і використання вогнепальної зброї, застосування заходів примусу.

Навчальний процес первинної професійної підготовки працівників поліції – це система організаційних та навчальних заходів, спрямованих на отримання працівниками поліції професійних вмінь та навичок.

Увагу потрібно звернути насамперед на поєднання вогневої та тактичної підготовки під час практичних занять. Більше вводити до навчального процесу, а в подальшому і до підвищення кваліфікації вправ у русі, зі звуковим супроводом, спец ефектами, які є наближеними до дійсності та до ситуацій виникаючих на практиці. Теоретичні знання закріплювати практичними, відпрацюванням та доведенням до автоматизму стандартних дій працівника поліції. Поєднуючи тактико-спеціальну та вогневу підготовку ми одразу отримуємо готового до роботи поліцейського, який розуміє, як визначити рівень небезпеки та запобігти вчиненню правопорушення.

Насамперед потрібно проводити тренінгові заняття, тому що вони наближають курсанта (слухача) до реальної обстановки. На даних заняттях пропрацьовується алгоритм дій ідентичний з реальністю, відбувається формування психо-емоційної стійкості майбутнього правоохоронця. Відпрацьовуються і доводиться до автоматизму вміння користуватись вогнепальною зброєю, застосовувати заходи примусу, спеціальні засоби.

Якщо на перших етапах підготовки курсанта (слухача) впустити чи не звернути достатньо уваги на відпрацювання практичних навичок із застосуванням стресових факторів, ми отримуємо некваліфікованого працівника, адже він не матиме емоційної стійкості, готовності до активних дій. Теоретичних знань на практиці недостатньо, невміння контролювати свої емоції в даному випадку може зруйнувати все, тому дуже важливим аспектом підготовки є психо-емоційна складова, яка часто недооцінюється і в подальшому призводить до того, що в практичній діяльності поліцейські не можуть застосовувати заходи примусу щодо особи злочинця тому що під час підготовки не сприймають всерйоз все що відбувається.

З самого початку навчання потрібно відбирати лише емоційно-стійких людей та фізично підготованих, для цього випробовувати їх, що під силу лише особам, які фактично знають, що таке практична

діяльність. Колишні або діючі практичні працівники у більшій мірі можуть донести до курсантів (слухачів) сутність правоохоронної діяльності, звернути увагу на складнощі, які можуть виникнути, допомогти зрозуміти чи потрібно взагалі далі розвиватись в даному напрямку або ж ти не готовий до таких складнощів.

Якщо об'єднати все вищеперераховане, можна зробити висновок, що для підготовки кваліфікованого поліцейського найважливішими є такі складові:

1. Поєднання вогневої та тактико-спеціальної підготовки;
2. Застосування вправ зі стресовими факторами;
3. Практичне відпрацювання теоретичного матеріалу з доведенням до автоматизму стандартних дій працівника поліції;
4. Відбір емоційно та фізично стійких осіб для подальшої роботи в правоохоронних органах;
5. Формування правильного психологічного ставлення особи до обраної професії;
6. Залучення практичних працівників до роботи з курсантами (слухачами);

Підсумовуючи всі ці складові можемо зробити висновок, що стати справжнім поліцейським може лише особа готова до складнощів, яка розуміє всю серйозність даної професії, готова розвиватись в різних напрямках і проявляти емоційну стійкість.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page?text=%E1%E5%F1%B3%E4%E8>

Оверченко Д.Г.,
ад'юнкт заочної форми навчання
аспірантури та докторантури ОДУВС
Науковий керівник: Цільмак О.М.,
Д.ю.н., професор, професор кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії ОДУВС

ФУНКЦІОНАЛЬНО-ДІЯЛЬНІСНІ КОМПОНЕНТИ ТА ФУНКЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ВІДДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Важливе значення під час масових і охоронних заходів відіграє превентивна комунікація з організаторами масового заходу та їх учасниками. Відповідно доручення Національної поліції України «Про запровадження в територіальних органах і підрозділах Національної поліції постійно діючих робочих груп поліцейських з питань комунікації з організаторами та учасниками масових заходів» [1] та наказу Головного управління Національної поліції України (надалі – ГУНП) в Одеській області від 20.02.17 № 496/2093 «Про реалізацію ГУНПУ в Одеській області пілотного проекту щодо запровадження діяльності груп комунікації під час проведення мирних зібрань та інших масових заходів» [2] були створені групи превентивної комунікації, які потім були трансформовані у відділи превентивної комунікації (надалі – ВПК) Управління превентивної діяльності (надалі – УПД).

Аналізуючи зміст зазначених нормативно-правових актів та Закону України «Про Національну поліцію» [3], ми вважаємо, що слід виокремити такі *персоніфіковані функціонально-діяльнісні компоненти поліцейських ВПК*:

1. Комунікативний компонент. Його основною суттю є:

- а) пересторога особи від протиправного наміру та недопущення його реалізації;
- б) роз'яснення учасникам масових заходів основних положень мирних зібрань та наслідків протиправної поведінки;
- в) ведення переговорів з організаторами та учасниками масових заходів у разі виникнення конфліктних ситуацій з метою їх розв'язання та/або недопущення їх подальшого розвитку;

г) попередження осіб (групи осіб) про необхідність «...припинення групових порушень публічного (громадського) порядку, масових заворушень...» (п.1., р.3. [3]);

д) налагодження взаємодії з організаторами масових заходів на етапах підготовки до їх проведення та/або на їх початку;

е) підтримання комунікації з учасниками масових заходів під час їх проведення, зокрема роз'яснення громадянам їх прав і обов'язків, підстав та порядку дій поліції щодо забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку та ін.

2. Профілактичний компонент. Його основною суттю є унеможливлення настання певних негативних протиправних явищ і процесів під час масових та охоронних заходів.

3. Запобіжний компонент. Його основною суттю є:

а) недопущення здійснення злочинів на стадії їх планування та підготовки до масового заворушення;

б) недопущення здійснення наміру конкретної особи до початку зазіхання на вчинення правопорушень під час масових заходів та ін.

4. Організаційний компонент. Його суттю є:

а) організація роботи із взаємодії з населенням та громадськими формуваннями з охорони громадського порядку (п. 32, р.3 [3]);

б) організація інформування громадськості (у тому числі потенційних учасників заходу) про заплановані ГУНПУ заходи щодо забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку у зв'язку з проведенням заходів, зокрема про обмеження (превентивні поліцейські заходи), які будуть або можуть бути запроваджені з цією метою поліцією стосовно громадян та ін..

Таким чином, персоніфікованими функціонально-діяльнісними компонентами превентивної діяльності поліцейських ВПК УПД ГУНПУ є комунікативний, профілактичний, запобіжний та організаційний.

Що стосується *допоміжних функцій поліцейських ВПК* під час масових і охоронних заходів, ми вважаємо, що слід виділити такі:

- *комунікативну* – забезпечує процес збору інформації та її перевірки, процес домовленостей тощо;

- *гносеологічну* – забезпечує процес пізнання основних характеристик об'єктів переговорної діяльності, ключових причин масового зібрання тощо;

- *інформаційну* – забезпечує процес збору необхідної інформації щодо учасників масового заходу (ініціатора, керівника, організатора масового заходу, осіб, що беруть участь у масовому заході);

- *пояснювальну* – забезпечує розкриття сутності юридично значимих явищ, подій, ситуацій, поведінки об'єкта (об'єктів) переговорної діяльності тощо;

- *інтерпретаційну* – забезпечує роз'яснення норм законодавства, причин масового заходу, закономірностей розвитку масових явищ тощо;

- *констатуючу* – забезпечує процес накопичення масиву відомостей про об'єктів переговорної діяльності, закономірності масових явищ тощо;

- *перцептивну* – забезпечує процес сприйняття, оцінку і розуміння суб'єктами переговорної діяльності певних ознак, характеристик, властивостей масового явища та об'єктів переговорної діяльності;

- *прогностичну* – забезпечує процес передбачення імовірного розвитку подій під час масового заходу, передбачення імовірної стратегії поведінки того чи іншого об'єкта переговорної діяльності;

- *організаційну* – забезпечує організацію певних заходів для попередження та запобігання адміністративних та кримінальних правопорушень під час масових заходів;

- *регулятивну* – забезпечує процес урегулювання певних суперечок, спірних питань, що виникають під час масових заходів;

- *координаційну* – забезпечує процес координації учасників масових заходів;

- *контролюючу* – забезпечує процес контролю за виконанням домовленостей, контроль над ситуацією та ін.;

- *відволікаючу* – забезпечує процес відволікання уваги об'єктів переговорної діяльності для перегруповування або нарощування сил та ін.

Отже, зазначені функції (комунікативна, гносеологічна, інформаційна, пояснювальна, інтерпретаційна, констатуюча, перцептивна, прогностична, організаційна, регулятивна, координаційна, контролююча, відволікаюча) розкривають основний зміст превентивної комунікації поліцейських ВПК та вказують на певні напрями, за якими вона повинна відбуватися.

На сьогодні не має жодного закладу вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які готували би поліцейських для цих відділів. Тому набуває актуальності підготовка таких фахівців та прийняття Національною поліцією України нормативно-правових актів, що регламентували їх діяльність.

Література:

1. Про запровадження в територіальних органах і підрозділах Національної поліції постійно діючих робочих груп поліцейських з питань комунікації з організаторами та учасниками масових заходів: доручення Національної поліції України від 31.07.2017 № 8246/01/20-2017
2. Про реалізацію ГУНПУ в Одеській області пілотного проекту щодо запровадження діяльності груп комунікації під час проведення мирних зібрань та інших масових заходів: наказ ГУНПУ України в Одеській області від 20.02.17 № 496/2093
3. Про Національну поліцію України: Закон України від 02.06.2015 № 580-VIII – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.

Олянишина Н.П.,
курсант факультету №3 ОДУВС
Науковий керівник: **Жуковський С.В.,**
викладач кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС
підполковник поліції

ПРЕВЕНТИВНІ АНТИТЕРОРИСТИЧНІ ЗАХОДИ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

Тероризм останнім часом став однією з найважливіших і найбільш небезпечних проблем сучасності. Поява терору тягне за собою масові людські жертви, руйнуються духовні, матеріальні, культурні цінності.

З різних проявів тероризму одну з найбільш істотних загроз сучасному суспільству представляє тероризм на транспорті. Найбільш частим атакам терористів піддаються місця масового скупчення

людей, в тому числі об'єкти транспортної інфраструктури. Чимала частка від скоєних терористичних актів доводиться і на залізничний транспорт.

Досвід останніх років показав, що терористи для виконання своєї місії найчастіше використовують вибухові пристрої, які можуть бути найрізноманітнішими як за зовнішнім виглядом, так і за принципом їх дії: у вигляді сумки, згортка, пакета, коробки, банки, портфеля, іграшки та ін.

Беручи до уваги, що тероризм це глобальна загроза всьому людству, необхідні зусилля з розробки єдиних підходів в боротьбі з ним: створення системи організаційних і практичних заходів, активна робота правоохоронних органів.

Більшість об'єктів залізничної інфраструктури відносяться до стратегічно важливих і потенційно небезпечних у випадках можливих терористичних актів. До них відносять залізничні вокзали, тунелі, мости, переїзди, платформи, засоби зв'язку і багато інших, охорона яких на всій транспортній мережі дуже ускладнена через їх розосередження на великій території.

Система безпеки повинна забезпечувати надійний захист від нещасних випадків, вандалізму, хуліганства і терористичних актів, автоматично виявляти небезпечні ситуації, безперервно працювати за будь-яких погодних умов. У зв'язку з цим на теперішній час розроблено і застосовується широкий спектр антитерористичних заходів, в основу яких закладено профілактичні заходи, що запобігають тероризму. Об'єкти транспорту оснащуються засобами оповіщення та сигналізації, промисловим телебаченням, устаткуванням для звукозапису, детекторами вибухових речовин та пристроїв; проводяться навчання та тренування персоналу.

На залізницях оснащення технічними засобами безпеки випадає на долю вокзалів. У місцях великого пасажиропотоку та масового скупчення людей з усіх засобів безпеки - охоронних датчиків, турнікетів, детекторів руху - відеокамери є найбільш ефективними [1, с. 67].

Але однієї системи відеоспостереження, навіть найдосконалішої, недостатньо для забезпечення безпеки на такому об'єкті, як вокзал. Крім відеоспостереження, є й інші технічні засоби: стаціонарні металопрошукачі, інтроскопи (рентгенотелевізійна система) для огляду багажу та ручної поклажі. Для виявлення в багажі вибухових речовин розроблені різні пристрої, в основу роботи яких

покладено принцип комп'ютерної томографії з проекційним і пошаровим скануванням об'єкта, що перевіряється.

В даний час на ринку систем безпеки з'явилися радіолокаційні системи охорони периметра і території об'єктів, системи відеоспостереження з комп'ютерним зором, радарно-оптичні комплекси виявлення та стеження й інші системи, які відповідають цим вимогам і можуть забезпечити комплексну охорону об'єктів залізниці.

Так, наприклад, радіолокаційні системи охорони периметра і території об'єктів призначені для цілодобової, всепогодної охорони об'єктів за допомогою радіолокаційного спостереження території, виявлення рухомих цілей, вимірювання їх координат і швидкості, розпізнавання класу і їх автосупроводження.

В рамках комплексної системи безпеки радіолокаційні системи охорони периметра і території об'єктів можуть виступати в якості цілепоказчиків для поворотних відео- і тепловізійних камер. В цьому випадку радіолокаційні системи вирішують завдання виявлення, оцінки швидкості і класу цілі на відстані, яка істотно перевищує ту, на якій працюють відеокамери, а камери і тепловізори здійснюють детальне відеоспостереження виявленої цілі. Такі системи безпеки називають автоматичними радарно-оптичними комплексами виявлення та стеження [2, с.20].

Системи відеоспостереження з комп'ютерним зором в автоматичному режимі виявляють потенційно небезпечні ситуації (наприклад, поява людини, загоряння, задимлення, перекидання предмета через огорожу, залишений предмет і ін.) І видають оператору сигнал тривоги.

У випадку виявлення поліцейським безпосередньо невідомого предмету, схожого на вибуховий пристрій: суворо забороняється самостійно здійснювати з виявленим підозрілим предметом будь-які дії, а саме: не наближатися, не торкатись, не розкривати, не пересувати знахідку, не заливати її рідиною, не засипати піском чи ґрунтом, не користуватися радіо- і електроапаратурою, переговорними пристроями (насамперед мобільними телефонами); негайно повідомити про виявлений підозрілий предмет (вказавши точне місце його перебування, час виявлення та зовнішній вигляд) своєму керівництву або черговій службі (службам безпеки, охорони) об'єкту, а у разі неможливості встановлення зв'язку з ними особисто повідомити територіальний підрозділ Головного Управління

національної поліції, Управління СБ України, територіальний підрозділ Головного Управління ДСНС. Надалі діяти за їхніми вказівками.

У випадку вибуху на об'єктах залізничного транспорту поліцейському необхідно негайно організувати і забезпечити виконання наступних основних заходів:

- за списком екстреного оповіщення викликати на об'єкт пожежних, швидку допомогу, рятувальників, комунальні служби (газ, електрика, тепло);
- за списком екстреного оповіщення повідомити про подію керівництво (адміністрацію) підприємства та правоохоронні органи;
- організувати евакуацію персоналу з осередку вибуху, зруйнованих або ушкоджених вибухом приміщень;
- до прибуття служби швидкої допомоги надавати постраждалим первинну домедичну допомогу;
- відключити подачу електроенергії, газу, води, тепла в ушкоджені вибухом приміщення;
- оточити місце вибуху силами служб охорони, безпеки і забезпечити його ізоляцію до прибуття компетентних органів;
- наявними силами організувати огляд прилеглої території з метою виявлення інших закладених вибухових пристроїв;
- в разі виникнення пожежі вжити заходів щодо її гасіння власними силами і наявними протипожежними засобами [3, с. 66].

Об'єкти залізничної інфраструктури, безумовно, необхідно вважати джерелами підвищеної небезпеки. Це обумовлюється підвищеною вразливістю транспорту до терактів і до надзвичайних ситуацій техногенного характеру, введенням в транспортну мережу різних матеріальних і інформаційних ресурсів, а також потенційною масштабністю наслідків в результаті можливого злочинного посягання на транспортні об'єкти. У зв'язку з цим представляється необхідним зазначити в чинному законодавстві положення про визнання транспорту в якості джерела підвищеної небезпеки, в тому числі і як найбільш підданому терористичній загрозі. Виходячи з цього і продовжувати розробку комплексу заходів антитерористичного захисту, що носять правовий і організаційний характер.

В цілому прорахунки та недоліки в забезпеченні безпеки об'єктів транспорту, як показує практика, здатні створити високий рівень небезпеки здійснення терактів на них. Можливість настання руйнівних наслідків терористичного акту на залізничному транспорті

повинна активізувати державу до розробки ефективних заходів по боротьбі з цим явищем і міжнародного співробітництва в цій сфері. Особливо це стосується подолання умов, які потенційно сприяють появі транспортного тероризму, а не тільки і не стільки реагування на вже вчинені терористичні акти.

Таким чином, знання основ тероризму є значущим для організації протидії. Уміння правильно виявляти терористів дозволяє заздалегідь запобігти запланованим терористичним актам, а сучасні системи безпеки здатні підвищити ефективність охорони залізниць і залізничного транспорту, а також автоматизувати управління системою безпеки з єдиного ситуаційного центру.

Література:

1. Баранов С.О. Актуальні проблеми запобігання терористичним актам на залізничному транспорті України: сучасний аспект / С.О. Баранов // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Юриспруденція. – 2015. - №13т.2 – С. 67-69
2. Баранов С. О. Проблеми профілактики та запобігання проявам тероризму на об'єктах залізничного транспорту / С. О. Баранов [Текст]: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Організаційно-правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті» 14 грудня 2012 р.; НДВРВ ОДУВС. - Одеса, 2012. - С. 19-22.
3. Зеленков М. Ю. Современный терроризм и антитеррористическая деятельность на железнодорожном транспорте: правовой аспект, Ч. II. [Текст]: учебно-методическое пособие / М. Ю. Зеленков. - М. : Юридический институт МИИТа, 2005. - 132 с.

Пашасв А.З.о.,

викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки ОДУВС

Трішин К.О.,

ст. викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки ОДУВС

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Служба в підрозділах Національної поліції України, яка здійснюється в умовах підвищеної небезпеки, потребує високого рівня

правової, психологічної, моральної, тактико-спеціальної, вогневої та фізичної підготовки від працівників патрульної поліції [1, с. 74]. Як свідчить сучасна практика, правоохоронний досвід та статистична звітність, під час виконання своїх повноважень працівники патрульної поліції у відповідності до ст. 44 Закону України «Про Національну поліцію» [2] застосовують фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), для забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом.

Одним із пріоритетних напрямків підготовки працівники патрульної поліції до виконання професійної діяльності є фізична підготовка. Фізична підготовка – це комплекс заходів, спрямований на формування та вдосконалення рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей та здібностей з урахуванням особливостей його професійної діяльності [3, пункт 6].

Для адекватного, вдалого та своєчасного використання фізичного впливу, фізичної сили, прийомів боротьби та рукопашного бою у оперативно-службовій та службово-бойовій діяльності працівники патрульної поліції повинні бути добре фізично розвинутими, як в частині загальної фізичної підготовки так і тактика самозахисту та особистої безпеки.

Навчання з фізичної підготовки передбачає формування та вдосконалення в поліцейських:

- рухових якостей та навичок, необхідних у повсякденній діяльності та в разі виникнення екстремальних ситуацій;
- витривалості, швидкісних та силових якостей, які забезпечують можливість переслідування правопорушника та перевагу в силовому протистоянні при його затриманні, у тому числі з подоланням природних та штучних перешкод;
- навику самоконтролю за фізичним станом та станом здоров'я у процесі виконання фізичних вправ;
- практичних навичок застосування прийомів самозахисту, особистої безпеки, фізичного впливу тощо [3, розділ IX, пункт 2].

Загальна фізична підготовка опановується поліцейськими самостійно. Заняття із тактики самозахисту проводяться в навчальних групах за місцем служби та на навчальних зборах. Окремі елементи загальної фізичної підготовки, а саме фізичні вправи, що сприяють

швидкій адаптації поліцейського до зміни навантажень, відпрацьовуються на заняттях із тактики самозахисту.

Щодо проблемних питань рівня фізичної підготовки працівників патрульної поліції, на своєму педагогічному прикладі можу зазначити наступне, в Одеському державному університеті внутрішніх справ у 2017-2018 навчальних роках проходили професійну перепідготовку працівники патрульної поліції м. Одеси терміном у дві неділі, всього було 10 груп, в кожній групі було від 25 до 30 поліцейських, чоловіки та жінки різної вікової категорії. Спеціально для них проводили заняття з спеціальної фізичної підготовки з елементами тактико-спеціальної підготовки та відтворенням ситуативних завдань.

Загальний рівень фізичної підготовки був на рівні задовільно/добре, відмінно лише у тих поліцейських, які займаються у вільний час від служби спортом або у представників групи TOP патрульної поліції.

Рівень спеціальної фізичної підготовки, а саме спеціальні прийоми боротьби, рукопашного бою та тактики самозахисту практично незадовільний у 60% працівників патрульної поліції, добре/відмінно лише у тих поліцейських, які займаються у вільний час від служби спортом або у представників групи TOP патрульної поліції.

Таким чином, серед проблем рівня фізичної та спеціальної фізичної підготовки працівників патрульної поліції, слід виділити, наступні:

- тактика опанування бойових стійок, правил переміщення та вміння вибрати правильну дистанцію;
- тактика застосування фізичної сили;
- тактика застосування спеціальних прийомів боротьби, рукопашного бою та тактики самозахисту;
- тактика прийомів затримання та конвоювання;
- тактика прийомів визволення від захватів та обхватів;
- тактика захисних дій від загрози ножем;
- тактика захисних дій від загрози вогнепальною зброєю.

Література:

1. Коломієць Ю.М., Пашаєв А.З., Уварова О.Ю. Удосконалення рівня фізичної підготовки курсантів ВНЗ МВС України шляхом проведення секційної роботи із спортивних

єдиноборств // Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України: зб. наук. пр. (24 травня 2018 р., м. Харків) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки ф-ту № 2. – Харків: ХНУВС, 2018. – С. 73-76.

2. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379.

3. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від 26 січня 2016 року № 50 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 22. – Ст. 42.

Пірко А.В.,
курсант 3-го курсу факультету №3 ОДУВС
Науковий керівник: **Дулгер В.В.,**
завідувач кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС
полковник поліції

ВТОМА ТА ПЕРЕВТОМА У РОБОТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО. ОЗНАКИ. УСУНЕННЯ НАСЛІДКІВ

Створення Національної поліції стало чи не єдиною справжньою реформою після Революції Гідності. Набрані поліцейські зовнішнім виглядом і роботою почали доводити суспільству, що створити європейський правоохоронний орган у нашій країні цілком можливо. Але останнім часом на роботу поліцейських з'являється все більше нарікань. Громадяни скаржаться, що приїзду поліцейських доводиться чекати все довше й довше. Інколи на виклики патруль взагалі не приїздить. Окрім того, зростає число копів, які звільняються з лав поліції.

Все більше поліцейських не витримують щоденних стресів, хронічної перевтоми та високого ризику для життя, при цьому це супроводжується невисокою заробітною платнею та відсутністю медичного страхування.

Люди звільняються з поліції, через некомплект їм доводиться часом працювати за трьох. Але ж робочий ресурс не нескінченний. Настає момент, коли з'являється втома. І ось на вулиці відбувається стрілянина, а поліцейський не спав другу добу. Про що він думає? Про відпочинок. Навіщо поспішати на виклик зі стріляниною? Ще під кулі потрапиш. Ось такі думки.

Відтак, чи не єдина справжня реформа, якою пишалася і влада, і суспільство, перетворюється на розчарування.

Проблема втоми належить до найскладніших і найбагатогранніших у фізіології і психології праці.

Практика нещасних випадків, смертельно небезпечних помилок в службовій діяльності поліцейських, які охороняють правопорядок в нашій країні, показала, що сьогодні спостерігається велика кількість випадків, коли вони призводять до загибелі працівників. Особливість нещасних випадків і фатальних помилок полягає в тому, що частіше вони трапляються не з вини самих поліцейських, а їх керівників, які не побачили своєчасно стомлюваність працівника. А її можна визначити до того як відбудеться подія. Так, для сну або сонливості в більшості своїй причиною нещасного випадку або фатальної помилки, як правило, є втома.

Втома - це стомлюваність, яка виявляється у відсутності схильності продовжувати активність, особливо тому, що вона має тенденцію тривати занадто довго або спостерігається почуття заклопотаності, розбитості і енергетичної спустошеності.

Люди часто проходять через дрімоту і втому поперемінно, але це не одне і те ж. Дрімота - це почуття готовності до сну або стан, в якому тіло готове перейти до сну. Втома - це відсутність енергійності і мотивації. Наступ апатії. Апатія, відчуття байдужості або безтурботності і дрімоти можуть бути симптомами втоми. Слід зауважити, що втома може бути нормальною, здоровою і важливою відповіддю на фізичний стан, емоційні стреси, нудьгу і відсутність сну. Однак, це також може означати більш серйозні психологічні і фізичні розлади. Оскільки втома - це скарга загального порядку, її серйозні причини іноді можуть бути просто недооцінені.

В останні 25 років робота правоохоронців стає все складніше в бік зростання втоми. І при цьому, наведення порядку в суспільстві створює завдання, які вимагають більш високого рівня уважності, ніж в минулому. Довгі години роботи однозначно оцінюються основним

фактором втоми. У міру зростання годин роботи сон скорочує супутнє зростання втоми і зменшує рівень тривожності [1, с. 31].

Необхідно зауважити, що сьогодні основним джерелом втоми є наслідки дефіциту сну.

Відсутність сну не випадково розглядається як одна з основних причин втоми. Людина потребує сну - це не питання вибору, але важливий і суттєвий факт. Чим більше особистість не спить, тим більша потреба у сні і більш важко цьому опиратися. Сон стимулює більш сильні наміри і прагнення бути бадьорим. Мало відомо про фізіологічну роль сну і про механізми, які відновлюють мозок до початкового стану, але вплив втоми на мозок може бути виміряний. Дослідження показали, що після 24 годин постійного безсоння метаболічна (обміна) активність мозку може зменшитися до 65% в цілому і до 11% в специфічних областях мозку, особливо в тих, які відповідають за оцінки, увагу і візуальні можливості.

Наслідки дефіциту сну можуть призвести не тільки до втоми, але і до:

- дратівливості з колегами, в сім'ї і друзями;
- нездатності бути насторожі і відповідати вимогам виконання завдання;
- погіршення пам'яті;
- відсутності концентрації уваги;
- більш високої чутливості до розладу;
- нещасних випадків на службі і вдома;
- захворюванню, пов'язаного зі стресом, в результаті ослаблення імунної системи[1, с. 32].

Важливо відзначити, що велика кількість нещасних випадків і фатальних помилок, пов'язаних з втомою поліцейських, не завжди стосується осіб, з вини яких сталася фатальна помилка або нещасний випадок. Таким чином, керівники підрозділів поліції повинні усвідомити цю проблему, щоб поліпшити умови роботи для персоналу і захистити їх від небажаних, науково-обґрунтованих наслідків.

Наприклад, дослідники США так оцінюють психо-поведінкові функції співробітника після 17 годин без сну і підкреслюють неадекватність для виконання ряду завдань.

Неадекватність після 20 годин відсутності сну рівносильно концентрації вмісту в крові людини алкоголю на рівні 0,10 проміле - вдвічі вище допустимого рівня інтоксикації в більшості штатів США.

Далі, здатність підтримувати швидкість і контроль ситуації на дорозі істотно знижується при перевірках на дорожньому симуляторі при знаходженні за кермом більше 3 годин. Розмір завданої шкоди схожий на ті ж наслідки, які відбуваються на рівні або вище допустимого згідно із законом США рівня споживання алкоголю (0,05 проміле). Всі ці дослідження показали, що навіть помірні рівні дефіциту сну можуть істотно зашкодити здатності безпечного керування навіть при попередньому нормальному відпочинку [2, с. 112].

Довгі години роботи поліцейських є традиційними за кількома основними причинами.

По-перше, через матеріальну зацікавленість. Зазвичай грошове забезпечення поліцейських досить скромне, тому залежність від понаднормових, премій від нічних змін.

По-друге, вони стикаються з організаційними та професійними очікуваннями: «робити більше меншими засобами».

По-третє, деякі поліцейські працюють на кількох роботах з метою заробляти більше [3, с. 96].

Керівникам підрозділів поліції необхідно проводити роботу для забезпечення сильної і скоординованої дослідницької бази для вибудовування публічної стратегії. Принцип порівняння втоми зі збитком від алкоголю в крові дає політикам і законодавцям, найманому персоналу і лідерам спільноти інструмент для порівняння шкоди від втоми.

Службам правопорядку слід розробляти превентивні стратегії і реалізовувати їх в подальшому з урахуванням політичних, економічних і соціальних реалій. необхідно також брати до уваги діючі спільноти сил правопорядку, забезпечувати взаємодію з органами центральної влади і місцевими радами.

Втома - серйозна проблема, яка вимагає для її усунення поінформованих, розсудливих управлінців. Політикам і експертам з дослідження сну потрібна спільна робота, щоб дійти до кожного агентства з метою зменшити загрози, які втома ставить перед спільнотою та окремими професіоналами правопорядку. Втома стосується питання професійного здоров'я і громадської безпеки. Керівники органів поліції, яким не вдалося правильно вирішити «політику втоми» сьогодні, зіткнуться завтра з великою кількістю шкідливих і довгострокових наслідків фізіологічного, особистого, етичного характеру.

Література:

1. Баркалов С.Н. Влияние факторов и условий прохождения службы на физическую готовность сотрудников полиции / С.Н. Баркалов // Наука-2020. - 2018. - № 1-2 (17). - С. 30-35.
2. Кокун О. М. Оптимізація адаптаційних можливостей людини: психо-фізіологічний аспект забезпечення діяльності: Монографія. – К.: Міленіум, 2004. – 265 с.
3. Світогляд і особистість правоохоронця : матеріали круглого столу, (Донецьк, 11 жовт. 2013 р.), / ред. : В. М. Бесчастний, Г. В. Гребеньков, А. П. Загнітко. – Донецьк : ДЮІ МВС України, 2013. – 135 с.

Прядко В.М.,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної
та воневої підготовки ОДУВС
майор поліції

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ГРУПОВИХ ПОРУШЕНЬ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Кримінологічна обстановка в Україні з кожним днем стає все складніше. Злочинці, і перш всього організовані злочинні групи, ведуть себе все більш нахабно і агресивно, нав'язуючи при цьому всім свою волю, і в тому числі правоохоронним органам. Судова практика показує нам, що співробітники правоохоронних органів, все частіше і частіше стикаючись з злочинною поведінкою, самі при цьому не можуть, в силу своєї правової некомпетентності, діяти активно, рішуче і вірно і при цьому не виходити за рамки закону.

Як відзначають С. Мілюков і А. Никулєнко, що якщо вже досвідчений суддя не впевнений в своїх знаннях допустимих рамок застосування зброї ... Тому нам здається надзвичайно актуальним вивчення всіх аспектів реалізації права на застосування фізичної сили, спеціальних засобів або вогнепальної зброї особами, на яких покладено праводіяння підтримання порядку в різних сферах

суспільного життя. Такими суб'єктами є, перш за все, співробітники силових відомств, а також ряд інших осіб, яким вказане право надано законом або іншим нормативним актом.

Для виконання покладених на поліцію обов'язків щодо захисту життя, здоров'я, прав і свобод громадян, протидії злочинності, охорони громадського порядку, власності та забезпечення громадської безпеки у Законі України «Про Національну поліцію» указані принципи діяльності поліції (ст. 6-12): наділивши співробітників поліції правами щодо застосування різних заходів державного примусу[1].

Особливе місце серед них займає право застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї. З одного боку, дане право дійсність як ніяке інше глибоко вторгається в сферу основних, закріплених Конституцією України прав і свобод громадян і пов'язане з високим ризиком

настання тяжких і незворотних наслідків, аж до позбавлення людини життя. З іншого-це дієвий засіб захисту прав і законних інтересів правослукняних громадян і співробітників поліції від суспільно небезпечних посягань з боку осіб, які свідомо і грубо порушують закон.

Поява в Законі про поліцію деяких новел обумовлено прагненням законодавця посилити гарантії прав і свобод громадян, залучених в орбіту діяльності поліції, забезпечити однаковість правозастосовної практики.

Положення Закону про поліцію, що стосуються застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї, на мій погляд, в цілому відображають принципові вимоги міжнародно-правових документів, до числа яких відносяться, перш за все, Основні принципи застосування сили і вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку

(Прийняті в 1990 р в Гавані VIII Конгресом ООН по попередженню злочинності і поводженню з правопорушниками) 2, Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку (прийнятий 1979 р Резолюцією 34/169 Генеральної Асамблеєю ООН) 3, Керівні принципи для ефективного здійснення Кодексу поведінки посадових осіб за підтримання правопорядку (прийняті в 1989 Резолюцією 1989/61 Економічної і Соціальної Ради ООН) 4, Основні принципи етики поліцейської служби (затверджені в 1979 Резолюцією 690 Парламентської асамблеї Ради Європи).

Згідно зРозділу 5 Закону України «Про Національну поліцію» підстави і порядок застосування нею фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї встановлюються не тільки Законом про поліцію, але і іншими правовими конституційними законами.

Практичне значення даного висновку яскраво проявляється в ситуаціях, коли, наприклад, співробітник поліції, реалізуючи природне право будь-якого громадянина на необхідну оборону, порушує пряму заборону Закону про поліцію: жінка – співробітник поліції стріляє в неповнолітнього (Чий вік їй відомий), що здійснює одиночний неозброєний напад, що загрожує життю співробітника поліції. І, навпаки, часом мають місце ситуації, коли дії співробітника поліції, засновані на Законі про поліцію, можуть не відповідати традиційного тлумачення положень Закону України про обставини, що виключають злочинність діяння (наприклад, з метою припинення дрібного хуліганства та затримання правопорушника співробітники поліції застосовують до нього бойові прийоми боротьби і в силу що чиниться правопорушником протидії завдають при цьому шкоди його здоров'ю).

Важливо враховувати, що на відміну від інших громадян співробітник поліції в передбачених законодавством випадках зобов'язаний втручатися в конфлікти, свідомо пов'язані з необхідністю застосування фізичної сили, спеціальних засобів або вогнепальної зброї.

Забороняється поліцейським у виправдання своїх дій (бездіяльності), під час виконання службових обов'язків, робити посилання на інтереси служби, економічну доцільність, незаконні накази і розпорядження вищих посадових осіб або будь-які інші обставини. Це говорить про те, що між законністю і доцільністю повинен бути відсутній конфлікт.

Умова, при якому співробітник поліції не має права застосовувати вогнепальну зброю при значному скупченні громадян, якщо в результаті застосування такої зброї можуть постраждати випадкові особи, також описано в аналізованому нами законі. Таким чином, поліцейський втрачає всю свою перевагу, пов'язане з наявністю у нього вогнепальної зброї. Адже поліція, як правило, здійснює свою діяльність в умовах населеного пункту (міста, селища), коли поява в небезпечній близькості від місця події сторонніх часто передбачити неможливо. Тому доцільно виходити в таких випадках з правил крайньої необхідності, що вимагає відповідної законодавчої коригування даної заборони [5, с. 96]. У межах закону і на його

підставі, повинна прийнятися та міра, з передбачених законом, яка є найприйнятнішою для певного випадку з урахуванням усіх обставин справи.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» контроль за діяльністю поліції здійснюють: Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України в межах повноважень, визначених Конституцією України, законами України. Крім цього, за поліцією встановлюється відомчий і громадський, судовий і прокурорський контроль.

Незважаючи на певні напрацювання в цій сфері, інститут контролю за діяльністю поліції знаходиться на стадії становлення і, відповідно, потребує вдосконалення. Насамперед необхідно звернути увагу на ретельний підбір і підготовку кадрів, які будуть задіяні під час проведення відповідних контрольних заходів, щоб уникнути вчинення ними корупційних злочинів і посадових зловживань; визначити і нормативно закріпити механізми координації та взаємодії під час проведення контрольних заходів різними суб'єктами контролю. Доцільно приділяти належну увагу практиці реалізації положень наказів МВС України від 13 червня 2016 року № 503 «Про затвердження Інструкції з організації контролю за виконанням документів

у Національній поліції України» та від 4 грудня 2015 року № 1543 «Про затвердження Положення про громадську раду при Міністерстві внутрішніх справ України» [8; 9]. Все це сприятиме досягненню позитивного результату у справі забезпечення законності в органах й установах системи МВС України.

Поліція захищає права, свободи, законні інтереси людини та громадянина незалежно від статі, раси, національності, мови, походження, майнового та посадового положення, місця проживання, ставлення до релігії, переконань, належності до громадських об'єднань, а також інших обставин.

У цьому полягає зміст принципу неупередженості діяльності поліції, який вперше відобразився у Законі України «Про Національну поліцію» в контексті адаптації положень міжнародних документів, що стосуються поліцейської діяльності. Крім того, в Законі «Про Національну поліцію», розглянутий принцип викладено, на наш погляд, більш вдало. У ст. 3 Міжнародного кодексу поведінки державних посадових осіб встановлено, що державні посадові особи уважні, справедливі та неупереджені під час виконання своїх функцій,

зокрема, у своїх відносинах із громадськістю; ніколи не надають неправомірну перевагу будь-якій групі осіб або окремій особі, не допускають дискримінації щодо будь-якої групи осіб або окремої особи або не зловживають іншою мірою наданими їм повноваженнями та владою [10]. Згідно зі ст. 40 Європейського кодексу поліцейської етики поліція повинна виконувати свої завдання неупереджено, керуючись, зокрема, принципами неупередженості та недискримінаційного підходу[11].

Виправданим є виділення, як самостійного принципу, діяльності поліції політичної нейтральності (деполітизації). Йдеться про те, що поліцейському забороняється перебувати в політичних партіях і брати участь у їх діяльності. Під час провадження службової діяльності поліцейський не повинен бути пов'язаний з рішеннями політичних партій, інших громадських об'єднань і релігійних організацій. Це не йдеться про те, що він не може брати участь у таких об'єднаннях. Він може бути членом, наприклад, спортивних й інших громадських об'єднань, які мають соціально-корисні цілі, керуючись виключно своїми інтересами. Аналогічно цим прикладам поліцейський може реалізовувати своє право на свободу совісті, віросповідання, включаючи право сповідати, індивідуально або спільно з іншими, будь-яку релігію або не сповідувати ніякої. Однак у разі провадження своєї професійної службової діяльності він не повинен відстоювати їх інтереси.

Аналізована норма порівнюється з нормою Закону України від 5 квітня 2001 р. № 2365-III «Про політичні партії в Україні». Закон передбачає, що особи, які заміщають державні посади, що перебувають на державній службі, на службі в органах місцевого самоврядування, не мають права використовувати переваги свого посадового або службового становища в інтересах політичної партії, членами якої вони є, чи в інтересах будь-якої іншої політичної партії. Зазначені особи, за винятком депутатів Верховної Ради України, депутатів інших представницьких органів державної влади, не можуть бути пов'язані з рішеннями політичної партії під час виконання своїх посадових або службових обов'язків.

Інформування громадян відбувається завдяки засобам масової інформації, інформаційно-комунікаційній мережі Інтернет, шляхом звітів (не рідше одного разу в рік) посадових осіб перед законодавчими (представницькими) органами державної влади, представницькими органами місцевих утворень, громадянами.

Періодичність і порядок звітності, категорії посадових осіб, уповноважених звітувати перед зазначеними органами та громадянами, визначаються Законом України «Про Національну поліцію» [1]. Крім цього, МВС України приймає звернення від громадян.

Нині доводиться стверджувати, що використання громадської думки співробітниками поліції щодо вдосконалення, а більшою мірою і в реформуванні своєї діяльності, залишається затребуваним. Між тим, знання думки громадян щодо реалізації конкретних правоохоронних функцій, безумовно, допомагає якісніше їх реалізовувати. Необхідність такого знання зумовлена передусім соціальною природою інституту поліції, тому втілюючи в дійсність своє суспільне призначення, поліція не може не взаємодіяти з громадянами, трудовими колективами та громадськими об'єднаннями.

Технологія «включення» громадської думки в управлінську діяльність поліції – це цілісний процес, що охоплює аналіз його стану і активне формування позитивних установок цієї думки. Головне полягає в тому, щоб вироблення і реалізація відповідних технологій слугувала реальному зростанню ефективності органів правопорядку, зміцненню їх взаємодії з населенням, зниженню упередженості і взаємної недовіри. На жаль, не завжди поліцейські повною мірою усвідомлюють те, що громадська думка є не тільки сукупністю суджень і оцінок різних верств населення про події та явища соціальної дійсності, що вона виявляється виключно тоді, коли є для його носіїв інтерес.

Важливим нововведенням Закону України «Про Національну поліцію» є проголошення принципу використання досягнень науки і техніки, сучасних технологій та інформаційних систем. Між тим сьогодні сфера застосування різних технологій доволі різноманітна. Прикладом можуть бути Інтегрована пошукова система, яка функціонує за технологією «Армор», оперативно-розшукові заходи, проекти, спрямовані на підтримання публічного порядку та безпеки, прав і свобод людини та громадянина («Безпечне місто»).

Висновки. Діяльність поліції в правовому механізмі забезпечення конституційних прав і свобод людини та громадянина складно переоцінити. Саме поліцейські є гарантами використання особою своїх прав і свобод. Завдання, функції, засоби та процедури їх реалізації стосуються практично всіх громадян, визначають об'єм комунікацій, взаємин поліції та народу через систему принципів. Це

свідчить про те, що поліція, за обсягом, різноманітністю регулюючих, контролюючих, дозвільних і попереджувальних функцій, є найбільш диференційованим засобом державної влади і одним із найважливіших елементів правового механізму забезпечення конституційних прав і свобод людини та громадянина в Україні. У правовому механізмі, забезпечення конституційних прав і свобод людини та громадянина, принципи діяльності поліції представляють складну, цілісну, багатосторонню і багаторівневу систему елементів. Кожен принцип має своє функціональне призначення, за допомогою якого провадиться цілеспрямований, результативний вплив на суспільні відносини у сфері реалізації (охорони та захисту) конституційних прав і свобод людини та громадянина.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 40–41. – Ст.379.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст.141.
3. Кодекс поведения должностных лиц по поддержанию правопорядка. Резолюция 34/169 Генеральной Ассамблеи ООН // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_282
4. Хомишин І. Ю. Контроль у системі державної служби / І. Ю. Хомишин // Форум права. – 2015. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forumprava.pp.ua/page-5.html>
5. Остапенко О. І. Про юридичну кваліфікацію військових адміністративних правопорушень / О. І. Остапенко // Вісник Нац. ун-ну «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. – 2015. – № 837. – С.92–98.
6. Ковалів М. В. Основи управління в органах внутрішніх справ: навч. посібник / М. В. Ковалів. – Львів: ЛьвДУВС, 2010. – 329с.
7. Собакарь А. О. Адміністративний нагляд як спосіб забезпечення законності в публічному управлінні / А. О. Собакарь // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 3–1. – С. 273–275 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/3-1_2013/7/Sobakar%20A.O..pdf
8. Про затвердження Інструкції з організації контролю за виконанням документів у Національній поліції України: Наказ МВС України від 13.06.2016 № 503 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0944-16>

9. Про затвердження Положення про Громадську раду при Міністерстві внутрішніх справ України: Наказ МВС від 04.12.2015 № 1543 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ch.npu.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/printable_article/1739632

10. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_788?test=Up9Mf3o6fftCdqY2Zizt1/4PHI42ws80msh8Ie6

11. Рекомендація Рес (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики»¹ (Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765-му засіданні заступників міністрів) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>

12. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 4. – Ст.43.

Сікорський О.І.,

курсант 3 курсу факультету №3 ОДУВС

Науковий керівник: **Ташматов В.А.,**

к.психол. наук, доцент кафедри

тактико-спеціальної та вогневої підготовки ОДУВС

ДІЇ ПОЛІЦІЇ У РАЗІ ЗАГРОЗИ ВИНИКНЕННЯ ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ У НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Актуальність теми. Дана тема є актуальною для висвітлення і розуміння дій працівників поліції під час загрози терористичного акту в навчальному закладі, за для забезпечення безпеки працівників освіти та слухачів.

Мета. Розкриття першочергових дій поліцейських за для забезпечення безпеки під час загрози терористичного акту в навчальних закладах.

Терористичний акт — це застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я

людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на ухвалення рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення зазначених дій з тією самою метою[1].

До першочергових дій у разі загрози вчинення терористичного акту слід віднести такі пункти як: заходи попереджувального характеру; виявлення підозрілого предмету; зовнішній огляд листів і бандеролей на наявність у середині вибухового пристрою чи отруйних речовин.

Заходи попереджувального характеру містять таку послідовність дій:

- забезпечення здійснення комплексного обстеження стану надійності охорони приміщення, посилення пропускнуго режиму по допуску персоналу, слухачів і відвідувачів, проведення ретельної перевірки ручної поклажі що проноситься на територію навчального закладу;

- перевірити додаткові заходи щодо інженерно-технічної оснащеності приміщення, а саме встановлення модернізованої системи сигналізації і відеоспостереження в зонах підвищеного ризику;

- забезпечити оснащення телефонів навчального закладу, автоматичними визначниками номера і звукозаписною апаратурою;

- організувати систематичних обходів і оглядів території навчальних приміщень і прилеглої до них території з метою своєчасного виявлення підозрілих предметів і запобігання закладки вибухових пристроїв, а також виявлення сторонніх осіб, що виявляють підвищений інтерес та стежать за навчальним закладом;

- забезпечення регулярної перевірки підсобних приміщень на територій, не допускати перекриття шляхів евакуації людей і транспорту в навчальному закладі;

- провести інструктажі про порядок дій при прийомі телефонних повідомлень з погрозами терористичного характеру і правилах поведінки з письмовими анонімними матеріалами.

Під час виявлення підозрілого предмета необхідно вчинення таких дій:

- точно визначить місце перебування підозрілого предмета;
- опитайте заявника й очевидців, установить час виявлення предмета;
- зафіксуйте особисті дані осіб, що знайшли предмет.
- надайте вказівку не наближатися, не торкатися, не розкривати, не перемішати знахідку, не заливати її рідиною, не засипати піском і фунтом, не користуватися радіо- і електроапаратурою, переговорними пристроями;
- організуйте евакуацію персоналу, слухачів та решти присутніх використавши маршрути, віддалені від місця перебування підозрілого предмета;
- дайте вказівку співробітникам оточити місце розташування предмета знаходитися на безпечній відстані від нього;
- при необхідності організуйте відключення побутових і виробничих комунікацій газу, води й електрики;
- викличте карету швидкої допомоги і аварійних служб.

Зовнішній огляд листів і бандеролей на наявність у середині вибухового пристрою чи отруйних речовин проводиться в разі:

- саморобного способу виготовлення поштового відправлення: нестандартна коробка, пакет чи конверт, непрофесійний спосіб заклеювання, використання різних побутових або електроізоляційних стрічок, додаткового спеціального клею. незвично важка вага й нерівномірне заповнення внутрішньої порожнини поштового відправлення;
- наявність великої кількості поштових марок, незвичайні написи типу особисто, конфіденційно, розкрити тут тощо;
- виконання адреси відправника й одержувача друкованими літерами або шляхом наклеювання літер, вирізаних із типографського тексту;
- відсутність зворотної адреси відправника або розбіжність із фактичним місцем відправлення за штемпелем поштового відправлення;
- наявність у середині поштового відправлення металевих предметів, джерел струму, які можуть виявитися елементами конструкції вибухового пристрою;
- наявність у середині поштових відправлень сипучих речовин, які виявляються при просвічуванні об'єкта;

- масляні або інші плями на поверхні, що вказують на знаходження у середині речовин із відповідними властивостями; незвичайний запах, що виходить від поштового відправлення;

- розриви упакування дивні за своїм призначенням предмети (фольга,

електричні комутаційні вироби тощо), які виступають із місць розриву, а також наявність у розривах часток, що нагадують порох або іншу вибухову речовину;

- незвичайно тверде або громіздке упакування поштового відправлення;

У випадках виявлення підозрілого пакета, бандеролі або листа необхідно: ізолювати предмет (опечатати в чистий целофановий пакет або герметичне упакування);

Необхідна надзвичайна обережність при поводженні з поштовими відправленнями, підозрілими на наявність вибухових або отруйних речовин. Огляд підозрілих поштових відправлень необхідно проводити з застосуванням засобів індивідуального захисту органів дихання (маски) й рук (гумових рукавичок). Предмет не можна кидати, згинати, трясати й піддавати іншим механічним діям.

Висновок. Отже першочергові дії поліцейських за для забезпечення безпеки під час загрози терористичного акту в навчальних закладах це - заходи попереджувального характеру; виявлення підозрілого предмету; зовнішній огляд листів і бандеролей на наявність у середині вибухового пристрою чи отруйних речовин саме за допомогою цих заходів стає можливим попередження терористичного акту.

Література:

1. Кримінальний кодекс України Верховна Рада України; Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341.
2. Закон України “Про боротьбу з тероризмом” від 20.03.2003 №638 IV Урядовий кур’єр 29.04.2018.
3. Про Концепцію боротьби з тероризмом; Президент України; Указ, Концепція від 25.04.2013 №230/2013

Скворцов А.В.,
викладач кафедри спеціальної
фізичної підготовки ОДУВС
старший лейтенант поліції
Карпет'янець С.І.,
викладач кафедри спеціальної
фізичної підготовки ОДУВС

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК КОМПЛЕКС ЗАХОДІВ СПРЯМОВАНИЙ НА ФОРМУВАННЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ УМІНЬ ТА НАВИЧОК ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Важливою складовою суспільного прогресу є сфера фізичної культури і спорту. В Україні здійснюються заходи, спрямовані на формування та удосконалення цієї сфери. Аналіз ситуації засвідчує, що у фізичної культури і спорту є ще ціла низка нереалізованих можливостей та резервів. На сучасному етапі існує об'єктивна потреба у визначенні стратегії подальших процесів на основі узагальнення та переосмислення вітчизняної практики з урахуванням положень Конституції України, законодавчих та нормативних актів, декларацій Організації Об'єднаних Націй та інших авторитетних світових інституцій, Міжнародної хартії фізичного виховання і спорту ЮНЕСКО, Спортивної хартії Європи. В адаптуванні сфери фізичної культури і спорту до трансформаційних процесів у державі та загальносвітових тенденцій. Не виключенням із загальних правил є рівень фізичної підготовки як складова професійної підготовки працівників Національної поліції України.

Не вдаючись у полеміку щодо визначення поняття адміністративної діяльності поліції, ми схилиємося до розуміння її поняття, що запропоновано О. П. Рябченко, а саме: як врегульована нормами адміністративного права специфічна, виконавчо-розпорядча, підзаконна, державно-владна діяльність з організації та здійснення охорони прав і свобод громадян, громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, попередження й припинення правопорушень [1, с. 20]. В адміністративній діяльності поліції традиційно виділяють два основні напрями. Перший напрямок – це суспільні відносини, які формуються в самій системі поліції (внутрішньоорганізаційна адміністративна діяльність), а другий напрямок – відносини, які формуються в зовнішній сфері (зовнішня адміністративна діяльність)

[2, с. 232]. Отже, зміст внутрішньоорганізаційної (внутрішньої) адміністративної діяльності полягає в упорядкуванні відносин усередині апаратів органів та підрозділів поліції. Це – робота з персоналом, організаційна побудова органів та підрозділів поліції, ресурсне, інформаційне та інше забезпечення діяльності органів поліції. Внутрішньоорганізаційна адміністративна діяльність спрямована на організацію роботи конкретних органів та підрозділів поліції і складається з визначення структури відповідних підрозділів, її вдосконалення, добору й розстановки кадрів, планування й координації роботи, прийняття рішень на певний період або на проведення конкретних заходів, операцій, надання практичної допомоги підпорядкованим підрозділам і поліцейським, на взаємодію з іншими службами, узагальнення й поширення передового досвіду поліцейської діяльності, контроль і перевірку виконання, заохочення працівників, їх атестування, використання дисциплінарної практики тощо [1, с. 21–22]. Враховуючи викладене, постає питання щодо відношення до адміністративної діяльності поліції саме фізичної підготовки. Так, відповідно до ст. 1 закону України «Про фізичну культуру і спорт» [3], фізична підготовка виступає складовою частиною одного із трьох напрямів фізичної культури, а саме: виховання різних груп населення та полягає у формуванні рухових умінь та навичок людини, розвитку її фізичних якостей і здібностей з урахуванням професійної діяльності. В свою чергу фізичне виховання різних груп населення як напрям фізичної культури, пов'язаний з процесом виховання особи, набуттям нею відповідних знань та умінь з використання рухової активності для всебічного розвитку, оздоровлення та забезпечення готовності до професійної діяльності та активної участі в суспільному житті. Фізична культура визначена законом у якості діяльності суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей з метою їх гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя. Згідно положень ст. 30 закону України «Про фізичну культуру і спорт», фізична підготовка є частиною загальної системи навчання та виховання працівників правоохоронних органів і спрямована на забезпечення фізичної готовності особового складу до професійної діяльності [3]. Як наслідок, ввівши основні законодавчі положення, згідно з наказу МВС України від 26.01.2016 № 50 [4] фізична підготовка в органах поліції – це комплекс заходів, спрямований на формування та вдосконалення рухових умінь і

навичок, розвиток фізичних якостей та здібностей поліцейського з урахуванням особливостей його професійної діяльності. Враховуючи зазначене, слід зробити висновок, що фізична підготовка безпосередньо пов'язана з професійною діяльністю поліцейського. Більше того, рівень фізичної підготовки є однією із тих складових, що підлягає оцінці при прийнятті громадян на службу до поліції [5, с. 86]. Так, згідно з п. 4.2 наказу МВС України від 15.01.2015 № 29 «Про затвердження Порядку відбору кандидатів на навчання до вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ» [6] під час конкурсного відбору осіб, які на основі повної загальної середньої освіти вступають на навчання для здобуття ступенів молодшого бакалавра, бакалавра, зараховуються бали сертифіката зовнішнього незалежного оцінювання (результати вступних екзаменів) з визначених МВС конкурсних предметів, результати конкурсу фізичних здібностей та співбесіди (професійно-психологічного відбору). Порядок проведення вступних випробувань, нормативи та порядок проведення конкурсу фізичних здібностей визначаються правилами прийому до ВНЗ МВС. У зв'язку із зазначеним, фізична підготовка становить окремий елемент системи підготовки, яка в свою чергу входить до системи професійної підготовки працівників поліції. В свою чергу службова підготовка в органах та підрозділах поліції організовується та проводиться в робочий час щотижня керівниками органів і підрозділів поліції. Варто наголосити, що згідно ч. 3 ст. 30 закону України «Про фізичну культуру і спорт» встановлено, що рівень фізичної підготовки має обов'язково враховуватися при присвоєнні чергових спеціальних звань, призначенні на вищі посади тощо [3]. Зазначене законодавче положення знайшло своє відображення на відомчому рівні у п. 4, 10 розділу 2 наказу МВС України від 26.01.2016 № 50 [4]. З метою оцінки ділових, професійних, особистих якостей поліцейських, їх освітнього та кваліфікаційного рівнів, на підставі глибокого і всебічного вивчення, визначення відповідності посадам, а також перспектив їхньої службової кар'єри проводиться атестування поліцейських відповідно до наказу МВС України від 17.11.2015 № 1465 [7]. Згідно наказу МВС України від 17.11.2015 № 1465 [7] атестування поліцейських проводиться: 1) при призначенні на вищу посаду, якщо заміщення цієї посади здійснюється без проведення конкурсу; 2) для вирішення питання про переміщення на нижчу посаду через службову невідповідність; 3) для вирішення питання про звільнення зі служби в

поліції через службову невідповідність. Крім того, відповідно до зазначеного наказу МВС України від 17.11.2015 № 1465 атестаційні комісії при прийнятті рішень стосовно поліцейського повинні враховувати такий критерій як оцінку з професійної і фізичної підготовки.

Вищевикладене дає підстави зробити висновок, що фізична підготовка виступає незмінним супутником усього періоду проходження служби в поліції. Маємо констатувати, що питанням фізичної підготовки не приділено належної уваги, не дивлячись на те, що вони знаходять свій прояв у межах суспільних відносин у середині системи органів Національної поліції та урегульовані нормами адміністративного права. Отже, фізичну підготовку нами розглядається як окремий вид внутрішньої адміністративної діяльності поліції, а саме: службове атестування, проходження служби, добір та розстановка кадрів

Література:

1. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : підручник / за заг. ред. О. П. Рябченко. – Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2009. – 256 с.
2. Попов Л. Л. Некоторые вопросы содержания и форм административной деятельности советской милиции / Л. Л. Попов // Труды Высшей школы МООП РСФСР. – 1962. – Вып. 7. – С. 228–270.
3. Про фізичну культуру і спорт : закон України від 24.12.1993 № 3808-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/3808-12>.
4. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ МВС України від 26.01.2016 № 50 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0260-16>.
5. Основи управління в органах внутрішніх справ : навч. посіб. / [О. М. Бандурка, В. М. Бевзенко, В. М. Василенко та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2011. – 591 с. – (Б-ка слідства та дізнання).
6. Про затвердження Порядку відбору кандидатів на навчання до вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ : наказ МВС України від 15.01.2015 № 29 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/laws/show/z0116-15>.

7. Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських : наказ МВС України від 17.11.2015 № 1465 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z1445-15>

Сокол Р.С.,
викладач кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА НЕЗАКОННИЙ ЗБУТ ТОВАРІВ, ПРЕДМЕТІВ І РЕЧОВИН, ЗАБОРОНЕНИХ ДО ОБІГУ

Проблема затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, завжди цікавила працівників правоохоронних органів, які застосовували цей захід, звичайних громадян та правозахисників, які зацікавлені в наявності дієвих засобів запобігання від необґрунтованого затримання, а також вчених, які усебічно досліджували питання застосування затримання з обох вищеназваних позицій. Теоретичні, правові, організаційні та тактичні засади затримання знаходяться на перетині декількох наук. Зокрема кримінальний процес вивчає правові підстави (випадки) затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, обов'язки службової особи, що здійснила затримання, особливості складання відповідних процесуальних документів, момент та строки затримання особи. У теорії криміналістики висвітлюються питання організації і тактики проведення затримання з позиції слідчого, розкриваються питання фіксації ходу та результатів затримання за допомогою техніко-криміналістичних засобів. Теорія оперативно-розшукової діяльності традиційно передбачає організаційно-тактичні положення затримання фігурантів по оперативно-розшуковим справам на етапі реалізації матеріалів оперативної розробки. Нарешті, теорія службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку вивчає питання планування та організації проведення затримання на рівні тактичної операції, що передбачає застосування вогнепальної зброї і спеціальних засобів.

Зазначимо, що в теорії замало уваги приділяється комплексному підходу до вивчення проблеми затримання осіб, які вчинили окремі види злочинів. Одним зі складних, на наш погляд, видів злочинів є незаконний збут товарів, предметів і речовин, заборонених до обігу. Затримання особи за учинення вказаного виду злочинів передбачає, з огляду на його криміналістичну характеристику, специфічні риси, які частково обумовлені необхідністю збереження доказової інформації, механізмом вчинення цих злочинів та іншими чинниками.

В Україні правовим та організаційно-тактичним аспектам затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, у межах наукових публікацій приділяли увагу В.П. Бахін, Ю.М. Грошевий, В.Л. Грохольський, М.А. Погорецький, М.Б. Саакян, І.В. Сервецький, В.Є. Тарасенко, С.М. Смоков, І.М. Бацько, О.І. Білоусов, П.М. Білий, О.С. Геращенко, Є.І. Макаренко, В.О. Малярова, О.В. Поліщук, О.В. Поярков, А.К. Чернова та інші. Проте на сьогодні у науковій літературі недостатньо висвітлені особливості затримання особи, яка вчинила незаконний збут товарів, предметів і речовин, заборонених до обігу, з огляду на положення чинного Кримінального процесуального законодавства та сучасну правозастосовну практику.

Втім, питання затримання особи, яка вчинила незаконний збут, потребує наукового опрацювання, адже посідає важливе місце в системі заходів забезпечення кримінального провадження, визначених ст. 131 Кримінального процесуального кодексу України [1, ст. 131]. В результаті цього створюються необхідні умови для з'ясування причетності цієї особи до вчинення незаконного збуту і вирішення питання щодо застосування до неї запобіжного заходу, у т.ч. у вигляді тримання під вартою. Зрештою, затримання особи виключає саму можливість переховатися від органів досудового розслідування та суду, перешкоджати встановленню обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні (ст. 91 КПК України).

Відзначимо, що в останні роки у практичній діяльності Національної поліції затримання осіб, які вчинили незаконний збут товарів, предметів і речовин, заборонених до обігу, здійснюється в межах кримінального провадження після проведення заходів з контролю за вчиненням злочину у формі оперативної закупки. Тож у теорії криміналістики ці питання розглядаються в межах особливостей початкового етапу розслідування, коли здійснюється фіксація

процесуальних дій з використанням засобів і методів криміналістичної техніки.

Оперативна закупка, що передуює затриманню фігуранта, здійснюється за участю слідчого відповідно до плану, який затверджується слідчим та керівником уповноваженого підрозділу (оперативного підрозділу), якому доручено проведення цього заходу. У плані зазначаються мета заходу, його завдання, спосіб, виконавці, місце і час проведення, заходи забезпечення безпеки осіб, які братимуть у ньому участь, способи та засоби фіксації фактичних даних щодо протиправних діянь, порядок зв'язку між учасниками, технічне й матеріальне забезпечення. Крім цього, типовий план проведення оперативної закупки передбачає поділ учасників проведення цього заходу на групу документування, що здійснює завдання з фіксації проваджуваного заходу, та групу затримання, зусилля якої спрямовані на фізичне захоплення фігурантів, збереження джерел криміналістично значимої інформації, недопущення і припинення спроб з боку фігурантів знищити докази, втекти з місця події тощо.

Аналіз положень ст.ст. 207-213 КПК України [1] та правозастосовної практики органів та підрозділів Національної поліції України дозволяє нам навести власну позицію щодо етапів затримання особи за підозрою у вчиненні незаконного збуту товарів, предметів і речовин, заборонених до обігу. Так, на нашу думку, основними етапами затримання є:

- негласна підготовка до проведення затримання, що охоплює планування заходу, обрання способу затримання і відповідних тактичних прийомів з урахуванням особистості фігурантів, приміщень чи ділянок місцевості, одержання табельної вогнепальної зброї та спеціальних засобів, завчасну підготовку технічних засобів фіксації затримання і ін.;

- прийняття слідчим, прокурором рішення про невідкладне проведення затримання особи після збуту фігурантом товарів, предметів і речовин, заборонених до обігу, та надання слідчим відповідної вказівки групі затримання;

- раптове фізичне захоплення особи шляхом застосування до неї сили або шляхом надання наказу залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою;

- забезпечення участі затриманої особи у проведенні

невідкладних слідчих (розшукових) дій на місці події, зокрема освідування, огляді місця події, обшуку особи, обшуку житла чи іншого володіння особи;

- примусове доставляння (транспортування, супроводження) особи до органу досудового розслідування з метою проведення допиту та вирішення питання про обрання запобіжного заходу;

- утримування особи у підрозділі органу досудового розслідування протягом певного часу до вирішення питання про обрання стосовно неї запобіжного заходу.

Доцільно акцентувати увагу на тому, що операція із затримання та увага працівників поліції, які входять до складу групи затримання, має бути спрямована на збереження та фіксацію слідів, характерних для незаконного збуту товарів, предметів і речовин, заборонених до обігу. Зокрема це сліди, які наявні на тілі та одязі фігуранта, при ньому та в його речах, а також у навколишній обстановці – на місці події. Варто згрупувати їх наступним чином:

- предмет злочину (товари, предмети і речовини), значні об'єми чи велика кількість якого не є характерним для особистого його вживання чи використання підозрюваним;

- грошові кошти та інші цінності, одержані підозрюваним від незаконного збуту;

- сировина, обладнання, предмети, приладдя, пристосування, що використовуються для виготовлення або переробки товарів, предметів і речовин, заборонених до обігу;

- сліди-нашарування люмінесцентної речовини, що була використана під час документування незаконного збуту, на грошових коштах, відкритих ділянках тіла підозрюваного (пальці, долоні, шия, обличчя), на одязі підозрюваного (рукави, ділянки біля кишені або гудзиків, комірць), на предметах побуту та об'єктах, яких підозрюваний торкався після контакту із поміченими об'єктами, у т.ч. тайниках та місцях схову.

Цілком природно, що фігурант в момент затримання буде намагатися позбавитися від цих слідів, тому слідчий на підготовчому етапі затримання має проінструктувати працівників поліції, які входять до складу групи затримання, щодо необхідності вжиття заходів із збереження джерел доказової інформації на місці події та недопущення (припинення) спроб з боку фігурантів їх знищити.

Іншою характерною особливістю затримання особи, яка вчинила незаконний збут товарів, предметів і речовин, заборонених до

обігу, є складність проникнення у приміщення, де перебуває ця особа. Таким приміщенням, як правило, є житло або інше володіння особи, тож слідчий відповідно до ст. 234 КПК України [1, ст. 234] має завчасно одержати ухвалу слідчого судді на проведення обшуку.

На останньому етапі проведення оперативної закупки із затриманням фігуранта існує ризик своєчасно не проникнути в приміщення, де перебуває сам фігурант та звідкілья здійснюється незаконний збут. Якщо це квартира, то вхід у неї, як правило, обладнаний металевими або броньованими дверима, а ще перед ними може знаходитися загальний із сусідами тамбур. Особи, причетні до незаконного збуту, як правило, піклуються про безпеку власного житла чи володіння, обладнують їх надійними запірними механізмами, решітками, тамбурами і т.ін. При цьому планом оперативної закупки передбачається, що після купівлі відповідних товарів, предметів і речовин група затримання повинна потрапити у приміщення, де знаходиться фігурант. Проте, як свідчить практика, фігурант на вимогу поліції відразу двері не відчиняє, а за той час, поки група буде вживати заходів щодо проникнення у приміщення, досвідчений злочинець встигне позбавитися від слідів злочину (злити певні речовини в каналізацію, викинути у вікно отримані від збуту грошові кошти, вимити добре руки від слідів спеціальних хімічних речовин і т. ін.).

Теорією оперативно-розшукової діяльності розроблені відповідні тактичні особливості легендованого проникнення у приміщення, де перебуває фігурант, у т.ч. з використанням оперативної комбінації. Разом з тим, ці способи можуть бути застосовані не у всіх випадках, тому вагоме значення має належне застосування групою затримання науково-технічних засобів. До числа цих засобів потрібно віднести пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень, що згідно п. 5 ч. 3 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» [2, ст. 45] застосовуються з метою затримання. Для відкриття приміщень також можуть бути застосовані звичайні слюсарні інструменти (наприклад, лом, фомка).

Маємо висловити думку про доцільність застосування пенітративних засобів з метою проникнення у приміщення, де перебуває фігурант, його затримання та проведення обшуку. Пенітративними засобами є так звані спеціальні засоби негласного проникнення у приміщення, транспортні засоби, інші об'єкти. До них

належать комплекти ключів, комплекти спеціального маніпуляційного приладдя (відмички, спеціальні вібратори), а також комп'ютерні комплекси відчинення замків, засоби подолання систем охорони. Сам процес застосування відмичок полягає в ручному встановленні елементів замка, які задають ключовий код (штифтів, сувальд, шайб тощо), у положення, необхідне для відчинення замка, а принцип дії спеціальних вібраторів полягає у впровадженні в замкову шпарину стержня спеціальної форми, що вібрує і випадковим чином встановлює штифти замкового механізму в положення, необхідне для його відчинення [3, с. 56-57]. Зважаючи на те, що зазначені пенітративні засоби в структурі Національної поліції можуть застосовувати лише підрозділи оперативно-технічних заходів, доцільно на відомчому рівні передбачити можливість залучення останніх до проведення обшуків і затримання осіб за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.

Підбиваючи підсумки, відзначимо, що тактична операція із затримання особи, яка вчинила незаконний збут товарів, предметів і речовин, заборонених до обігу, є складовою операції із проведення оперативної закупки та охоплюється її планом. Важлива роль в організації затримання особи, яка вчинила незаконний збут, належить слідчому, який має на підготовчому етапі проінструктувати працівників поліції, які входять до складу групи затримання, щодо необхідності вжиття заходів із збереження джерел доказової інформації на місці події та недопущення (припинення) спроб з боку фігурантів їх знищити.

Під час проведення затримання увага працівників поліції має бути спрямована на збереженні слідів, які наявні на тілі та одязі фігуранта, при ньому та на місці події, зокрема: предмету злочину (власне товарів, предметів і речовин); грошових коштів та інших цінностей, одержаних підозрюваним від незаконного збуту; сировини, обладнання, предметів, приладь, пристосувань, що використовуються для виготовлення або переробки товарів, предметів і речовин; слідів-нашарувань люмінесцентної речовини, що була використана під час документування незаконного збуту, на грошових коштах, відкритих ділянках тіла та одягу підозрюваного.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : від 13 квітня 2012 р. : за станом на 12.07.2018

р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>. - Назва з екрану.

2. Про Національну поліцію [Електронний ресурс] : закон України від 02 липня 2015 р. : за станом на 12.07.2018 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>. - Назва з екрану.

3. Орлов Ю.Ю. Застосування оперативної техніки в оперативно-розшуковій діяльності міліції (теорія і практика) : монографія / Ю.Ю. Орлов. – К. : Київський нац. ун-т внутрішніх справ, 2007. – 559 с.

Степаненко В.В.,

кандидат юридичних наук
начальник тренінгового центру
ГУНП в Херсонській області

ФОРМУВАННЯ У ПОЛІЦЕЙСЬКОГО СТІЙКОГО ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ДО ДІЇ ЗОВНІШНІХ НЕБЕЗПЕК

Актуальність проблеми. Згідно наказу МВС «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України» від 26 січня 2016 року № 50 визначено порядок планування, проведення та обліку занять, здійснення контролю знань, умінь та навичок осіб молодшого, середнього та вищого складу Національної поліції України. Відповідно до п. 5 основним завданням службової підготовки є: підвищення рівня знань, умінь, навичок та професійних якостей з метою забезпечення їх здатності до виконання завдань з охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного (громадського) порядку та безпеки; вивчення нормативно-правових актів, які регламентуються Національної поліції України; удосконалення керівним складом органів (закладів, установ) поліції навичок управління поліцейськими [1; 2].

Фахова підготовка поліцейських передбачає формування комплексу професійних якостей, знань, вмінь і навичок, які дають змогу поліцейському під час виконання службових обов'язків

протистояти правопорушнику найбільш простим та безпечним способом, тактично перехитрити його, поставити у незручне положення тощо.

Для досягнення такої мети поліцейський повинен бути психічно стійким до зовнішніх проявів небезпеки, вміти оперативно аналізувати обстановку, враховувати стан та поведінку правопорушників, використовувати в рамках закону різні прийоми і засоби впливу, разом з тим своїми діями у суспільстві не викликав негативних емоцій зі сторони сторонніх громадян [3, с. 3-18].

При цьому в екстремальних умовах службової діяльності зовнішні фактори можуть викликати у поліцейського різні рефлексивні поведінкові реакції (наприклад страх, погіршення координації рухів), які послаблюють його адаптацію до оперативної обстановки. Разом з тим від його здатності стійко сприймати небезпеку та вміння використовувати тактичні прийоми і навички надбані протягом первинно професійної підготовки, службової підготовки в повсякденній діяльності при виконанні службових обов'язків, залежить швидкість та професіоналізм при вирішенні тої чи іншої проблеми. Навчальний процес зі службової підготовки в лавах Національної поліції України згідно п. 6 наказу МВС «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників національної поліції України» від 26 січня 2016 року № 50, визначає види службової підготовки (функціональної, загальної профільної, тактичної, вогневої, фізичної підготовки), які необхідно організовувати таким чином, щоб на практичних заняттях максимально наблизити діяльність поліцейських до реальних умов, які впливатимуть на ефективність їх подальшої службової діяльності [1].

Аналіз публікацій з проблеми. При дослідженні проблеми було опрацьовано ряд публікацій науковців і фахівців-практиків в галузі спеціальної фізичної та вогневої підготовки: Плиська В.І. щодо основних засад правильної (безпечної) організації поєдинку із правопорушником, озброєним ножом та пістолетом [3; 4]; Бутова С.Є., Решка С.М. щодо методики навчання працівників ОВС прийомам захисту від холодної та вогнепальної зброї [5]; Горбачевського В.Я., Сачави А.Г. стосовно вибору тактика дій працівників ОВС в екстремальних ситуаціях та правових основ застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї [6]; Костя М., Алембеця М. в частині психологічної підготовки курсантів МВС під час занять з вогневої підготовки [7]; Максимова С. та

Запорожанова О. щодо підготовки до дій в екстремальних ситуаціях засобами спеціальної фізичної підготовки [8] та ін.

За результатами узагальнення основних положень вказаних робіт, необхідно для успішного формування особистості сучасного професіонала поліцейського, необхідно формувати перш за все психомоторну стійкість за рахунок розвитку ряду спеціальних якостей, які комплексно взаємопов'язані між собою (див. рис. 1):

Рис. 1 Спеціальні якості поліцейського

Результати дослідження та їх інтерпретація. Для формування у працівників поліції вказаних якостей необхідний тривалий процес навчання, який формується при проходженні первинної професійної підготовки та безпосереднє при проведенні службової підготовки в контексті оновлення необхідних знань, умінь та навичок з урахуванням специфіки та профілю його службової діяльності. [1]

До таких компонентів можна віднести ряд якостей особистості, які схематично можна представити у такому вигляді (див. рис. 2). Серед основних умов та педагогічних форм удосконалення стійкого психоемоційного стану у поліцейських до зовнішніх факторів при проведенні занять зі службової підготовки (тактичної, вогневої, фізичної) слід використовувати наступні:

1) створити «єдину базу сценаріїв» непередбачуваних екстремальних ситуацій, а також алгоритм дій та поведінки поліцейського в цих умовах;

2) вчити аналізувати в цілому комплекс факторів (топографічних, тактичних тощо) і на цій основі згідно чинного законодавства приймати рішення, впливати на ситуацію чи самого правопорушника під час використання на заняттях при проведенні сценаріїв (рольових) ігор, шукати резерви для покращення результату;

3) формувати вміння (здатності) мислити образно, критично

уявляти (прогнозувати) події чи поведінку злочинця, а також моделювати (планувати) можливі безпечні особисті прийоми щодо випередження дій озброєного злочинця, вміти розподіляти власні фізичні можливості у конкретних умовах професійної діяльності;

4) при проведенні навчальних зборів на базі тренінгових центрів активно впроваджувати у навчальний процес різноманітні ускладнені умови, ставити перед поліцейськими завдання, вирішення яких неможливе без творчого підходу за принципом «від навичок до творчості» (наприклад, виконання прийому за коротший проміжок часу або іншим способом);

5) удосконалювати вміння сприймати динаміку подій, слідкувати і реагувати на всі її зміни, одночасно виконуючи при цьому цільову конкретну технічну дію (імпровізація, застосування мультимедійних технологій, проведення практичних занять на базі тактичних містечок, тощо);

6) активно використовувати мотивацію при підготовці до застосування заходів примусу (наприклад, повідомлення інформації про психологічний портрет злочинця), підвищувати рівень емоційного стану поліцейського (рішучості, вольових якостей), в тому числі і при виконанні групових завдань;

7) визначати потенційні можливості рухових здібностей поліцейського (наприклад сили, спритності) і на цій основі підбирати й удосконалювати оптимальні індивідуальні прийоми заходів впливу (фізичної сили).

Висновки. Розглянувши специфічні особливості фахової діяльності поліцейського, вважаємо, що створюючи у процесі службової підготовки поліцейських відповідні педагогічні умови з метою цілеспрямованого впливу на формування зазначених компонентів їх професійно важливих якостей можливо суттєво покращити проведення занять зі службової підготовки в органах та підрозділів Національної поліції України, і таким чином, сприяти ефективному становленню особистості професіонала поліцейського для виконання службових обов'язків, забезпечуючи публічну безпеку і порядок, охорону прав і свобод людини, протидію злочинності, а також інтересів суспільства і держави в сучасних умовах.

Література

1. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: наказ

Міністерства внутрішніх справ України від 26 січня 2016 року № 50 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#n17>.

2. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580>.

3. Плиско В.И. Формирование у сотрудников устойчивого психомоторного состояния к внешним проявлениям опасности / В.И. Плиско. – Киев: РИО МВД Украины, 1991. – 128 с.

4. Плиско В.И. Защитные действия при нападении преступника, вооруженного ножом / В.И. Плиско. – Киев: РИО МВД УССР, 1989. – 64 с.

5. Ануфрієв М.І. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників ОВС / Ануфрієв М.І., Бутов С.Є., Гіда О.Ф., Решко С.М. : навч. посібник / заг. ред. Я.Ю. Кондратьєва та Є.М. Мойсєєва. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2003. – 338 с.

6. Горбачевський В.Я. Тактика дій працівників ОВС в екстремальних ситуаціях та правові основи застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї / Горбачевський В.Я., Сачаво А.Г. : посібник. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2001. – 24 с.

7. Кость М. Психологічна підготовка курсантів МВС під час занять з вогневої підготовки / Кость М., Алембець М. : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції "Удосконалення фізичного виховання та спеціальної фізичної підготовки курсантів ВНЗ МВС України (Івано-Франківськ, 2005). – Івано-Франківськ, 2005. – С.127-131.

8. Максимов С. Підготовка до дій в екстремальних ситуаціях засобами спеціальної фізичної підготовки / Максимов С., Запорожанов О. : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції "Удосконалення фізичного виховання та спеціальної фізичної підготовки курсантів ВНЗ МВС України (Івано-Франківськ, 2005). – Івано-Франківськ, 2005. – С.163-165.

Ташматов В.А.,
к.псих.н., доцент кафедри
тактико-спеціальної та
вогневої підготовки ОДУВС
підполковник поліції

ПОЛІЦЕЙСЬКЕ ПІКЛУВАННЯ, ЯК ОДИН ІЗ ПРЕВЕНТИВНИХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ

Національна поліція України - це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Поліція України надає ряд поліцейських послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидії злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Ми розглянемо питання надання допомоги особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я, а саме:

- 1.Неповнолітні особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду;
- 2.Особи, які підозрюються у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу;
- 3.Особи, які мають ознаки вираженого психічного розладу і створюють реальну небезпеку оточуючим або собі;
- 4.Особи, які перебувають у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратили здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі.

Законодавством визначено, що відносно зазначених осіб поліція має право здійснити один із видів превентивних поліцейських заходів, а саме поліцейське піклування.

Взагалі, будь-який поліцейський захід обмежує конституційно закріплені права та свободи людини, такі як свобода пересування, особиста недоторканість, недоторканість житла. При цьому

поліцейські заходи повинні бути законними, необхідними, пропорційними та ефективними. Поліцейському заборонено застосовувати будь-які інші заходи, ніж визначені законами України. Шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не повинна перевищувати блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди. Поліцейський захід припиняється, якщо досягнуто мети його застосування, якщо неможливість досягнення мети заходу є очевидною або якщо немає необхідності у подальшому застосуванні такого заходу.

Враховуюче специфіку та стан конкретної особи законодавець надає повноваження поліцейському на заходи, щодо обмеження деяких конституційних прав та свобод. Такі обмеження можуть застосовуватися виключно для попередження порушень публічного (громадського) порядку, захисту життя та здоров'я громадян та боротьби зі злочинністю, якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам.

При застосуванні поліцейського піклування треба враховувати, що неповнолітня особа, віком до 16 років, яка залишилася без догляду, з більшою вірогідністю може стати об'єктом скоєння правопорушення чи жертвою нещасного випадку. Особа, що знаходиться в публічному місті у стані сп'яніння, та яка створює реальну небезпеку собі або оточуючим може бути і об'єктом скоєння правопорушення і особою, що вчиняє правопорушення, особливо проти особи. Якщо говорити про психічно хворих осіб, то вони можуть бути і об'єктом скоєння правопорушення, і жертвою нещасного випадку. Також вони, не контролюючи своїх вчинків, можуть скоювати протиправні дії, в тому числі і злочини.

Поліція для виконання покладених на неї завдань може застосовувати інші заходи, визначені окремими законами.

Поліцейське піклування здійснюється наступним чином:

1) При виявленні неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду – передання батькам або усиновителям (особам, що прийняли у свою сім'ю неповнолітнього на правах дочки чи сина, що здійснене на підставі рішення суду, крім випадку, передбаченого ст. 282 Сімейного кодексу України), опікунам чи піклувальникам (опіка та піклування встановлюються з метою

забезпечення особистих немайнових і майнових прав та інтересів малолітніх, неповнолітніх осіб, а також повнолітніх осіб, які за станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої права і виконувати обов'язки), органам опіки та піклування (органами опіки та піклування є районні, районні в містах Києві та Севастополі державні адміністрації, виконавчі органи міських, районних у містах, сільських, селищних рад);

2) При виявленні особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу - передання відповідному закладу (де вона утримувалася на підставі судового рішення психіатричний заклад – психоневрологічний, наркологічний чи інший спеціалізований заклад, центр, відділення тощо всіх форм власності, діяльність якого пов'язана з наданнями психіатричної допомоги);

3) При виявленні особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі - передання відповідному закладу (психічні розлади - розлади психічної діяльності, визнані такими згідно з чинною в Україні Міжнародною статистичною класифікацією хвороб та проблем пов'язаних зі здоров'ям 10 перегляду. На теперішній час виділяють 11 видів психічного розладу: органічні, включаючи симптоматичні, психічні розлади, розлади психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин, шизофренія, шизотипові стани та маячні розлади, розлади настрою [афективні розлади], невротичні, пов'язані зі стресом та соматоформні розлади, поведінкові синдроми, пов'язані з фізіологічними розладами та фізичними факторами, розлади зрілої особистості та поведінкові розлади, розумова відсталість, розлади, пов'язані з психологічним розвитком, розлади поведінки та емоцій, які починаються здебільшого в дитячому та підлітковому віці, не уточнений психічний розлад;

4) При виявленні особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі - передання у спеціальний лікувальний заклад чи до місця проживання. (Алкогольне сп'яніння або алкогольна інтоксикація — різновид стану сп'яніння, що викликається психоактивною дією етанолу. Громадське (публічне) місце – частина (частини) будь-якої будівлі, споруди, яка доступна або відкрита для населення вільно, чи за запрошенням, або за плату, постійно, періодично або час від часу, в тому числі під'їзди, а також

підземні переходи, стадіони. Алкогольне сп'яніння викликає зміни в психологічних, фізіологічних і поведінкових функціях людини).

Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити особі зрозумілою для неї мовою підставу застосування поліцейського заходу, а також роз'яснити право отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, негайно повідомити інших осіб про її місце перебування.

Повідомлення про права і їх роз'яснення поліцейським може не проводитися у випадку, коли є достатні підстави вважати, що особа не може усвідомлювати свої дії і керувати ними.

Поліцейський уповноважений вилучити у особи зброю чи інші предмети, якими особа може завдати шкоди оточуючим чи собі, незалежно від того, чи заборонені вони в обігу.

Поліцейському заборонено здійснювати обшук особи, щодо якої здійснюється поліцейське піклування.

Поліцейський для забезпечення публічної безпеки і порядку, якщо особа своїми небезпечними діями може завдати шкоду собі і оточуючим може застосувати кайданки та інші засоби обмеження рухомості.

Про застосування поліцейського піклування складається протокол, в якому зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) застосування поліцейського заходу; підстави застосування; опис вилученої зброї чи інших предметів; клопотання, заяви чи скарги особи, якщо такі надходили, наявність чи відсутність видимих тілесних ушкоджень. Протокол підписується поліцейським і особою. Копія протоколу негайно під розпис вручається особі. Протокол може не надаватися особі для підписання, а його копія - вручатися особі у випадку, коли є достатні підстави вважати, що вона не може усвідомлювати свої дії і керувати ними. Про кожне застосування поліцейського заходу поліцейський одразу повідомляє за допомогою технічних засобів відповідального поліцейського в підрозділі поліції.

У разі наявності достатніх підстав вважати, що передання особи тривало довше, ніж це необхідно, відповідальний поліцейський в підрозділі поліції зобов'язаний провести перевірку для вирішення питання про відповідальність винуватих у цьому осіб.

Поліцейський зобов'язаний надати особі можливість негайно повідомити про своє місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи. Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити батьків або усиновителів, опікунів,

підкувальників, орган опіки та піклування про місце перебування неповнолітньої особи.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 року – Електронний ресурс <http://zakon2.rada.gov.ua/>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року - Електронний ресурс <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Закон України «Про психіатричну допомогу» від 22.02.2000 року - Електронний ресурс <http://zakon.rada.gov.ua/go/1489-14>
4. Закон України «Про Національну поліцію» від 05.07.2015 року - Електронний ресурс zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19

Трояновський В.С.,
інспектор відділу професійного навчання
ГУНП в Одеській області
капітан поліції

БОЙОВА ПІДГОТОВКА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Для вирішення покладених на органи та підрозділи Національної поліції завдань в умовах змін, що відбуваються в житті нашого суспільства, поліцейським необхідно бути не тільки фахівцями в області юриспруденції, а й ефективно діяти в різних екстремальних ситуаціях. Відповідно до цього необхідно постійно вдосконалювати систему професійного навчання поліцейських, зокрема її основні елементи: вогневу, фізичну і тактико-спеціальну підготовку.

Професійна підготовка повинна базуватися на принципах цілісності, спрямованості, структурності. Під час розгляду професійної підготовки поліцейських різних органів та підрозділів Національної поліції, як системи, можна виокремити її основні структурні елементи і визначити взаємозв'язок між ними, що дозволить досягти кращих результатів.

З метою вдосконалення професійної підготовки поліцейських, спрямованої на успішне виконання оперативно-службових завдань з охорони громадського порядку і боротьби зі злочинністю, наказом МВС України № 50 від 26 січня 2016 року «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України» було визначено порядок планування, проведення та обліку занять, здійснення контролю знань, умінь та навичок осіб молодшого, середнього та вищого складу Національної поліції України. Відповідно до п. 6 зазначеного підзаконного нормативно-правового акту різновидами службової підготовки, серед іншого, є тактична та вогнева підготовка [1].

Професійна підготовка – це організований, цілеспрямований процес оволодіння і постійного вдосконалення професійних знань, умінь і навичок співробітників, необхідних для успішного виконання завдань, покладених на органи внутрішніх справ [2, с. 17]. Вважаємо, що для дослідження професійної підготовки як системного утворення необхідно використовувати таку сукупність методологічних засобів, як системний аналіз. На особливу увагу заслуговує такий елемент системи професійної підготовки як навчання у процесі оперативно-службової діяльності (бойова та психологічна підготовка). Навчання в процесі оперативно-службової діяльності передбачає систему заходів, спрямованих на закріплення і оновлення в плановому порядку необхідних знань, умінь і навичок поліцейських в їх повсякденній службовій діяльності і під час виникнення надзвичайних ситуацій.

У свою чергу, бойова підготовка як елемент організаційної структури навчального процесу – це система заходів щодо навчання та виховання особового складу для ведення бойових дій чи виконання інших завдань відповідно за їх призначенням [3]. Серед усієї сукупності існуючих вимог, які висовуються до бойової підготовки можна виокремити наступні: досягнення повної єдності навчання і виховання особового складу; забезпечення всебічної морально-психологічної підготовки особового складу; забезпечення високої теоретичної та практичної підготовки командного складу тощо.

Слід відзначити, що в органах та підрозділах Національної поліції поняття бойової підготовки визначає розділ підготовки, спрямованої на формування готовності особового складу до ефективних дій, у тому числі в екстремальних умовах. Підготовка поліцейських до дій в екстремальних умовах являє собою систему цілеспрямованої, педагогічної і психологічної роботи, що забезпечує

належний рівень підготовленості людини, груп до зустрічі з екстремальними ситуаціями і успішне їх подолання. При чому слід розрізняти неоднозначність понять підготовка і підготовленість, оскільки підготовка – це система цілеспрямованої роботи з людиною, а підготовленість – це вже результат, продукт підготовки, тобто це те, чого досягла людина в результаті навчання і придбання нею певних навичок.

Отже, на нашу думку, бойова підготовка є одним із найважливіших розділів навчання поліцейських та включає в себе тактико-спеціальну, вогневу, фізичну і стрийову підготовку. Водночас бойова підготовка являє собою систему заходів щодо навчання та виховання поліцейських ефективній взаємодії під час вирішення ними оперативно-службових завдань. До вказаного слід додати, що необхідність вдосконалення теорії і практики бойової підготовки в органах та підрозділах Національної поліції складається під впливом змін в законодавстві.

Література:

1. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 50 від 26 січня 2016 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#n17>
2. Ануфрієв М.І. Службова підготовка працівників органів внутрішніх справ: навч.-метод. посіб. / М.І. Ануфрієв. – К.: РВВ МВС України, 2003. –440 с.
3. Полторак С.Т. Теоретичні аспекти розроблення методики вдосконалення змісту системи бойової підготовки командирів підрозділів у період їх професійного становлення / С.Т. Полторак // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2012. –

Удренас Г.І.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки ОДУВС
майор поліції

ДІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРИ УРАЖЕНІ ЛЮДЕЙ ЕЛЕКТРОСТРУМОМ

Згідно статті 18 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції [1].

Під час реагування на пригоди та правопорушення поліцейські стикаються, в тому числі, із враженням людей електричним струмом. Ступінь травмування і результат при ураженні людини електричним струмом, зокрема поліцейських багато в чому залежить від своєчасних і правильних дій оточуючих і самого потерпілого.

Ураження електричним струмом можуть бути викликані при різних обставинах: від дотику до відкритих струмоведучих частин або проводів, ізоляція яких пошкоджена; від дотику до металевих частин обладнання, яке випадково опинилися під напругою.

Крім того, можливе ураження людини електричним струмом під впливом напруги кроку при знаходженні людини в зоні розтікання струму на землю; електричною дугою, що виникає при коротких замиканнях; при наближенні людини до частин високовольтних установок, що знаходяться під напругою, на неприпустимо малу відстань.

Найбільше число нещасних випадків відбувається в результаті допуску до роботи з електричними пристроїв не повністю навченого правилам електробезпеки персоналу і зневажливого ставлення працюючих до засобів захисту.

Проходячи через організм людини, електрострум надає на різні органи і системи термічний, електролітичний і біологічний вплив.

Термічний вплив струму проявляється в опіках окремих

ділянок тіла і нагріванні до високої температури судин, нервів, серця і мозку. Електролітичне - в розкладанні органічної рідини, в тому числі і крові. Біологічне - в роздратуванні і порушенні живих тканин організму і в порушенні внутрішніх біоелектричних процесів.

Працівники підрозділів Національної поліції при загрозі впливу електроструму на людину, зокрема при виявленні обриву повітряної лінії високої напруги, повинні виконати такі дії:

- якщо обірваний дрід під напругою знаходиться на землі, у місцях руху транспорту і пішоходів, встановити шляхи його об'їзду і обходу;

- у разі наявності осіб, які перебувають у безпорадному або небезпечному для життя і здоров'я стані, організувати надання їм невідкладної медичної допомоги з дотриманням вимог особистої безпеки;

- доповісти оперативному черговому підрозділу Національної поліції і викликати на місце аварійну бригаду підприємства з ремонту зовнішніх електромереж;

- з прибуттям на місце аварійної бригади забезпечувати охорону місця обриву;

- про усунення пошкодження та інші вжиті заходи доповісти оперативному черговому підрозділу Національної поліції, а потім письмовим рапортом на ім'я керівника підрозділу поліції [3, с. 68].

Дія електричного струму на людину призводить до травм або загибелі людей.

Електротравма - пошкодження, викликане впливом на організм електричного струму.

Електричні травми поділяються на загальні (електричні удари) і місцеві електротравми.

Перша долікарська допомога потерпілому має важливе значення для порятунку життя і подальшого відновлення здоров'я людини.

Електричний струм, поширюючись по тканинах тіла людини від місця входу до місця виходу, утворює «петлю струму». Менш небезпечною є нижня петля (від ноги до ноги), більш небезпечна - верхня петля (від руки до руки), і найнебезпечніша - повна петля (обидві руки і обидві ноги). Електричний струм при проходженні через серце може викликати важкі порушення серцевої діяльності [4, с.112].

При ураженні електричним струмом людина самотійно не

може звільнитися від його дії. При судорожному скороченні м'язів руки, яке потерпілий не може подолати, він не може розтиснути руку з затиснутим проводом. При паралічі кінцівок, інших ділянок тіла або порушення рухових функцій внаслідок ураження центральної нервової системи людина не здатна самотійно залишити небезпечну зону.

Швидкість дій по припиненню дії струму має вирішальне значення, так як після паралічу серця спроби людини прийти до тями ефективні протягом 4-5 хвилин. Цього можна досягти або відділенням потерпілого від струмопровідних частин, або відключенням напруги.

Відокремлення від струмоведучих частин в мережах напругою до 1000 В провадиться за допомогою сухої палиці, дошки, одягу або будь-яким іншим предметом, що не проводить електричний струм. Якщо важко відокремити потерпілого від струмопровідних частин, слід перерубати дроти сокирою з сухою ручкою або будь-яким інструментом з ізолюючою ручкою.

При напрузі мережі понад 1000 В відокремлювати потерпілого від проводів треба ізольованими штангами або кліщами в діелектричних рукавичках і ботах. При цьому слід пам'ятати, що торкатися до людини, що знаходиться під струмом, без застосування належних запобіжних заходів небезпечно для життя надає допомогу.

Якщо потерпілий знаходиться на висоті, то перед відключенням напруги слід забезпечити падіння людини.

Після усунення дії струму слід визначити стан, в якому знаходиться потерпілий. Якщо потерпілий у свідомості, його необхідно укласти в зручне положення і до прибуття лікаря забезпечити повний спокій, безперервно спостерігаючи за диханням і пульсом. Якщо потерпілий у несвідомому стані, але нормально дихає і у нього прощупується пульс, його треба зручно укласти, розстебнути пояс, піднести до носа вату, змочену нашатирним спиртом, окропити його водою і забезпечити повний спокій [4, с. 115].

Місцеві зміни проявляються опіками в місцях контакту з із струмонесущим проводом. На обпалені ділянки накладають сухі стерильні пов'язки.

Загальні зміни виникають при проходженні струму через організм. Найбільшу небезпеку становлять електричні удари.

При відсутності ознак життя, тобто коли у потерпілого відсутні дихання, серцебиття і пульс, а больові роздратування не викликають ніяких реакцій, зіниці очей розширені і не реагують на світло, треба вважати потерпілого в стані клінічної смерті і негайно приступати до

проведення реанімаційних заходів. Йому необхідно провести штучне дихання методом із рота в рот або з рота в ніс і непрямий масаж серця.

Іноді сильний удар по передній поверхні грудної клітки (прекардіальний удар) здатний повернути серце до нормальної ритмічної активності. Цим можна скористатися в найперший момент після ураження електрострумом і зупинки кровообігу.

У всіх випадках ураження електричним струмом необхідно викликати лікаря незалежно від стану потерпілого.

Таким чином, своєчасна грамотна надана перша допомога у багатьох випадках може врятувати життя і здоров'я людини.

Література:

1. Про Національну поліцію [Електронний ресурс] : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII - Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>- Назва з екрана.
2. Охорона праці в органах внутрішніх справ : підруч. [для курсантів і студ. вищ. навч. закл.] / В. Г. Грибан, О. В. Негодченко. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2016. – 248 с.
3. Забезпечення охорони праці та особистої безпеки в Національній поліції України : навч. посібник / кол. авт. ; за заг. ред. д.б.н., проф. Грибана В.Г., к.ю.н. Глуховері В.А. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. – 212 с.
4. Самура Б.А. Первая доврачебная помощь:/ Б.А. Самура, В.Ф. Черных, И.В. Киреев, Б.Б. Самура. – Харьков: Изд-во НФаУ: Золотые страницы, 2004. – 340 с.

Ульянов О.І.,

к.ю.н., доцент, професор кафедри тактико-спеціальної та вогневої підготовки ОДУВС

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ(ПРЕВЕНТИВНОЇ) ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

У сфері протидії адміністративним правопорушенням завдання поліції існують невідривно від законодавства та інших нормативно –

правових актів які утворюють правову основу регулювання зазначеної діяльності поліції.

Правові акти, зокрема у сфері профілактики правопорушень визначають завдання та заходи щодо запобігання їм, порядок, форми й методи вчинення цієї діяльності, функції різних її суб'єктів, координацію та взаємодію між ними, тощо. Закони й інші нормативні акти забезпечують відповідальність уповноважених осіб за виконання своїх обов'язків, суворе дотримання особистих і майнових прав, законних інтересів громадян і установ, які потрапляють у сферу профілактики правопорушень.

Існує декілька рівнів у системі нормативно-правових актів, що окреслюють організаційно-правові питання щодо профілактики адміністративних правопорушень, залежно від їхньої юридичної сили, змісту, дії в просторі, часі та за колом осіб, а саме:

1) міжнародно-правові акти, які стали частиною національного законодавства, оскільки ратифіковані Верховною Радою України; Відповідно до ст.9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Серед таких міжнародно-правових актів, які стали керівними документами як при підготовці Закону України «Про національну поліцію» так безпосередньої практичної діяльності поліції є Рекомендації Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики», ухвалений комітетом Міністрів 19 вересня 2001 р. на 765-му засіданні заступників міністрів в якому зокрема зазначено, що основними цілями поліції в демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві права, є:

- підтримка публічного спокою, забезпечення права і порядку в суспільстві;
- захист і дотримання основоположних прав і свобод особи, закріплених, зокрема, в Європейській конвенції про права людини;
- запобігання та подолання злочинності;
- виявлення злочинів;
- надання допомоги і послуг суспільству[1].

У Кодексі поведінки службовців органів правопорядку(затверджений резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 34/169 від 17 грудня 1979 року) зазначено, що службовці органів правопорядку повинні завжди виконувати обов'язки, покладені на них законом, служачи суспільству та захищаючи всіх людей від

протиправних діянь, відповідно до високого рівня відповідальності, якої вимагає їх професія[2].

Відповідно до Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979) про «Декларацію про поліцію» - поліцейські сили є публічною службою, створеною відповідно до закону, яка повинна нести відповідальність за підтримання та забезпечення правопорядку. Офіцер поліції повинен виконувати свої обов'язки, покладені на нього законом, захищаючи своїх співгромадян і суспільство від насильства, хижих та інших шкідливих дій, визначених законом[3].

2) Конституція України - нормативний акт вищої юридичної сили, політико-правовий за своєю сутністю, що визначає найбільш важливі аспекти протидії правопорушенням, захисту прав, свобод громадян, забезпечення правопорядку тощо.

Відповідно до ст.3 Конституції людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Основні положення, що регулюють діяльність правоохоронних органів у профілактиці злочинів, записані у статті 21-68 Конституції України, у яких сформований обов'язок держави захищати життя, здоров'я, честь, гідність, власність, закони, поважати права й законні інтереси громадян.

3) закони України, в тому числі кодифіковані, наприклад КУпАП, які визначають організаційні засади профілактичної роботи.

Відповідно до ст.1 закону України «Про Національну поліцію» - Національна поліція – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Діяльність поліції спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України згідно із законом.

Відповідно до зазначеного закону завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства

і держави;

3) протидії злочинності;

4. Укази Президента України.

В Указі Президента України №92/2016 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року "Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України" зазначається, що метою розвитку Міністерства внутрішніх справ України на сучасному етапі є його становлення як головного органу в системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах:

забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг;

захисту державного кордону України та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні;

цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності;

міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, а також біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів^[4].

5) підзаконні нормативні акти, що передбачають форми й методи, порядок роботи підрозділів поліції як суб'єктів профілактики адміністративних проступків.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію» - Національна поліція є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Основними завданнями Національної поліції відповідно до Положення є:

1) реалізація державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку;

2) внесення на розгляд Міністра внутрішніх справ пропозицій щодо забезпечення формування державної політики в зазначених сферах;

3) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги[5].

Серед наказів МВС України які регламентують здійснення превентивної діяльності слід назвати наступні: наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення» від 06 листопада 2015 р. № 1376[6]. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі» від 07 листопада 2015 р. № 1395[7], Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події» від 06 листопада 2016 р. № 1377[8].

Наказ Національної поліції від 06.10.2015 №73 про затвердження Положення «Про Департамент патрульної поліції» в якому зазначено, що Департамент патрульної поліції та його структурні підрозділи служать суспільству, є політично нейтральними. Концепція «поліція та громада» становить основу діяльності патрульної поліції[9].

Разом з тим, відмічаючи наявність нормативно-правової бази, яка визначає загальні засади діяльності Національної поліції, слід зазначити, що на сьогодні залишається не достатньо врегульованою профілактична (превентивна) діяльність. Зазначене обумовлює необхідність прийняття спеціального законодавчого акту який регулював би відносини у сфері профілактичної(превентивної) діяльності поліції.

Література:

1. Рекомендація Res (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасникам Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики»¹ (Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001

на 765-му засіданні заступників міністрів.//
<http://polis.osce.org/library/f/2687/1492/CoE>.

2. Кодекс поведінки службовців органів
правопорядку(затверджений резолюцією Генеральної Асамблеї ООН
№ 34/169 від 17 грудня 1979 року.//
http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_282.

3. Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи №
690 (1979) «Про Декларацію про поліцію» // [http:](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_803)
zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_803.

4. Указ Президента України №92/2016 Про рішення Ради
національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року "Про
Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України
<http://www.president.gov.ua/documents/922016-19832>

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня
2015 р. № 877 «Про затвердження Положення про Національну
поліцію» <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248607704>.

6. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів
про адміністративні правопорушення : наказ МВС України від 06
листопада 2015 р. № 1376 [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1496-](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15)
15).

7. Про затвердження Інструкції з оформлення
поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у
сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в
автоматичному режимі : наказ МВС України від 07 листоп. 2015 р. №
1395 // <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15>).

8. Про затвердження Інструкції про порядок ведення
єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені
кримінальні правопорушення та інші події : наказ МВС України від 06
листоп. 2016 р. № 1377/ <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>.

Худенко Ю.О., Поліщук В.В.,
курсанти 3 курсу факультету підготовки, перепідготовки
та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції
Національного університету ДФС України
Науковий керівник: **Бухтіяров О.А.,**
доцент кафедри СД та ОПП
Національного університету ДФС України

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗНАНЬ З ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

В умовах нестабільної соціально-політичної ситуації в Україні досить актуальним і важливим є питання підготовленості працівників поліції до ефективного виконання службових обов'язків.

В широкому сенсі під екстремальними ситуаціями слід розуміти сукупність факторів, що викликаються явищами природного, техногенного або суспільного характеру, які різко порушують нормальні умови життя, громадську безпеку і правопорядок, тягнуть за собою зростання злочинності, супроводжуються важко передбачуваними тяжкими наслідками, часто які за своїм характером суспільним лихом. Аналіз діяльності співробітників поліції в спеціальних операціях і в складі різних нарядів свідчить про те, що фізична, вогнева та тактико-спеціальна підготовка лежать в основі індивідуальної бойової готовності. [1, с. 420].

Ураховуючи положення Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року, у якому зазначено, що працівники поліції для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці та порядку чи припинення їх порушення застосовують у межах своєї компетенції поліцейські превентивні заходи та заходи примусу. Поліція для виконання покладених на неї завдань може застосовувати інші заходи, визначені окремими законами [2].

Саме для виконання цих законодавчо закріплених завдань правоохоронцям потрібно оволодіти теоретичними знаннями та сформувати практичні навички з галузевих юридичних дисциплін загалом і прикладних зокрема. Фізична і бойова підготовка є спеціалізованими педагогічними процесами навчання, тому поняття «базовий зміст» рукопашного бою повинно відображати цю специфіку.

Фізична підготовка особового складу правоохоронних органів

України – це педагогічно спрямований процес забезпечення спеціалізованої фізичної підготовленості до професійної діяльності зі специфічними професійними характеристиками.

Фізична підготовка в правоохоронних органах має забезпечувати збереження здоров'я, творчої і трудової активності, усебічний розвиток фізичних якостей, професійно важливих умінь і навичок працівників, необхідних для виконання службово-оперативних завдань [3].

Використання сучасних технологій в службовій підготовці підвищило значимість фізичної підготовки як складової частини навчання і виховання співробітників. Саме тому фізична підготовка є обов'язковою дисципліною службово-бойової підготовки співробітників. [4, с . 438].

Також, щодо базового змісту рукопашного бою, можна визначити як систематизовану сукупність мінімуму технічних, тактичних прийомів і дій, методів психічної саморегуляції емоційної напруженості, оволодіння якими необхідно всім співробітникам поліції для вирішення завдань, що виникають в оперативно - службовій діяльності.

Навчання прийомам рукопашного бою для співробітників поліції полягає не в розмаїтті техніки, а в розмаїтті тактичних правил застосування цієї техніки, тому особливу увагу слід приділяти не вивченню все нових і нових технічних дій, а застосування розучених простих (універсальних) а головне, базових дій в різних службово-бойових ситуаціях в поєднанні з елементами спеціальної техніки і тактики. Для вдосконалення професійних навичок працівників спец - підрозділів, в навчальний процес необхідно включати типові і нестандартні ситуації, які можуть виникнути під час службової діяльності, змагальні (спарингові) вправи з певним завданням для кожного співробітника.

Література:

1. Орлов М. М. Теоретичні основи обґрунтування необхідності удосконалення системи управління регіональних сил охорони правопорядку (Теоретичні викладки до дисертаційної роботи) / М. М. Орлов. – Х.: Акад. ВВ МВС України, 2014. – 420 с
2. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.

3. Бутов С. Є. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ : навч. посіб. / за заг. ред. Я. Ю. Кондратьєва та Є. М. Моїсєєва. – Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2003. – 338 с.

4. Поляков Л. Правоохоронні органи в Україні: контрольована безконтрольність / Л. Поляков, Л. Шангіна // Дзеркало тижня. – № 23 с. 438. – 2014.

Цільмак О.М.,

Д.ю.н., професор, професор кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії ОДУВС

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО У ГАЛУЗІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ

На сучасному етапі розвитку Національної поліції, постає проблема своєчасного прийняття процесуально вірних правомірних рішень поліцейськими стосовно застосування заходів примусу. Підставою для застосування заходів примусу є Закон України «Про Національну поліцію», відповідно до якого поліція під час виконання повноважень, уповноважена застосовувати такі заходи примусу, як: 1) фізичний вплив; 2) спеціальні засоби; 3) вогнепальну зброю [1].

Сучасні поліцейські часто приймають рішення щодо уникнення заходів примусу у необхідних випадках, не бажаючи паперової тяганини під час службових розслідувань, будучи психологічно неготовими, не здатними до їх застосування, тим самим піддають ризику власне життя та здоров'я та колег. Важливе значення для прийняття процесуально вірних правомірних рішень поліцейськими до застосування заходів примусу має їх психологічна компетентність.

В рамках вузівської освіти питання формування та розвитку соціально-психологічної компетентності розглядали: Н.М. Кодінцева, С.Н. Краснокутська, І.В. Леднева, А.І. Рибаківа та ін. Однак, питання основних складових психологічної компетентності поліцейського у галузі застосування заходів примусу, вченими не розглядалися. Розглянемо їх більш детально.

Ми вважаємо, що **психологічна компетентність** – це здатність поліцейського психологічно грамотно, раціонально, продуктивно та ефективно самообілізовуватися та правомірно застосовувати заходи примусу, у передбачених українським законодавством випадках.

Слід зазначити, що **складовими, що детермінують психологічну компетентність поліцейських**, є взаємозалежні та взаємообумовлені між собою професійно важливі [4]: знання, уміння, навички, звички, якості, здібності, мотивація, світогляд, професійно-психологічна готовність та досвід.

Для розуміння зазначених складових, розглянемо їхню сутність. Отже, під час розвитку та формування у поліцейського психологічної компетентності щодо застосування заходів примусу, **знання** слід розкривати у двох напрямках: а) **загальному**, тобто саме ті знання, які важливі не тільки для поліцейського; та б) **спеціальному**, тобто вузько спрямовані специфічні знання, які стосуються лише заходів примусу.

Також дуже важливе значення у системі складових психологічної компетентності посідають уміння. **Уміння** – це здатність особи виконувати певні дії або діяльність на основі здобутих знань та сформованих навичок. Вони забезпечують осмисленість, раціональність, продуктивність та ефективність професійної діяльності. Під час їх розвитку та формування у поліцейського також слід прищеплювати загальні та спеціальні уміння.

Навички – це сформовані автоматизовані інстинктоподібні дії, що реалізуються на рівні несвідомого контролю. Навички є важливими компонентами вмінь. Вони утворюються шляхом заучування (через повторення) певних рухів, необхідних для виконання відповідних дій [2]. Необхідно формувати такі різновиди навичок:

1. **Перцептивні** – це автоматизовані чуттєві відображення властивостей і характеристик добре знайомого, неодноразово сприйнятого раніше предмета [3].

2. **Інтелектуальні** – автоматизовані способи розв'язання раніше відомої задачі [3].

3. **Рухові** – звичні автоматизовані впливи на зовнішній об'єкт із допомогою рухів з метою його перетворення [3].

4. **Змішані** [4] – базуються на поєднанні вищезазначених різновидів. Вони, у свою чергу, поділяються на [5]: 1) **Технологічні** –

забезпечують процес застосування спеціальних засобів примусу та ін.

2) **Поведінкові** – це автоматизовані звичні форми, стилі та стратегії поведінки.

У процесі неодноразового виконання одних і тих самих дій, коли вже не виникає жодних труднощів вольового або пізнавального характеру, коли автоматизована дія стала потребою, – виникає **звичка**. Слід підкреслити, що звичка може відігравати як позитивне значення (тобто забезпечує найбільш раціональні звичні способи застосування заходів примусу), так і негативне (тобто може заважати прояву креативності та гнучкості під час здійснення професійних функцій).

Здібності – це індивідуально-своєрідні властивості та особливості психіки, які дозволяють за мінімальних силових, енергетичних і часових затрат забезпечити швидкість, результативність та якість правомірного застосування заходів примусу. Серед них також слід виокремити загальні та б) спеціальні.

Так, на якість та правомірність застосування поліцейськими заходів примусу, впливають такі групи **професійно-важливих якостей** як: а) **інтелектуальні якості** – гнучкість, проникливість, прогностичність, допитливість, розсудливість та ін.; б) **емоційно-вольові** – самоконтроль, самовладання, врівноваженість, організованість та ін.; в) **лідерські** – авторитетність, самостійність та ін.; г) **моральні** – дисциплінованість, відповідальність, добросовісність, пунктуальність, чесність, надійність, правосвідомість та ін.

Однією із провідних місць у системі взаємозалежних та взаємообумовлених складових компетентності представника певної професії відіграє **мотивація**. Саме вона підштовхує та детермінує особу грамотно, раціонально, продуктивно та ефективно будувати та здійснювати професійну діяльність. Ціннісно-сенсову складову психологічної компетентності поліцейського визначає саме **світогляд**, тобто його світосприйняття, переживання та розуміння сутності та меж правомірності заходів примусу.

Професійно-психологічна готовність – це настрої особи на процес правомірного застосування заходів примусу. **Досвід** – практично апробовані особою знання, уміння та навички у галузі прийняття процесуально вірних правомірних рішень поліцейськими до застосування заходів примусу.

Отже, розглядаючи сутність основних складових психологічної компетентності поліцейського, у галузі застосування заходів примусу, слід зазначити, що усі вони взаємозалежні та взаємопов'язані. Тому, під час їх розвитку та формування у поліцейського необхідно обов'язково їх ураховувати.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року, № 580-VIII Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379
2. Шишов С. Е. Понятие компетенции в контексте качества образования [Текст] / С. Е. Шишов // Стандарты и мониторинг в образовании., 1999., № 2., С. 30 – 34.
3. Гоноболин Ф.Н. Психология. Из-во «Просвещение», М., 1973. 240 с.
4. Цільмак О.М. Компетентністний професіогенез / О.М. Цільмак // Теоретичні і прикладні проблеми психології: зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2009. – № 2 (22) – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tipp/20092/%D1%81ilmak.pdf.
5. Цільмак О.М. Зміст складових соціально-психологічної компетентності слідчих органів досудового розслідування Національної поліції. / О.М. Цільмак // Південноукраїнський правничий часопис. – 2017. – № 2. – С.111-119

Шаран А.А.,

курсант 308 взводу ОДУВС

Науковий керівник: **Удренас Г.І.,**

к.ю. н., доцент кафедри тактико-спеціальної

та вогневої підготовки ОДУВС

майор поліції

НАДАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ, ЩО СТАЛИ ЖЕРТВОЮ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що захист

прав і свобод дітей взагалі та від насильства в сім'ї зокрема є одним із важливих завдань держави. Насильство відносно дитини з боку найрідніших осіб тягне згубні наслідки для її подальшого фізичного та психічного розвитку, сприяє зростанню дитячої безпритульності, залученню дітей у злочинну діяльність, вживанню алкогольних напоїв та наркотичних речовин, проституції тощо.

Тривалий час проблема насильства в сім'ї щодо дітей не була предметом спеціального дослідження, цією проблемою займалися лише при дослідженні проблем насильства в сім'ї. Питання адміністративно-правового забезпечення діяльності органів публічної адміністрації щодо попередження насильства в сім'ї відносно дітей в адміністративно-правовій науці спеціально не вивчались, в існуючих працях учених (А.Б. Блага, М.В. Євсюкова, Т.В. Журавель, Д.Г. Заброда, О.В. Ковальова, О.О. Лазаренко, К.Б. Левченко, Ю.В. Лисюк, О.Л. Приходько, Г.О. Христова, Х.П. Ярмач та ін.) ці аспекти досліджувались фрагментарно або в рамках ширшої проблематики, без комплексного підходу[1, с. 125].

У своїй діяльності щодо попередження насильства в сім'ї органи поліції керуються Конституцією України, законами України “Про Національну поліцію”, “Про попередження насильства в сім'ї”, КК України, КУпАП, КПК України, іншими законодавчими актами України, указами Президента України, постановами Кабінету Міністрів України, нормативними актами Міністерства внутрішніх справ України, Загальною декларацією прав людини, міжнародними правовими нормами, ратифікованими у встановленому порядку, тощо. До актів відомчого характеру, які регламентують діяльність органів поліції щодо попередження насильства в сім'ї слід віднести Накази МВС України: Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції 28.07.2017 № 650, Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції у справах дітей від 19.12.2017 № 1044, Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України 15.11.2017. №930 , Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події від 06.11.2015 № 1377, Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення від 06.11.2015 № 1376, тощо[4, с. 124].

В органах Національної поліції України спеціально уповноваженими суб'єктами з питань попередження насильства в сім'ї є підрозділи управління превентивної діяльності, зокрема дільничні поліцейські та поліцейські превенції, які здійснюють діяльність щодо попередження насильства в сім'ї відповідно до Закону, а також інших нормативно-правових актів. Щодо дітей встановлений окремий порядок розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з ними або загрози його вчинення у випадку виявлення факту жорстокого поводження, який включає в себе і насильство щодо дитини з боку членів сім'ї [2, с. 168].

Відповідно до даного порядку працівники поліції зобов'язані приймати заяви та повідомлення про факти жорстокого поводження з дітьми або загрозу щодо їх вчинення та уживати заходів щодо внесення отриманої інформації до журналу Єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події. Після отримання заяви, повідомлення, складання протоколу усної заяви або рапорту про факт жорстокого поводження з дитиною (загрозу його вчинення) працівник поліції за наявності ознак кримінального правопорушення доповідає про це начальникові слідчого підрозділу для внесення слідчими відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та інформує начальника територіального органу поліції.

На даний час до обов'язків ДОП входить взаємодія з органами соціального захисту населення місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, службами у **справах дітей**, благодійними, громадськими організаціями, представниками територіальних громад, спеціалізованими установами для осіб, які відбули покарання, здійснює роботу із запобігання вчиненню правопорушень, у тому числі стосовно осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах.

До основних форм діяльності органів поліції щодо попередження насильства в сім'ї, зокрема і відносно дітей, належить застосування спеціальних заходів з попередження насильства в сім'ї: винесення офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї; постановка на профілактичний облік; винесення захисного припису; направлення на проходження корекційної програми тощо.

Спеціальні заходи з попередження насильства в сім'ї не є видами юридичної відповідальності, тому, на відміну від такої ознаки,

що характеризує суб'єкта правопорушення, як досягнення ним певного віку на момент вчинення протиправного діяння, законодавство про попередження насильства в сім'ї при визначенні віку, з якого можливе застосування передбачених ним заходів, виходить з досягнення сімейним кривдником 16-річного віку на момент винесення відповідного акту, зокрема офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї та захисного припису. Офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї виноситься за результатами перевірки заяви (повідомлення) про вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення під розписку члену сім'ї, який вчинив насильство в сім'ї, є осудною особою і на момент винесення такого попередження досягнув 16 років, за умови відсутності в його діях ознак злочину. Слід звернути увагу на те, що насильство в сім'ї може бути вчинено як у формі дії, так і бездіяльності. Отже, хибним, на нашу думку, є вживання в цьому випадку в Законі України «Про попередження насильства в сім'ї» слова «діях», доцільніше замінити це слово на «діяннях».

Даний спеціальний захід досить часто застосовується у практиці реагування уповноваженими підрозділами органів поліції на факти насильства в сім'ї, та навіть у тих випадках, коли складу правопорушення насильство в сім'ї немає. Це підтверджує і офіційна статистика[5, с. 47].

Так, відповідно до ч. 3 ст. 10 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» та Інструкції у разі вчинення особою насильства в сім'ї після отримання нею офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї уповноважений підрозділ органів Національної поліції видає цій особі під розписку направлення на проходження корекційної програми та в триденний строк надсилає до відповідного кризового центру повідомлення про направлення особи на проходження корекційної програми. Проходження корекційної програми для такої особи є обов'язковим. У свою чергу, не проходження корекційної програми особою, яка вчинила насильство в сім'ї, є підставою для притягнення винної особи до адміністративної відповідальності за ст. 173² КУпАП.

Слід відзначити, що механізм направлення на проходження корекційної програми є недосконалим. Незрозумілими є наміри законодавця під час введення в законодавство норми про те, що проходження корекційної програми є обов'язковим (ч.3 ст.10 ЗУ «Про попередження насильства в сім'ї»). Це призводить до дискусій серед

практичних працівників. Так, працівники органів соціального захисту населення вважають, що разом з притягненням особи до адміністративної відповідальності за не проходження корекційної програми працівники уповноважених підрозділів органів Національної поліції повинні видавати знову направлення на проходження корекційної програми. І так доти, поки особа не пройде дану програму. Слід звернути увагу, що органи соціального захисту населення не можуть примусити особу проходити корекційну програму, адже всі послуги, що ними надаються, є добровільними. Однак, працівники поліції зазначають, що не мають правових підстав для цього, адже відповідно до ЗУ «Про попередження насильства в сім'ї» підставою для винесення направлення на проходження корекційної програми є вчинення насильства в сім'ї, тобто факту не проходження корекційної програми для цього недостатньо. На наш погляд, виходячи із духу ЗУ «Про попередження насильства в сім'ї», аргументи соціальних працівників, є більш переконливими. Однак, необхідно удосконалити механізм направлення на корекційні програми і внести відповідні зміни до чинного законодавства[6, с. 156].

Членів сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї щодо дитини, та яким було винесено офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, працівники відділів превентивної діяльності підрозділів Національної поліції України (в минулому – працівники кримінальної міліції у справах дітей) беруть на профілактичний облік. Зняття з профілактичного обліку проводиться, якщо протягом року після останнього факту вчинення насильства в сім'ї особа жодного разу не вчинила такого насильства.

Порядок здійснення дільничним інспектором індивідуальної профілактичної роботи, спрямованої на попередження фактів насильства в сім'ї, визначений наказом МВС України від 28.07.2017 №650 «Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції 28.07.2017».

У разі якщо життю та здоров'ю дитини загрожує небезпека, працівник відділу превентивної діяльності підрозділу Національної поліції України разом зі службою у справах дітей уживає заходів з дотриманням вимог законодавства щодо термінового вилучення дитини із сім'ї (закладу) та подальшого влаштування дитини. У сільській місцевості до процедури екстреного вилучення дитини, як правило, долучається сільський голова.

Особливу увагу слід звернути на те, що відповідно до

міжнародного та національного законодавства проведення опитування дитини, яка є потерпілою або свідком у кримінальному провадженні, зокрема і щодо насильства в сім'ї, здійснюється у спеціально обладнаному чи облаштованому для цих цілей приміщенні із застосуванням методики «Зелена кімната». «Зелена кімната» - це методика проведення інтерв'ювання дитини, яка потерпіла або стала свідком злочину, в умовах, що мінімізують та не допускають повторної травматизації психіки дитини, з урахуванням її індивідуально-психологічних та психофізіологічних властивостей. На жаль, не всі працівники органів публічної адміністрації (близько 80% опитаних нами) знають про методику «Зеленої кімнати» і використовують її в своїй діяльності, тоді як 12% взагалі не обізнані про існування такої методики, а 8% обізнані, проте не використовують[8, с. 52].

Отже, під час перебування особи на профілактичному обліку працівниками поліції має здійснюватися індивідуальна профілактика, мета якої

– позитивна корекція особистості, що тягне за собою позитивні зміни в її поведінці, яку схвалює суспільство, зміну тактики вирішення конфліктних ситуацій їх учасниками, а також вплив на спотворені елементи світогляду, наближення до ідеї співпраці, надання допомоги оточуючим у вирішенні внутрішніх та зовнішніх конфліктів. Цей вид профілактики більшою мірою має інформаційний характер, оскільки спрямований на формування в особистості неприйняття та категоричної відмови від певних стандартів поведінки та негативних звичок.

Проте, здійснення індивідуальної профілактики не буде ефективним, якщо працівники поліції не приділятимуть належну увагу загальній профілактиці насильства в сім'ї, під час здійснення якої доцільним є використання наступних методів: інформування, переконання, навіювання, правова пропаганда[9, с. 242].

Поширеною формою профілактики насильству в сім'ї є відвідування працівниками превенції, членами громадських формувань, служб у справах дітей дитячих навчальних закладів (дитячих садочків, шкіл, гімназій, інтернатів). Спільна робота із шкільними навчальними закладами виражається також у формі проведення лекцій, бесід з роз'ясненням законодавства щодо вчинення насильства в сім'ї, підвищення рівня правової обізнаності учнів, виховання їх у дусі поваги до прав та свобод людини, а також чинного законодавства України, формування уявлення про власну роль

кожного члена суспільства у протидії протиправним явищам.

Література:

1. Громадська програма співробітництва по запобіганню насильству в сім'ї: Матеріали 1-го Міжнародного науково-практичного семінару. Одеса, 25 лютого - 6 березня 1999 р. / За ред. Ф.К. Думка. – Одеса: ОІВС, 1999. – 125 с.
2. Думко Ф.К. Підготовка курсантів до роботи з неблагополучними сім'ями: Моногр. – Одеса: Астропринт, 2002. – 168 с
3. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика. У 3 кн. / А. П. Закалюк. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. – 424 с.
4. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» (Науково- практичний коментар) / Голіна В. В., Гуторова Н. О., Руднева О. М., Блага А. Б. та ін. ; за ред. О. М. Рудневої. – Х.: Спайк, 2003. – 124 с.
5. Кузнецова Н. Ф. Проблемы криминологической детерминации. – М.: МГУ, 1984. – 47 с.
6. Мошак Г.Г. Преступления в семье: истоки и профилактика. – Кишинев, 1989. – 156 с.
7. Насильство в сім'ї (кримінологічний аналіз і запобігання): монографія / А.Б. Блага. – Х.: ФО-П Макаренко, 2014. – 360 с.
8. Проблема насильства в українських сім'ях: Соціологічне опитування / За ред. Павлиш С.О. – К.: Запоріжжя:, Друкарський світ, 2010. – 52 с.
9. Попередження, виявлення і подолання випадків насильства та жорстокого поводження з дітьми: методичний посібник для освітян / Авт.: Журавель Т.В., Кочемировська О.О., Ясеновська М.Е. / За заг. ред. Безпалько О.В. – К.: ТОВ “К.І.С.”, 2010. – 242 с.

Швець Д.В.,
кандидат педагогічних наук,
перший проректор ХНУВС
підполковник поліції.

Бальва А.Ф.,
старший викладач кафедри вогневої
підготовки факультету № 3 ХНУВС
майор поліції

Луценко І.С.,
старший викладач кафедри вогневої
підготовки факультету № 3 ХНУВС
Капітан поліції

ПОЛІЦЕЙСЬКІ ПІСТОЛЕТИ. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація.Об'єктом даного дослідження є порівняльний аналіз існуючих та перспективних моделей поліцейських пістолетів.

Ключові слова: поліцейська зброя, перспективні розробки.

Abstract. The object of this research is comparative analysis of existing and high-potential police weapon models.

Keywords: police weapon, high-potential developments.

Відомо, що з розвитком військової техніки значення короткоствольної зброї зменшувалося, тому сьогодні у загальній системі озброєння їй відведена досить незначна роль. Разом із тим, ця зброя не втратила свого значення, як засіб самооборони та охорони публічної безпеки. До того ж, зброя – це одним із важливих розділів загальної історії людства.

Системи озброєння, у порівнянні з іншими видами техніки, дещо відрізняються своєрідністю. Мабуть, жодні інші механічні пристрої з більшості розповсюджених видів техніки, перш ніж увійти у вживання, не проходять таких серйозних, багатогранних та прискіпливих випробувань, які проходить стрілецька зброя. Звідси особлива якість систем озброєння, яка робить багато моделей досить стабільними, дозволяє їм довгий час не застарівати.

Треба відзначити, що на даний момент розвиток стрілецької вогнепальної зброї дещо уповільнився. Переважна більшість систем, які використовуються в стрілецькій зброї винайдена біля 100 років тому. Можна нескінченно перелічувати імена конструкторів, назви фірм-виробників, які при розробці зброї використали нові

конструкторські рішення але корінним образом устрій цих зразків не змінився. Розробки ведуться в напрямках використання нових матеріалів, в покращенні бойових властивостей. Так, наприклад, якщо вдасться внести зміни у формулу порохового заряду – це може потягти за собою зміни у конструкцію як самого патрону так і пістолетів в цілому.

Однак швидкий розвиток суспільства та технологій робить застосування багатьох пістолетів не достатньо ефективним для правоохоронних органів. Так, наприклад, у переважної більшості пістолетів відсутня планка Пікатіні, що унеможливорює застосування додаткового обладнання (лазерних цілевказівників, тактичних ліхтарів, тощо).

У якості прикладу можемо розглянути пістолет Форт-17, яким озброєна патрульна поліція України. Саме з цим пістолетом кандидати у патрульну поліцію проходили навчання на базі кафедри вогневої підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ. Досвід експлуатації зазначеного пістолета показав наступне: пістолет має відносно невелику вагу, при його виготовленні використовують сучасні полімерні матеріали, має добру ергономіку, передбачена можливість заміна затильника рукоятки пістолета. Магазин має досить велику ємкість, пістолет має планку Пікатіні, та надійний запобіжник.

Разом із тим, на наш погляд, пістолет має ряд дрібних недоліків: досить малий прапорець запобіжника, що призводить до певних незручностей при його вмиканні/вимиканні, немає можливості амбідекстрального керування пістолетом (запобіжник та кнопка магазину не встановлюються на інший бік пістолету), відсутні штурмові магазини на 20 та більше патронів. На пістолет досить погано впливає активне використання у навчальних цілях – спостерігалися злами затворів, кришок магазинів, направляючих вісей, пружин тяги, пружин затворних затримок, відбивача та викидача. На нашу думку одним з недоліків також є і використання боеприпасу 9x18 мм, який має добру зупиняючу дію (на відносно коротких відстанях), але відносно слабку пробивну силу. Крім того через особливості його балістики сьогодні не має жодного ефективного пістолета-кулемета, наявність яких могла б привести до єдиних стандартів озброєння поліції України. Такі патрони несуть не достатньо якісний порохований заряд, який при інтенсивному веденні вогню у приміщеннях створюють велику задимленість. Також зазначений патрон не

відповідає стандартам НАТО, що у подальшому може вплинути на ефективну інтеграцію України у Європейську систему правоохоронних органів.

Таким чином можемо висунути певні вимоги, до поліцейських пістолетів: наявність автоматичного запобіжника (типу Glock-17), використання сучасних якісних полімерних матеріалів та сталей, обов'язкова наявність планки Пікатіні що надасть можливість широкого використання допоміжних пристроїв (тактичний ліхтар, лазерний цілевказівник), обов'язкова можливість регулювання або заміни затильника рукоятки пістолета, можливість використання патронів не смертельної дії з кулею-маркером у навчальних цілях. Зменшення розташування вісі каналу ствола допоможе знизити плече віддачі. Нахил рукоятки по відношенню до вісі каналу ствола має бути 110-115 градусів. Відсутність виступаючих деталей на пістолеті. Усунення затримок без розбирання зброї. Боєприпаси 9x19 мм – це стандартний міжнародний патрон, а також патрон НАТО. Він має досить високу зупиняючу та пробивну дію. Куля такого патрону має чудову балістику, що дозволило створити кращі пістолети-кулемети на сьогоднішній день (MP-5 H&K, Beretta та ін.). Патрони зазначеного калібру представлені широким асортиментом для виконання різноманітних поліцейських завдань (це кулі підвищеної зупиняючої дії, надшвидкісні кулі, кулі підвищеної пробивної дії). Крім того такі боєприпаси виконані з використанням значно якісніших матеріалів.

На сьогоднішній день найбільш перспективною і цікавою ідеєю на наш погляд є створення поліцейської системи озброєння - «пістолет-кулемет-пістолет». Прикладом успішного застосування у силових структурах пістолетів під потужний малокаліберний патрон можуть служити бельгійський пістолет FN Five-Seven калібру 5,7 мм. У пістолеті використовується патрон 5,7x28 мм з бронебійною кулею SS190. Пороховий заряд розганяє легку кулю масою 2 г. до швидкості 650 м/с. Куля здатна пробити бронежилет з титановою пластиною товщиною 1,6 мм і пакет кевларової тканини в 20 шарів. Були створені патрони з експансивними і трасуючими кулями. Крім базового патрона з кулею SS190 були створені варіанти з кулями SB193 (з дозвуковою швидкістю, для використання з ПБС), L191 (з трасуючою кулею), і SS192 з експансивної кулею, виконаної повністю з латуні. Автоматика пістолета використовує принцип напіввільного затвора, УСМ тільки подвійної дії, ємність магазину складає 20 патронів. Рамка пістолета виконана з полімеру, а сталевий кожух-

затвор покритий полімерною оболонкою.

Пістолет набув широкого поширення в середовищі мексиканських наркокартелів за свою здатність пробивати стандартний поліцейський бронежилет, а також використовується секретною службою США. Патрони 5.7x28 використовуються також і в бельгійському пістолеті-кулеметі P90. Для бронебійної кулі SS190 при стрільбі з пістолета-кулемета P90 заявляється пробиття 48 шарів кевлару (або стандартної сталевий або кевларовий каски) на дистанціях не менше 150 метрів. Крім того, ці патрони в даний час планують використовувати в ряді перспективних гібридних систем (+ гранатомет автомат + електронний приціл) шведської і сингапурської розробки.

Швидкий розвиток інтернету та інформаційних технологій робить можливим розповсюдження технологій і на зброю поліцейського. Так, наприклад, в США компанія Yardarm робить ставку на зростаючий інтерес правоохоронних органів США до високих технологій. У компанії, на даний час, працює всього 10 співробітників, які поліпшують стрілецьку зброю для патрульних. Спеціальний датчик, що встановлюється на пістолети, включає в себе професійний акселерометр і магнітометр. Пристрій може відстежувати місцезнаходження пістолета, визначати чи знаходиться пістолет в кобурі чи ні, а також відзначати час, коли пістолет був заряджений і коли він стріляв. Yardarm також веде роботу над функцією, яка дозволить визначати бік, у який спрямовано ствол зброї.

Всі ці дані передаються за допомогою Bluetooth на смартфон поліцейського, а звідти - на сервери компанії. Дані можуть направлятися в диспетчерську поліцейської дільниці (на даний момент таке обладнання для поліції поставляють Motorola, Intergraph і Harris). Yardarm також створює інтелектуальну систему оповіщень. Наприклад, датчик надсилає повідомлення про те, що поліцейський дістав зброю з кобури, кожен раз, коли він знаходиться на службі, але не повідомляє про це.

В даний час Yardarm співпрацює з двома поліцейськими дільницями, де проходять пілотні програми з впровадження нової технології, один з них знаходиться в Каліфорнії, а другий - в Техасі.

Як переносна камера на уніформі поліцейських, датчики Yardarm здатні відтворювати більш детальну картину інциденту. У перспективі, їх використання допоможе надавати суду об'єктивні дані про поведінку поліцейського у нештатній ситуації.

Література:

1. Благонравов А.А. Матеріальна частина стрелкового озброєння. Оборонгиз НКАП. 1945.
2. Журнал “Солдат удачі” 1995-2008.
3. Датчик Yardarm для відстеження поліцейського озброєння в реальному часі. <http://hi-tech.ua/datchik-yardarm-dlya-otslezhivaniya-politseyskogo-oruzhiya-v-realnom-vremeni/>

Шелехов А.О.,

завідувач кафедри публічного управління та адміністрування ОДУВС

ДІЯЛЬНІСТЬ НПУ ЩОДО ОХОРОНИ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ПІД ЧАС МАСОВИХ ЗАХОДІВ В ЗОНІ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ’ЄДНАНИХ СИЛ

Право брати участь у масових заходах є виявленням конституційного права, закріпленого у ст. 39 Конституції України, відповідно до якого, громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування. У ч. 2 цієї ж статті вказується, що обмеження реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку – з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров’я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Розглядаючи поняття «масовий захід» слід наголосити на відсутності зазначеної дефініції у національному законодавстві.

Масові заходи – це заплановані або стихійно організовані заходи громадсько-політичного, релігійного, спортивного, культурно-видовищного характеру за участю значної кількості громадян, що проводяться з нагоди офіційних (державних), професійних, релігійних свят, пам’ятних дат, а також за ініціативою політичних партій, рухів, громадських об’єднань, релігійних конфесій (громад), окремих громадян, спортивних організацій, закладів культури тощо, в яких бере участь значна кількість осіб, спрямовані на реалізацію та захист

прав та законних інтересів різної спрямованості.

На теперішній час можна виділити безліч масових заходів, наприклад це хода, процесія, музичний парад (фестиваль), вуличні святкування та вуличні театралізовані вистави, концерт, спортивні заходи, пікет, зібрання політичних партій та союзів, смартфон та флешмоб, костюмовані виступи, спеціальні публічні заходи та інші. Зазначені заходи можуть проходити просто неба або у закритих приміщеннях.

Засновуючись на теоретичних працях з питань охорони громадського порядку під час проведення масових заходів можна виділити такі їх характерні ознаки:скупчення значної маси людей на обмеженій території (фактор натовпу);динаміка та різка зміна подій, що відбуваються;організованість їх дій, емоційна взаємопов'язаність учасників;висока імпульсивність у діях учасників натовпу, швидкий відгук на накази і заклики лідера;специфічний контингент присутніх осіб (представники опозиційних партій, агресивно налаштовані угруповання вболівальників, особи у нетверезому стані та ін.);наявність цілей або однієї конкретно визначеної мети;наявність громадських місць;регламентація порядку проведення масових заходів.

Окрім переліченого, необхідно мати на увазі, що будь-який масовий захід вимагає призупинення роботи деяких підприємств або зміни руху міського транспорту на час проведення масового заходу, потенційно ускладнює суспільну обстановку на певній території.

При цьому порушується звичайний ритм життя населення, процеси суспільного життя набувають особливого динамізму. Скупчення людей на обмеженій території при певних умовах може стати поштовхом для різного роду групових порушень громадського порядку, що, в свою чергу, відволікає значні сили підрозділів охорони громадського порядку від виконання повсякденних завдань.

Треба враховувати, що З одного боку масовий захід – це найбільш доступна можливість задоволення потреб великої групи людей. З іншого – це потенційна загроза життю і здоров'ю всіх учасників, вболівальників, глядачів, правоохоронців.

Пов'язано це з кількома факторами: замкнутий простір підвищує небезпеку порушення правопорядку з боку групи людей, сформованої спонтанно або організовано; зміна звичного ритму, динаміка подій можуть спровокувати випадки конфліктів між окремими громадянами чи їх певними групами. особливо сприяють цьому специфічні формати

неформальних заходів; при значному скупченні людей з'являється можливість вчинення крадіжок, псування майна; колективний збір певного контингенту осіб (радикально налаштовані вболівальники, конкуруючі партії, рок-фанати) може акумулювати прояв негативних емоцій; навіть короточасна нестандартна ситуація може сприяти прояву паніки, що призводить до великої кількості жертв; з'являється реальна загроза здійснення терористичного акту в результаті втілення злочинних або антигромадських планів різних політичних та громадських сил.

Зазначене вище є типовим для мирної території України. Забезпечення правопорядку на території проведення спеціальної операції об'єднаних сил додає свої специфічні особливості або загрози, які необхідно враховувати. До них можемо віднести: наявність значної кількості зброї, боєприпасів, вибухових речовин обумовлених близьким проведенням військових дій; наявність значного рівня незадоволення антиукраїнсько-налаштованого населення; наявність значної кількості провокаторів які використовуються країною агресором для дестабілізації ситуації в Україні взагалі, так і провокування та загострення ситуації під час проведення масових заходів зокрема; ознаки фінансової підтримки іноземними державами, структурами, окремими суб'єктами з метою активізації масової активності громадян; швидке розростання чуток і домислів негативного характеру, активне використання з цією метою мережі Інтернет; розповсюдження в регіоні агітаційних матеріалів радикально налаштованої й агресивної спрямованості; подвоєна загроза здійснення терористичного акту в результаті втілення злочинних планів терористичних організацій та диверсійних збройних формувань РФ; можливість здійснення обстрілу із використанням військового озброєння з території не підконтрольної Українській владі; залучення до забезпечення правопорядку, під час проведення масових заходів, особового складу декількох правоохоронних органів, наявність проблем із їх спільною координацією та взаємодією; залучення до забезпечення правопорядку, під час проведення масових заходів, особового складу правоохоронних органів які виконують переважно бойові завдання в зоні проведення ООС.

Проаналізувавши накопичений досвід діяльності Національної поліції під час забезпечення охорони громадського порядку при проведенні масових заходів можна констатувати, що процес планування та проведення забезпечення громадського порядку

поділяється на три етапи:

- підготовчий – який починається з моменту отримання завдання на забезпечення охорони громадського порядку при проведенні масового заходу;
- виконавчий – охоплює дії нарядів і керування ними безпосередньо при проведенні масового заходу;
- заключний – здійснюється шляхом згортання сил і засобів та зосередження їх у призначених пунктах і підведення підсумків несення служби.

Підготовчий етап забезпечення охорони громадського порядку при проведенні масових заходів включає в себе: з'ясування характеру і особливостей масового заходу; оцінку оперативної обстановки; розроблення плану забезпечення охорони громадського порядку при проведенні масового заходу; створення органів управління; проведення рекогносцировки на місцевості; підготовку особового складу та технічних засобів до несення служби; проведення заключного інструктажу з особами, відповідальними за охорону громадського порядку на конкретних дільницях з уточненням їх функціональних обов'язків.

За результатами рекогносцирувань розробляється план забезпечення охорони громадського порядку заходу, в якому зазначається: зміст, програма заходу, місце, час його проведення, оперативна інформація; підготовчі, організаційно-практичні та оперативні заходи; склад, графік роботи оперативного штабу (робочої групи), виїзних штабів на об'єктах проведення заходів; загальний розрахунок сил та засобів, що залучаються; території проведення заходу, які залежно від обсягів місцевості поділяються на зони, сектори, дільниці та закріплюються за певними нарядами; чисельність нарядів та перелік підрозділів, що залучаються; вихідні дані та позивні старших (керівників) нарядів, час виставлення нарядів; чисельність та місце розташування загальних резервів на випадок непередбачених обставин; порядок дій нарядів при виникненні непередбачених обставин; конкретні завдання начальникам структурних підрозділів щодо забезпечення охорони громадського порядку та безпеки під час проведення масового заходу; організація управління силами та засобами (контроль за дотриманням розрахунку сил та засобів, відповідальна особа, на яку покладається загальне керівництво всіма нарядами; картка (схема) зв'язку); заходи з контролю.

Коли обговорюється забезпечення охорони громадського

порядку під час проведення масового заходу, то потрібно взяти до уваги умови його проведення: графік руху громадського комунального транспорту (всі присутні повинні мати можливість в кінці скористатися громадським транспортом);погодно-кліматичні умови;стоянки для автомобільного транспорту;зручність підходу до основним місцем з урахуванням обмеження доступу автотранспортних засобів;наявність камер зберігання речей;можливість надання первинної медичної допомоги;умови роботи точок харчування та реалізації безалкогольних напоїв (в жарку погоду – освіжаючих, в холодну – зігрівальних);наявність санвузлів.

Виконавчий етапповинен охоплювати діяльність особового складу під час проведення масового заходу, протягом якого особливо проявляються підготовленість нарядів, організаційні здібності керівників підрозділів, знання основ тактики охорони громадського порядку, уміння здійснювати оперативне управління підрозділами й нарядами в різних ситуаціях.

У зазначений період організовується управління нарядами, вводяться передбачені планом обмеження руху транспорту та пішоходів, організовується пропускний режим на контрольно-пропускних пунктах та турнікетах, реалізуються заходи адміністративного попередження, припинення і стягнення, що передбачені діючим законодавством, затримуються та видаляються громадяни, що порушили встановлені правила, здійснюється маневр силами і засобами, використовується резерв, контролюється виконання наказів і команд, здійснюється взаємодія всіх зацікавлених суб'єктів.

Заключний етап здійснюється шляхом:згортання сил і засобів та зосередження їх в призначених місцях;зняття встановлених режимних обмежень;прибуття особового складу на місце дислокацій підрозділу поліції; підведення підсумків роботи.

Найважливішим на наш погляд з точки зору забезпечення охорони громадського порядку під час проведення масових заходів в умовах ООС є процес оцінки загроз та ризиків, який здійснюється та застосовується на кожному з перелічених етапів.

Загрозу коротко можна визначити як джерело реальної та потенційної шкоди (тобто будь-що, що може спричинити шкоду). Прикладом такої загрози є терористичні організації (ДНР, ЛНР).

Ризиком називають можливість настання шкоди. Його широко використовують як критерій для оцінювання ймовірності та наслідків настання події, яка може призвести до настання шкоди. (Наприклад

ризиком є вчинення терористичного акту).

По суті, визначення того, які ризики виникнуть при забезпеченні охорони громадського порядку під час проведення масових заходів в умовах ООС є дуже суб'єктивним процесом. Поліцейські використовують свій досвід та знання для визначення рівня ризикуіснуючого в конкретній ситуації.

Для більш об'єктивного аналізу вказаних ризиків радимо використовувати систему аналізів ризиків за показниками привабливості, вразливості, впливу.

Кожна із зазначених категорій повинна бути оцінена за 4-бальною шкалою.

Привабливість:

1 бал - об'єкт сприймається як не привабливий для вчинення терористичного акту або масових заворушень, і навряд чи опиниться у безпосередній близькості від місця проведення масового заходу.

2 бали - об'єкт сприймається як не привабливий для вчинення терористичного акту або масових заворушень, але ймовірно знаходитиметься у безпосередній близькості від місця проведення масового заходу.

3 бали - об'єкт сприймається як привабливий для вчинення терористичного акту або масових заворушень, і знаходиться у безпосередній близькості від місця проведення масового заходу.

4 бали - об'єкт сприймається як привабливий для вчинення терористичного акту або масових заворушень, і знаходиться у місці проведення масового заходу.

Вразливість:

1 бал - дуже безпечне місце яке захищено від терористичних загроз або масових безладів, має охорону.

2 бали - безпечне місце яке захищено від терористичних загроз або масових безладів, але не має охорони.

3 бали - незначний рівень захисту від терористичних загроз або масових безладів.

4 бали - захист від терористичних загроз або масових безладів відсутній.

Вплив:

1 бал - на момент планування сприймається як такий, що не матиме значних наслідків.

2 бали - на момент планування сприймається як такий, що призведе до завдання незначної шкоди майну, і малоімовірно що

призведе до травмування чи порушення прав людини, негативних наслідків щодо безпеки чи довіри населення.

3 бали - на момент планування сприймається як такий, що може завдати значної шкоди майну, призведе до травмування чи порушення прав людини, негативних наслідків щодо безпеки чи довіри населення.

4 бали - на момент планування сприймається як такий, що може завдати масштабної шкоди, призведе до травмування чи порушення прав людини, масштабного впливу на безпеку чи довіру населення.

Ті об'єкти що мають підвищену небезпеку отримують 64 бали ($4 \times 4 \times 4 = 64$), ті об'єкти що мають низьку небезпеку отримують 1 бал ($1 \times 1 \times 1 = 1$).

Після цього вживаються відповідні заходи на об'єктах що мають підвищену небезпеку.

Таким чином ретельне оцінювання загроз має значний вплив на організацію та планування, а в подальшому і успішне забезпечення громадського порядку під час проведення масових заходів, в тому числі і у зоні проведення операції об'єднаних сил.

Література:

1. Конституція України [Електронний ресурс]: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/Laws/show/254к/96-вр>
2. Права людини із забезпечення правопорядку під час публічних зібрань [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/uk/odihr/375751?download=true>.
3. Мельник Р.С. Право на свободу мирних зібрань: теорія і практика. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.osce.org/uk/ukraine/233491?download=true>.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
Анісімов Д.О. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ	5
Аносенков А.А. ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ МИРНИХ ЗІБРАНЬ В УКРАЇНІ	7
Бахчеван Є.Ф. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИМ ЕКІПРУВАННЯМ ОРГАНІВ ТА ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	10
Бабін.М.І, Геращенко О.С. РОЛЬ ТА МІСЦЕ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В ПРОТИДІЇ ТЕРОРИСТИЧНИМ ПРОЯВАМ В УКРАЇНІ	14
Бадьора С.М., Антоненко С.А. БАЗОВІ ТАКТИЧНІ ДІЇ ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ В СИТУАЦІЯХ ПРОТИДІЇ З БОКУ ЗЛОЧИНЦІВ	16
Белай С.В., Комісаров О.Г. ДОСЛІДЖЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ УГРУПУВАННЯ КОНТРДИВЕРСІЙНОЇ БОРОТЬБИ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ	3 22
Бурангулов А.В. ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ПРОФЕСІЙНИХ ПЕРЕМОВНИКІВ ДЛЯ УЧАСТІ У ПРОВЕДЕННІ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ	24
Богуславський В.В., Анісімов Д.О. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ КУРСАНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ СИСТЕМИ КРОСФІТ ТРЕНУВАНЬ	28
Вайда Т.С. ВРАХУВАННЯ СПОСОБІВ ПРИПИНЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ ЗАРУЧНИКІВ З ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ, ЗАХОПЛЕНОГО ЗЛОЧИНЦЯМИ, ЯК УМОВА УДОСКОНАЛЕННЯ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	33
Вайда Т.С., Кузнєцов О.І. ПРЕВЕНТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЮРИДИЧНА КАТЕГОРІЯ: ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПРЕВЕНТИВНИХ ЗАХОДІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ	44

Волошинов А.А., Проскурня Є.Є.	
ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА	53
Глова І.В., Геращенко О.С.	
ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ДО ДІЙ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ	61
Головацький О.О.	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТРІЛЬБИ З ПІСТОЛЕТА	64
Головко В.М.	
ЗАДАЧІ УПРАВЛІННЯ В УЧБОВО-ТРЕНУВАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ СТУДЕНТІВ, ЯКІ СПЕЦІАЛІЗУЮТЬСЯ В ІГРОВИХ ВИДАХ СПОРТУ (ФУТБОЛ) ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	67
Грищук В.Л.	
ЗНАЧЕННЯ ТАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ	71
Дулгер В.В., Геращенко О.С.	
ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ КУРСАНТІВ ВНЗ МВС УКРАЇНИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ	75
Дьорова О.М., Цільмак О.М.	
ФАКТОРИ ПСИХОФІЗИЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ДО ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ	79
Журавський Д.В.	
НЕОБХІДНІСТЬ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ 1-4 КУРСІВ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЇХ ГОТОВНОСТІ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ	82
Ковальчук В.Ф., Цвітайло О.А., Бутенко В.С.	
ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК ВИД СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	85
Коломісць Ю.М., Якушева В.В.	
ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК КОМПЛЕКС ЗАХОДІВ, СПРЯМОВАНИХ НА ФОРМУВАННЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ УМІНЬ ТА НАВИЧОК ПОЛІЦЕЙСЬКИХ	89
Ком'яга А.В., Федоряєва К.О.	
ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ - ЦЕ ОРГАНІЗОВАНИЙ ПРОЦЕС ОВОЛОДІННЯ ЗНАННЯМИ, УМІННЯМИ Й НАВИЧКАМИ НЕОБХІДНИМИ ДЛЯ УСПІШНОГО ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ЗАВДАНЬ	93
Конєв О.Ю.	
УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ІЗ	

УРАХУВАННЯМ ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ ПІДРОЗДІЛІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЗІ
СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ_____97

Лимар М.В.

ВЗАЄМОДІЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗІ
СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ ТА СИСТЕМИ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ГУНП У ПІДГОТОВЦІ
ПОЛІЦЕЙСЬКИХ_____101

Мосузенко В.Ю.

ЗАХИСТ ВІД ЗБРОЇ МАСОВОГО УРАЖЕННЯ ТА МАСКУВАННЯ ЯК
ВИДИ БОЙОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ
ТА ОБОРОНИ ДЕРЖАВНИХ ОБ'ЄКТІВ МІНІСТЕРСТВОМ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ ТА НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ_____105

Мох Т.П., Носкова Т.І.

ВИКОРИСТАННЯ НАДМІРНОЇ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ ПОЛІЦЕЙСЬКИМ_____107

Мукоїда Р.В., Деревянкін С.Л.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ МИРНИХ ЗІБРАНЬ
НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ_____110

Ніколаєв О.Т.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ ТЕРОРИСТИЧНІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ І СПЕЦІАЛЬНИМИ
СЛУЖБАМИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН: СВІТОВИЙ ДОСВІД_____116

Оберемок О.Б., Ходжина О.О.

ПОЄДНАННЯ ВОГНЕВОЇ ТА ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ_____120

Оверченко Д.Г., Цільмак О.М.

ФУНКЦІОНАЛЬНО-ДІЯЛЬНІСНІ КОМПОНЕНТИ ТА ФУНКЦІЇ
ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ВІДДІЛІВ
ПРЕВЕНТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ_____123

Олянишина Н.П., Жуковський С.В.

ПРЕВЕНТИВНІ АНТИТЕРОРИСТИЧНІ ЗАХОДИ НА
ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ_____126

Пашаєв А.З.о., Трішин К.О.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
ПРАЦІВНИКІВ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ_____130

Пірко А.В., Дулгер В.В.

ВТОМА ТА ПЕРЕВТОМА У РОБОТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО. ОЗНАКИ.
УСУНЕННЯ НАСЛІДКІВ_____133

Прядко В.М.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ГРУПОВИХ ПОРУШЕНЬ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ____137

Сікорський О.І., Ташилатов В.А.

ДІЇ ПОЛІЦІЇ У РАЗІ ЗАГРОЗИ ВИНИКНЕННЯ ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ У НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ _____144

Скворцов А.В., Карапет`яни С.І.

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК КОМПЛЕКС ЗАХОДІВ СПРЯМОВАНИЙ НА ФОРМУВАННЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ УМІНЬ ТА НАВИЧОК ПОЛІЦЕЙСЬКОГО _____148

Сокол Р.С.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА НЕЗАКОННИЙ ЗБУТ ТОВАРІВ, ПРЕДМЕТІВ І РЕЧОВИН, ЗАБОРОНЕНИХ ДО ОБІГУ _____152

Степаненко В.В.

ФОРМУВАННЯ У ПОЛІЦЕЙСЬКОГО СТІЙКОГО ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ДО ДІЇ ЗОВНІШНІХ НЕБЕЗПЕК ____158

Ташилатов В.А.

ПОЛІЦЕЙСЬКЕ ПІКЛУВАННЯ, ЯК ОДИН ІЗ ПРЕВЕНТИВНИХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ _____163

Трояновський В.С.

БОЙОВА ПІДГОТОВКА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ _____167

Удренас Г.І.

ДІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРИ УРАЖЕНІ ЛЮДЕЙ ЕЛЕКТРОСТРУМОМ ____170

Ульянов О.І.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ (ПРЕВЕНТИВНОЇ) ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ _____173

Худенко Ю.О., Поліщук В.В., Бухтіяров О.А.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗНАНЬ З ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ _____179

Цільмак О.М.

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО У ГАЛУЗІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ ____181

Шаран А.А., Удренас Г.І.

НАДАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ, ЩО СТАЛИ ЖЕРТВОЮ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ____184

Швець Д.В., Бальва А.Ф., Луценко І.С.

ПОЛІЦЕЙСЬКІ ПІСТОЛЕТИ. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ____191

Шелехов А.О.

*ДІЯЛЬНІСТЬ НПУ ЩОДО ОХОРОНИ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ПІД
ЧАС МАСОВИХ ЗАХОДІВ В ЗОНІ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ
ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ_____195*

Наукове видання

«Службова підготовка як система заходів, спрямованих на
удосконалення знань, умінь та навичок працівників Національної
поліції України».

Матеріали круглого столу

м. Одеса, 02 листопада 2018 року